

LELKIPÁSZTOR ✓

EVANGÉLIKUS
LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

63. évf. I. sz.
1988. január

TARTALOMJEGYZÉK

Lelkipásztor, 1988. január hó

EGYHÁZUNK ÚTJÁN

Isten Igéje megmarad örökké (Dr. Fabiny Tibor)	1
--	---

TANULMÁNYOK

Az éjszaka múlik (Ford.: Bencze Imre)	7
Találkozott-e Dévai Mátyás Agricolával, a finnek reformátorával? (Dr. Fabiny Tibor)	9
Albrecht Goes 80 éves (Dr. Groó Gyula)	12
<u>A szekularizáció és a mai magyar társadalom (Dr. Vámos József)</u>	<u>18</u>

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Hiszekegy — evangélikus szívvel (Havasi Kálmán)	24
Ötvened vasárnapja (Tóth-Szöllős Mihály)	34
Bőjt első vasárnapja (Varga György)	37
Bőjt második vasárnapja (Bánfi Béla)	40
Gondolatok az igehirdetésekhöz (Győr Sándor — Zügn Tamás)	42

LELKIPÁSZTOR

felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Nagy István

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1088 Budapest VIII., Puskin u. 12.

Tel.: 142-074 Eng. sz.: EL/11/1976

Készült az Evangélikus Teológiai Akadémia offset gépén.

Eng.sz.: 4335 Felelős: Dr. Nagy István

Előfizetés havi 42.- forint, fél évre 250.- forint, egy évre 500.- forint.

ISSN 0133-2821

EGYHÁZUNK ÚTJÁN

Isten Igéje megmarad örökké Ünnepi előadás a Deák téri gyülekezet megalakulásának 200. évfordulóján

Klasszicista templombelsőnk legmagasabb pontján — talán sokak által észrevétlenül — ez olvasható: VERBUM DOMINI MANET IN AETERNUM. Az Úr Igéje megmarad örökké. Őseink nem véletlenül vésették ezt az ézsaiási igét az első pesti evangélikus templom oltára fölé. Mert minden elmúlhat, mindenki meghalhat, minden elpusztulhat, de Isten Igéje megmarad örökké.

Ma a Pesti Egyház alapításának 200. évfordulójának ünnepén ennek az igének az állítmányára szeretném gondolataimat felfűzni: Megmarad! Manet! Hat nemzedék nőtt fel a Pesti Egyház alapítása óta fővárosunkban. Az akkor mindössze 13 000 lakosú, zömében németajkú Pest azóta lüktető világvárossá nőtt, a százados álmából alig ébredező kicsiny evangélikussága pedig gazdag történelmi múltú, központi gyülekezetté. Elporladtak az ősök csontjai és talán alkotásai is. Mi az mégis, ami — Isten örök igéje mellett — igazi értéként fennmarad az utókornak?

1. **Megmarad az alapítók Igére szomjas első nemzedékének emlékezete.** Itt van kezében — a Levéltárunkban őrzött eredeti okmány másolataként — **Pongrácz Boldizsár** Pest megyei táblabírónak a Pest-Békési Egyházmegye felügyelőjének 200 éve, 1787 tavaszán Péteri község kúriájában megfogalmazott felhívása a környék nemeseihez és tehetősebb polgáraihoz: jegyezzék fel a túloldalon egy lelkeszi és kántori állás megszervezésére szánt adományuk összegét. A 27 autográf aláírás jelképpé vált számomra: íme, a kicsiny mustármag, íme az evangéliumi igére szomjas első pesti nemzedék feltörő vágya: legyen közöttünk, nőjjön közöttünk naggyá Isten Igéje, legyenek közöttünk, nyújtassanak nekünk is a Krisztus Urunk által rendelt szentségek!

Addig, csaknem száz esztendőn keresztül a várostól több, mint 10 kilométerre eső Cinkotára lehetett csak vasárnaponként kocsin vagy gyalogszerrel kibaktatni, s minden kazuális szolgálatot is csak ott lehetett kérni. Az Osztróluczy uraság birtokán volt ugyanis a legközelebb eső evangélikus templom, ahol még I. Lipót császár ideje óta nyilvános istentiszteleteket tarthattak. A törökök kiűzése után császári rendelet tiltotta meg evangélikusok, reformátusok, zsidók és cigányok letelepedését Pest városában. Am gondviselészerűen

mintegy koszorúként vették körül Pestet ősi evangélikus családok kúriái és templomai Pilisen, Péteriben, Cinkotán, Aszódon, Acsán, Szirákon.

II. József Türelmi Rendelete 1781-ben országszerte új protestáns gyülekezetek alapítását tette lehetővé, ám a pestiek éveken át mit se tehettek, hiszen nem lehettek itt állandó lakosok. A lassú víz azonban partot mosott. Először a sziráki kastély építetőjének, a református Teleki József grófnak buzgó evangélikus felesége, királyfalvi Róth Johanna jutott édesanyja örökségéhez, a Wattay-ház tulajdonjogához a mai Martinelli téren. Majd a pilisi református Beleznay gróf felesége, Podmaniczky Annamária örökölte meg a szép kis Grassalkovich-palotát, a mai Kossuth Lajos és Vármegeház utca sarkán álló épület elődjét. Döntő áttörésre került sor, amikor az 1786-ban Pestre költözött nagyműveltségű szepességi patricius, Liedemann János Sámuel elsőként kap polgárjogot, sőt utóbb tanácsstagságot is Pest városától.

Ha film készülhetne e korról, egyszerű, felemelő jelenteknek lehetnének szemtanúi. Az Igére szomjazó, szentségekkel élni kívánó, templomot és iskolát merészen tervező nemesek és polgárok hite és akarása minden előttük tornyosuló akadályt legyőzött. Pedig messze, Radványban lakott az egyetemes egyházi felügyelő, Radvánszky János zólyomi alispán. Messze az ő szomszédságában, Besztercebányán volt a székhelye a bányakerületi szuperintendensnek, s az ország másik, délkeleti felén, Békéscsabán a Pest-Békési Contubernium esperesének. Mégis elérték ezeken a kúriákban felváltva tartott tanácskozásokon, hogy öt évvel a Türelmi Rendelet megjelenése után, 1786 decemberében a budai várnegyedben tartott Egyetemes Egyházi Közgyűlés (báró Podmaniczky József elnökletével) hivatalosan is elhatározta Pest-Budán egy evangélikus egyház létesítését. A helytartótanácsához benyújtott kérelem alapján megkapott udvari dekrétum 1787 nyarán annak ellenére engedélyezte a gyülekezet megalakítását, hogy a rendeletben előírt 100 evangélikus család még nem volt található a város lakosai között.

Alapító őseink Radvánszky felügyelő ajánlására a magyar, német és szlovák nyelvben is járatos, gömöri születésű radványi lelkészt, az akkor 30 éves Molnár Jánost hívták meg lelképásztoroknak. Istentiszteleti célra a mai Váci utca sarkán lévő, azóta már lebontott házban, a Pléhalaphoz címzett vendéglő fölött béreltek három szobás lakást. Kerek 200 éve, 1787. október 24-én volt a nagy nap, amikor két évszázad után ismét nyilvános istentiszteletre gyűlhetett össze a pest-budai evangélikusság. A ma is énekelte "Ki dolgát csak Istenre hagyja" felcsendülő dallamára boldogan zengték az e célra írt és kinyomatott német énekszöveget: "Gott Zebaoth Dich angeboten/ Vereint sich heuta diese Schar,/ Die einst zerstreut in zweyen Städten / Nur Herde ohne Hirten war. Drum denke Pest und Ofen dran,/ Was heut der Herr an uns gethan!"

Amikor négy évvel később az 1791-es országgyűlés és az azt követő pesti evangélikus Zsinat megnyitotta az útját egy saját tulajdonú telek megszerzéséhez s azon templom és paplak építéséhez, őseink nagy áldozatkészséggel és sok akadályt legyőző leleményességgel kezdtek meg e helyen a fészkekrakást. Előbb az imatermet — a mai Múzeum falait és boltíveit építette meg a késmárki Krausz János mester, majd korai halála után segédjének, az akkor még ugyancsak fiatal Pollack Mihálynak a végleges templomtervét fogadta el a gyülekezet vezetősége. A politikai és gazdasági nehézségek miatt csaknem másfél évtizedig épülő templom a később nagynevű mester első fővárosi műveként a klasszicista

templomépítéset nagyszerű alkotása lett. Az 1811 Pünkösdjén történt felszentelését az alapítók egy része már nem érthette meg. Tégláik, tervek és álmak azonban beépültek a templomfalakba. S talán az ő örökönyveik csillogtak Kazinczy Ferencnek a szemében, amikor — egyik levelének a tanúsága szerint — "betértem a Templomba, el lévén foglalva az Architekturai szép műv által, s látván, hogy a valóban nem csak pompás, hanem éppen felség oltárnak a Raphael Transfiguratioját adták táblául, örömben elnedvedetek szemeim..."

A XIX. század első évtizedeire így vált valóra az alapító ösök álma. Maradjon hát meg közöttünk is ennek az Igére szomjas első nemzedéknek az emlékezete!

2. Múltunk történetének további lapjain a reformátok bátor nemzedékének emlékezetét idézzük most fel.

A messze távlatokra szóló tervezés bátorsága már a hatalmas csarnoktemplom méreteiben is megmutakozott. Az első években pedig mindössze 216 volt a gyülekezet össz lélekszáma, s alig volt keresztelés vagy esketés a templomban. A századfordulón már 35, a reformországyülések idején már 110 volt az évi keresztelés. Az egyháztagok száma is egyre nőtt: 50 év alatt 1614-re emelkedett.

A HIT bátorsága mellett a tudományos utánpótlás felelősségéből fakadó bátor szervezés jellemezte a gyülekezet vezetőit. Nem csoda, hiszen nagy műveltségű, sokszor tudós férfiak álltak mindjárt kezdetben a kormányrúd mellé, — gondoljunk olyan nevekre, mint Cornides, Schedius, Schwartner, Glosius, Horváth Jakab vagy Podmaniczky József. A nemesség és a művelt, egyre magyarosodó városi polgárság különösen akkor lép előtérbe, amikor a Pesti Egyház — kerek 50 évvel megalakulása után — 1837-ben megszervezi a magyar lelkesí állást, és arra Székács Józsefet hívja meg.

A mindjárt kezdetben Pestalozzi szellemében alakult elemi iskolai osztályok fejlesztése után egyre izmosodóbb és egyre híresebb lett a gyülekezet középfokú iskolája. Ezt 1819 és 1847 között több ízben meglátogatta Mária Dorotya württembergi főhercegnő, József nádor hívó evangélikus felesége. Ő is és az egyház vezetői is meg voltak győződve arról, hogy templom és iskola szorosan összetartozik, hiszen az iskolák az egyház veteményeskertjei.

A HIT és a TUDÁS mellett POLITIKAI bátorságra is szükség volt a reformkor, a szabadságharc és a Bach-korszak éveiben. Bajza József, Döbrentei Gábor, Vajda Péter, Hunfalvy Pál, Tavasy Lajos és sokan mások állandó szellemi kapcsolatban álltak e mozgalmas időkben a Pesti Egyházzal és annak iskolájával. Köztudott, hogy a serdülő Petőfi Sándor is egy tanéven át iskolánk tanulója, Kossuth Lajos pedig — aki itt kereszteltette gyermekeit — az egyetemes közgyűléseknek alkotó tagja volt. A szabadságharc bukása után Székácsnak és hű társának, az 1844-ben önállósult Budai Egyház lelkészének bujdosnia kellett. Előbbit a katonai törvényszéktől csak kollégájának, Lang Mihály német lelkésznek a közbenjárása mentette meg. Székács József budai és több vidéki lelkésztársával együtt a Bach-korszakban állandó megfigyelésnek és gyakori feljelentéseknek volt kitéve.

A külső, politikai nyomásnál is nagyobb feszültséget okozott talán a NEMZETISÉGI kérdés, közelebbről főleg Kollár János helyi és más szlovák lelkészeknek a szeparatív törekvése és megatartása. 1854-ben közmegegyezéssel kiváltak a gyülekezetből és a Kerepesi úti (ma Rákóczi úti) egyházi telken építettek maguknak templomot, paplakot és iskolát.

3. Az 1867-es Kiegyezést követő évek korszellemé a liberalizmusnak kedvezett. Ebben az összefüggésben kell megemlékeznünk a kultúr-protestantizmus értékes nemzedékének a történetírás részéről még kevésbé feldolgozott örökségéről.

Ha a XIX. század második felére és azon belül az immár "Deák téri" jelzőt viselő gyülekezet szellemi életére esik tekintetünk, szembetűnő lesz, milyen kiváló felkészültségű, többnyire magas színvonalú irodalmi munkásságot is folytató lelkészeinkért és tudós világi vezetőinkért adhatunk Istennek hála.

Székács József püspököt, korábbi teológiai tanárt a jénai egyetem teológiai díszdoktorátussal tüntette ki, idehaza pedig tagja lett a Magyar Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaságnak. Veje, György Vilmos ugyancsak akadémikus és Kisfaludy Társasági tag volt, s különösen műfordításaival írta be nevét a magyar irodalomtörténet lapjaiba. Német anyanyelvű lelkészeink közül e korban jeles szerepet vitt Doleschall Sándor Ede. Mint az egyetemes egyház főlevéltárnoka, a Luther Társaság első alelnöke és a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság választmányi tagja számos jelentős könyvvel ajándékozta meg szellemi életünket. Többek között elsőként ismertette Luther Mártonnak egyházunkban őrzött eredeti Végrendeletét, és megírta a Pesti Egyház első száz évének német nyelvű történetét. Sok kulturális értéket hagyott hátra lelkésztársa, Schranz János volt eperjesi teológiai tanár, akinek többek között nyomtatásban is megjelent gyülekezetünk százéves jubileumán elmondott prédikációja. A korszak egyházfelügyelői közül külön méltathatnánk a két Hunfalvy testvért, Jánost és Pált, akik mint akadémikusok a nyelvészet, az etnográfia és a földrajztudomány terén szereztek elévülhetetlen érdemeket.

4. A negyedik nemzedék már apáink generációja. Megmarad — maradjon is fenn — egy megtépzott egyház csonka nemzedékének az emlékezete.

1918 őszén, Raffay Sándor püspök beiktatásakor az akkor 400 éves magyarországi evangélikusság Bányai Egyházkerületének másodikban lett püspöki székhelye ez a gyülekezet. Utoljára voltak akkor együtt a templomban a Kárpát-medence négy egyházkerületének vezetői és küldöttei. Opper Imre hatalmas olajfestménye meg is örökítette ezt a jelenetet az utókor számára.

A nem sokkal ezután bekövetkezett trianoni tragédia következményei a gyülekezetnek csaknem minden rétegét érintették. A fővárosi evangélikus családok — történelmi adottságaik folytán — szorosan egybefonódtak akár Sáros, Abaúj vagy Gömör vármegyék magyar, akár a Szepesség németajkú, akár pedig az északnyugati Felvidék szlovák nemzetiségű családjaival. Elvesztésük, ki- és áttelepítésük megrázta a hozzájuk sok szállal kötődő pesti egyháztagokat.

A ceglédi születésű Raffay Sándor püspök — aki előzőleg, pozsonyi teológiai tanári évei után tíz éven át már (1908-18 között) a gyülekezet lelképásztora volt, szónoki erejű prédikációival, közéleti és publicisztikai tevékenységével mindig annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy a jövő záloga az egyház belső életereje.

A többi magyar felekezet között a legnagyobb veszteséget szenvedett hazai lutheranizmus új, lelki-szellemi kohójában, itt az "ország templomában" — ahogyan ezt Székács püspök ideje óta nevezték — messzire, határainkon túlra is eljutottak és hatottak az ezen a szószéken elmondott igehirdetések. A nyomtatásban is megjelent Raffay-prédikációk és előadások hű tükörképei egy feldarabolt nemzet szórvány-sorsú, de magas kulturális örökségű egyházának. Az evangélikus értelmi-

ség belső erősítése céljából — a missziói és szóróvámunka mellett — ezért is vett részt a Deák téri egyházi vezetőség olyan új intézmények megalkotásában, mint a Veres Pálné Leánynevelő Intézet, a Deák téri Leánygimnázium, a Fásori Fiúinternátus és a Luther-Otthon.

Megmarad, mindenképp jobban megmarad az emlékezete annak a szeretetmunkának, amelyet ez a gyülekezet végzett a két világháború között. A Fébé Diakonissza Egyesület, a Protestáns Árvaház, a Balassa utcai Szeretotthon és sok más, részben elfeledett munkaág áldott eszköze volt Isten kezében ezekben a nehéz években. Az egyházzenei élet is új lendületet kapott: a már 1904 óta működő Lutheránia Kendei-Kirchknopf Gusztáv, majd Zalánfy Aladár irányításával országos hírnévre tett szert.

1941-ben dr. Keken András hódmezővásárhelyi lelkész került az egyházközség élére. A nagy vonzerőt jelentő igehirdetéseivel mellett széles kört ért el a gyülekezeti szociális munkája. Diakónusok és diakonisszák részvételével gyermekotthon, árvaház, iparstanonconotthon és leányinternátus létesült. A második világháború nehéz éveiben életük veszélyeztetésével adtak menedéket üldözött zsidó gyermekeknek Keken András, Sztehlo Gábor, Szász Edit nővér és többen mások. E szöszék rejteke, az óvóhely és sok belvárosi épület lakása vagy pincéje tudna tanúskodni erről a szeretetszolgálatról.

Bizony "manet", bizony maradandóan megmarad és fennmarad az igazak emlékezete!

5. Elérkeztünk saját generációinkhoz. Mi érték marad meg belőle az utókornak? Hisszük, hogy megmarad az útkereső magyar evangélikusság hányattott nemzedékének az emlékezete.

Mert gyülekezetünk sokszorosan osztozott egész egyházunk népének próbatételeiben és hányattásaiban. 1944-45 telén, az ostrom idején templomunkat több bombatalálat érte. Beszakad a tető, két karzata leszakadt, az udvaron embermagasságig ért a törtmelék. A romok eltakarítása után először 1945 Nagycsütörtök este lehetett ismét a templomban összegyűlni.

A tisztéről 76 éves korában lemondott Raffay Sándor püspök 1945 őszén még maga iktatta be utódját, Ordass Lajos püspököt. A háború utáni súlyos években a korábbinál is fokozottabban érvényesült a másokon segítő szeretet Krisztustól tanult diakóniai munkája. A szülői szeretetházban szegény öreg asszonyoknak, itt a paróchián 42 elhagyott gyermeknek, a fásori internátusban diákoknak és tanoncoknak, a Mandákotthonban leányoknak biztosított gyülekezetünk helyet, többnyire a Fébé Anyaház diakonisszáinak a segítségével.

1948-ban az egyre növekvő egyházpolitikai feszültség bénító erővel érezette nálunk a hatását. 1948 szeptemberében a Gazdasági Rendőrség letartóztatta Ordass Lajos püspököt, majd egy koncepciós per során két évi fegyházra ítélte, amelyet Szegeden és Vácson töltött le. Az egyházi iskolák államosításával kapcsolatos intézkedések fokozott feszültséget okoztak nálunk, hiszen féltettük Deák téri és Fásori iskoláink jövőjét. Az 1948 decemberében megkötött Egyezmény azonban még továbbra is biztosította a két nagyműtű intézmény egyházi működésének lehetőségét.

A személyi kultusz évei újabb, súlyos próbákat jelentettek. Bár Kemény Lajos fásori esperes, mint püspökhelyettes sok támadást igyekezett kivédeni, nem lehetett megakadályozni, hogy 1949 tavaszán Keken András igazgató-lelkészt fel ne függeszték állásából. 1950 tavaszán fél évre Kistarcsára internálták is. A többszörösen megfélemlí-

tett helyzetben a Bányakerület az akkor 36 éves Dezséry László volt egyetemi lelkész püspökké választotta, s ő ezzel gyülekezetünk első lelkésze is lett. Nehéz évek következtek. 1952-ben az egyházi vezetőség mindkét iskolánkat, amelyet az Egyezmény biztosított, a tulajdonjog fenntartása mellett átadta a magyar államnak. Az 1952-53-as zsinat területi rendezést hajtott végre. Megszüntette a két évszázadon át működő négy egyházkerületet, amelyek helyébe a Déli és Északi kerület lépett. Ekkor váltak ki a Pesti Egyház addigi kereteiből — a már korábban önállósult Fásor, Kőbánya és Angyalföld egyházközségei után — a Zuglói, a Ferenc- és Józsefvárosi lelkészi körök s lettek önálló gyülekezetekké. Az ötvenes évek közepétől Hafenscher Károly lelkész és munkatársai látták el elsősorban a sokrétű Deák téri gyülekezeti szolgálatot, — nagy hűséggel és felkészültséggel.

1956 október elején az alapítalunul elítélt Ordass püspök és Keken András visszatérhetett gyülekezetünkbe, miután mind állami, mind egyházi részről rehabilitálásban részesültek. Dezséry László ekkor beadta lemondását. Az újabb egyházpolitikai feszültségek miatt azonban Ordass Lajos 1958-ban kénytelen volt végleg megválni püspöki tisztétől és ezzel búcsút mondott itteni szolgálatának is.

Új korszakot nyitott Káldy Zoltán pécsi esperes püspökké választása 1958 őszén. Több, mint negyed százados püspöksége idején nagy aktivitás jellemezte a Pesti Egyház életét, amelynek ő így első lelkésze lett. Az a dinamikus tevékenység, amely szolgálatát jellemezte, itt legsajátosabban igehirdetéseinek átütő erejében nyilvánult meg. Evangélikációs karizmáját olyan szónoki készséggel és társadalmi elkötelezettséggel tudta párosítani, hogy hallgatóit — még olyanokat is, akik más nézeteket vallottak — lebilincselte prédikációinak elevensége és szemléletessége. Az általa nagy lelkesedéssel és erőfeszítéssel megrendezett LVSZ Nagygyűlés, amelynek több rendezvényébe, így az Ifjúsági Nagygyűlés nyitó istentiszteletének rendezésébe gyülekezetünk első helyen kapcsolódott be, s amely világgyűlés őt a Lutheránus Világszövetség elnökévé választotta, felőrülte egészségét. Ez év májusában bekövetkezett halála mind az egyháznak, mind az államnak vesztesége. A gyülekezet most nagy bizalommal és várakozással tekint utódjának, Harmati Béla püspök-lelkésznek, valamint presbiterének Frenkl Róbert egyházkerületi felügyelőnek a szolgálatára.

Emlékező gyülekezet! Nincs-e valami elgondolkoztató abban, hogy a Farkasréti temetőben közel egymáshoz nyugszanak a Pesti Evangélikus Egyház legújabbkori hányatott életének olyan ellentmondásosan megítélt vezető egyéniségei, mint Keken András, Dezséry László, Ordass Lajos, Káldy Zoltán? Reformáció ünnepén, 470 évvel a wittenbergi tételek meghirdetése után nem kötelezi-e a reformatori örökség több krisztocentricitásra és ezzel együtt igaz bűnbánatra gyülekezetünk és egyházunk népét?

6. Mégsem zárom le ünnepi előadásomat ezzel az akkorddal. Mert az alapítók, a reformerek, a kultúrprotestánsok, a megtépzottak és az útkeresők nemezedékének egyformán maradó emlékezete után — íme — itt ül sorainkban — ha még csíráiban is — a hatodik generáció: a jövőt építők reménykedő nemezedéke. Róluk, reménysegeik beteljesedéseiről vagy kudarcairól valamelyik egyháztörténész utódom talán a Pesti Egyház 300. évfordulóján fog szólni. Ám adjuk át a reformáció és a gyülekezet e mai kettős ünnepén utódainknak, a jövőt reménységgel építő fiataloknak a múlt maradó értékeit, elődeink győzelmeit és kudarcait. És azt az egyet vessük legmélyebben a szívünkbe, hogy

senni más csak a Verbum Domini manet in aeternum.
Minden elpusztul de az Úr igéje megmarad örökké!

Dr. Fabiny Íbor

TANULMÁNYOK

Az éjszaka múlik Dr. Pavel Filipi teológiai tanár igehirdetése

Róma 13.12.14

Fiatalon és egészségesen minden éjszaka rövid, ha azonban öregség, betegség gyötör, azt kívánjuk: bárcsak rövidebbek lennének az éjszakák. De most mindannyiunknak, azoknak, akiknek túl rövid, vagy talán túl hosszú az éjszakája — azt hirdeti igénk: "Az éjszaka múlik! A nappal pedig már egészen közel van!" Az éjszaka múlik — ez az az idő, amikor a legnagyobb a sötétség, az a pillanat, amikor a mitológiák, de mesék szerint is a gonosz hatalmak leginkább kísértének, amikor rossz álmok nehezednek ránk, az az óra, amikor a statisztikusok szerint a legtöbb öngyilkosságot kísérlik meg. Az éjjel olyan előrehaladott, hogy az emberiség már a kollektív öngyilkosságra gondol.

Bizony, ilyen előrehaladott az éjszaka, de ezzel a vége is közelebb jött! A nappal már egészen közel van! Mert az éjszaka nem maradhat örökké éjszaka. Beköszönt a fényes nappal. Az éj nélküli nap — ahogy a görög egyházatyák mondták: az örök nap. Láthatók már a hajnal első fényei: világítanak a szószékeken, ahonnet hirdetik a hitet ébresztő krisztusi evangéliumot; világítanak ott, ahol emberek hitre jutnak és megkeresztelkednek (ezért adtak a régi egyházban szimbólumként az újonnan-kereszteltek kezébe égő gyertyát). A nappal jelei ott is láthatók, ahol Krisztus Lelke nyomán vannak akik elindulnak a szeretet, szolgálát, az odaszánás útjain, ahol konfliktusokat rendeznek, megbékélésre jutnak, bizalmat ébresztenek és a békéért lépnek közbe.

Mindezek persze apró jelei csupán az előttünk lévő nappalnak. Olyan kicsi jelek, hogy egyszerűen elmehetünk mellettük, vagy ha akarjuk, hát az elmúlt nap hagyatékának is tekinthetjük őket, tegnapi

fénynek, az emberi történelem idillikus-vallásos szakasza maradványának. Olyannak, mint az esti vihar, amely már régen elmúlt, de villámlása a horizonton még egy darabig látható, míg aztán az éjszaka teljesen el nem nyeli. Az evangélium prédikálása, minden keresztelés, minden önzetlen jöttét így is felfogható. Nem a jövőre mutat, hanem az elveszett múltra emlékeztet. Így gondolkodnak kortársaink és sokszor magunk is! Valahol mögöttünk van a fényes nappal és előttünk a sötét éjszaka. A szürkület, az életalkony (hiszen megöregszünk) s a világ alkonya. Szeretnénk a fény utolsó sugarait élvezni, mert ami ránk vár, az az örök éjszaka — nox perpetua — ahogy a régi római lírikus évszázadokkal ezelőtt kifejezte ezt az érzést.

Krisztus evangéliuma azonban megfordítja ezt a perspektívát és akik az evangéliumot hittlel fogadják, azok megtanulják, hogy a fényjelek a szószéken, a kereszttségben, a szeretet és béke tetteiben a holnap fényei, nem a tegnapé és nem a lebukó napnak, hanem a felkelő napnak a követői!

Életünk, mióta a kereszttségben az idő Uráé lett — új időössze-függésbe került. Krisztus feltámadása és visszajövele közti időben élünk. Ez a mi történelmünk lényeges meghatározója!

Az éjszaka múlik. A nappal pedig már egészen közel van!

Ez nem történelmi optimizmus, amint azt apáink és nagyapáink hirdették. Ez az üzenet józanná és bölccsé akar tenni minket az élet sötét, valóban sötét oldalain is, amelyek minket és kortársainkat letörnek, fenyegetnek és megfélemlítenek.

Az éjszaka sötétjét, amellyel élünk és megbírkoznunk kell — nem az éjszaka fegyvereivel, hanem a világosság fegyvereivel győzzük le. Napfelkelte előtt állunk! Ezért a világ sötét óráján is úgy éljünk, ahogy az a nappalhoz illik. Ne dorbézolásban, részegeskedésben, szeretkezésben és kicsapongásban, nem viszálykodásban és irigységben, — ezek ugyanis az éjszaka fegyverei. Pontosabban olyan fegyverek, amelyekkel az ember az éjszakát és minden szorongatását, a halált és a halálfelelmet előzni próbálja. Ezek a kicsapongások a diónüszöszi éjszakai ünnepek formájában úgy tűnnek, mintha visszaadnák azt, amit az éjszaka és a halál elvenni akar. Az élet legfontosabb üttörét itt érzi az ember leginkább, s úgy gondolja, hogy ezen a téren ő lesz a teremtő és az életművész. De ez nagy önámítás és önbecsapás! Ezek bizony nem képesek arra, amit ígérnek. Nem hoznak világos reggelt, boldogabb napot, sem hosszabb életet. Sem viszály, sem az önzés kifinomult jelensége nem képes erre. Mindebben csak az éjszaka árnyai, szorongásai lesznek hosszabbak és kínjai fájdalmasabbak! Ne tévesszenek meg hát bennünket, hanem legyünk józanok és bölcsök. Ne akarjuk saját fegyvereivel legyőzni az éjszakát, hanem a világosság, a nappal fegyvereivel.

De mik ezek a fegyverek és hol találhatóak?

"Ültsétek magatokra a Jézus Krisztust!" Ez ugyanaz a kifejezés, amit a "ruha felöltés"-re használunk. A mi generációnk már sokszor élt át olyan szituációt, amikor sokan meggyőződésüket is cserélhető ruhának vélték. Hát Jézus is csak egy a ruháink közül, amit divat szerint, vagy parancsra cserélni lehet? A hasonlat mást akar mondani: a világosság fegyverei rendelkezésünkre állnak, mint a ruha a ruhászekrényben. Nem nekünk kell kovácsolni a fegyvert, varrni a ruhát — egyszerűen magunkra vehetjük és hordhatjuk!

Krisztus ruhája: ahogy a názáreti Jézus legyőzte az éjszaka hatalmát: vagyis az engedelmisség és alázat, a szolgálat és önda-

adás, a szeretet és áldozat, bizalom és a vállalás.

Erre az útra hív Ő minket! Ez határozhatja meg cselekvésünket a múltó éjszakában és ez is határozza meg! Ne azért, hogy üdvösségünket elnyerjük, vagy biztosítsuk (hiszen ezt ajándékként kapjuk) hanem azért, hogy mi is az induló nap jelei legyünk, a reménység tanúi, a bizalom, a béke tanúi, a világozság jelei a sötét világban! Ámen.

Ford.: Bencze Imre

Találkozott-e Dévai Mátyás Agricolával, a finnek reformátorával?

A XVIII. század közepének egyik nagy magyar református egyháztörténész, Bod Péter ezt írta a Magyar Athenas című irodalomtörténeti lexikonában: "Legelső volt ez a Dévai Mátyás, aki a reformációnak hajnalán az Isten beszédének lámpását egész Magyarországon elhordozta, és a tudatlanság homályában ülő embereknek a világozságot megmutatta: az Isten beszéde életet adó kenyerének édességét megköstöltatta és ízeltette."

Ki volt ez az ember, aki Luther életének utolsó másfél évtizedében üstökösként ragyogott a magyar égbolton? Úzött, börtönviselt, hányatott hitvalló életének első ismert állomása egy északmagyarországi ferencesrendi kolostor, Boldogkővára volt. Innen iratkozott be 1523 őszén a krakkói egyetemre. Az ott kapott humanista és lutheri hatások alatt néhány év után kilépett a rendből és 1529 december 3-án Mattias Bíró de Way néven beíratkozott a Wittenbergi egyetemre. Egy korabeli katolikus történetíró — Szerémy György — már 1527 őszén ezt jegyezte fel emlékirataiba: "Erat valde devotus in fide nostra catholica recta, qui nunc est summus lutherianus." Az ellenreformáció egyik vezető katolikus püspöke — Telegdi Miklós — pedig ezt írta marginális jegyzetként a krakkói matrikulába Dévai neve mellé: "Hic Matthias pestem lutheranam invexit, homo perditus, et filius perditionis. Egit Wittenbergae Anno 1530." Egy korabeli naplóíró, Spervogel városi bíró ezt írta róla: "Fuit monachus profugus de claustro suo".

Dévai mintegy 30 éves volt, amikor első ízben tartózkodott Wittenbergben, jó egy éven át. Két karácsonyt, 1529 és 1530 szentestét tölthette Luther vagy Melancthon közelében, éppen a marburgi kollokviumot és az Ágostai gyűlést követő izgalmas, nagy történelmi napokban. Amikor 1531 elején hazájába, közelebből Buda várába visszatér, már prédikátori tisztségben, lutheri szellemben prédikál — meo officio fungebar — két szin alatt osztva az úrvacsorát. Ekkor írja első műveit: "De dormitione sanctorum" és "Rudimenta salutis" címen. Még ez évben meghívja lelkészének egy északmagyarországi (ma szlovákiai)

szabad királyi város, Kassa. Ellenségei feljelentése alapján azonban elfogják, vasra verve viszik Johannes Faber bécsi püspök elé Bécsbe. Ludovicus Rabus egykorú könyvében metszeten is megörökített fogságáról — ahol kihallgatása során bátran vallott lutheri meggyőződéséről és ahonnan csodával határos módon sikerült két év után megszöknie — utóbb így ír ő maga: "Ego in carcere, in vinculis, timore, algore, et quod omnium majus est, in infero, in ineffabili duello carnis et spiritus, diu noctuque eram, de quo deficerat tempus loquentem. O quanta patimur propter regnum Dei!"

Személyiségének jelentőségét mutatja az a tény, hogy szökésének hírére I. Ferdinánd Habsburg magyar király elfogatóparancsot adott ki és meghagyta, hogy az eretneket adják át az ország főkapitányának. Dévai azonban menedéket talál 1533-ban egy evangélikus hitre áttérő prépostnál, Bebek Imrénél, akit meg is esket és akinek budavári házában rövid ideig prédikál is. Ismét elfogják és a budai vár tornyában sínylődik egy éven keresztül. Szenvedéseiről és szabadulása utáni hányattatásairól utóbb személyesen is beszámolt. Wittenbergben Luthernek, aki az Auriferer által feljegyzett Asztali Beszélgetéseiben több ízben is megemlékezett erről.

1535-ben, budai fogsága után Nyugat-Magyarország egyik szellemi központjában az evangéliumot pártoló Nádasdy Tamás nádor udvarában talál átmenetileg otthonra. Itt írja válaszként katolikus teológusok támadásaira 3 művének kéziratát, amelyek utóbb Nürnbergben Veit Dietrich barátjának előszavával Johann Petreus nyomdájában jelennek meg: "Disputatio de statu, in quo sint beatorum animae post hanc vitam ante ultimi judicii diem. Item de praecipuis articulis christianae doctrinae" címen, amely egy Disputációt, egy Apológiát és egy börtönkihallgatásról szóló Expositiót is tartalmaz. Előszavában többek között ezt írja: "Nem bánom, ha a legcsekélyebb értékű embernek tartanak is, csak bizonyíthassam az utókor előtt, hogy igazán hirdettem az Igét". A még Budán írt, de ekkor kiadott Szentek aluvása című iratában arról szól, hogy 1. Hol vannak a szentek? 2. Tudnak-e rólunk? 3. Imádkozhatunk-e értük? 4. Közbenjárhatnak-e értünk? "Reánk nézve alszanak, Istenre nézve élnek" — írja találóan.

Miután 1536 őszén 3 hónapot nyomdai ügyben és szem- és gyomorbeteg is gyógyíttatva Nürnbergben időzött, immár másodízben Wittenbergbe vette útját, ahová 1537 elején érkezett meg. Több, mint fél évet töltött ott, s közben asztalvendége volt mindkét nagy reformátorunknak. Erről Luther említett Asztali beszélgetései, Melanchtonnak pedig egy levele is tanúskodik. Utóbbi Veit Doetrichnek ezt írja róla: "Felette kedves volt nekem a Dévaival való társalkodás. Mint kitünő, hittel, bölcsességgel, tudománnyal és kegyességgel ékes férfiút ismertem meg őt. Az ilyen vendéget, mint Homeros parancsolja, édes testvér gyanánt kell tartanunk. Én is tehát viszont ajánlom őt neked". Melanchton epigrammát is írt hozzá és pénzt is adott neki költségei fedezésére. Mindennek most kerek 450 éve. Ekkor tartózkodott Wittenbergben a tanulmányait ott folytató Mikael Agricola is. Joggal feltételezhető találkozásuk egyik közös szellemi forrásra utaló, valószínűsíthető bizonyítékáról még szólni fogok.

Dévait 1538 elején már Krakkkóban találjuk, ahol ebben az évben két műve jelenik meg: az Orthographia Ungarica című magyar ABC-s könyv (amelynek címlapjára egyik kortárs főúr ezt írta fel: Libellus evangelicus) és Az Ízparancsolatnak röviden való magyarázatja. Ennek előszavában ezt írja a szerző: "Uram a te nevedben meg vetem hálómat".

Mindkét mű Hieronymus Vietor krakkói nyomdájában készült, s mindkettőnek van (1908-ból ill. 1897-ből) facsimile kiadása is.

Hazatérve egy ekkor fellángolt teológiai kérdésnek, az úrvacsora értelmezésének a vitája kellős közepébe kerül. Luther és Melancton magyarországi tanítványai több levelet is váltanak ezekben az években reformátor mestereikkel. Dévait is több irányú támadás éri, más-más patrónusnál talál Észak-Magyarországon oltalmat. Amikor a katolikus püspök elúzi, 1541 elején ismét Wittenbergbe utazik, ahol gyakori betegségei közepette másfél évet időzik. Melancton házánál is gyakran megfordul, s közben kihallgatást kap Georg der Fromme brandenburgi őrgrófnál, aki 1526 előtt több évet Magyarországon töltött a királyi pár rokonaként, s aki elsőként pártfogolta Magyarországon a lutheri reformáció ügyét. 1543-ban — még utoljára — visszatér hazájába, ahol főúri patrónusok kelnek ugyan védelmére, de az ellenreformáció erdei megakadályozzák prédikátori tisztének betöltését. Gnesio-lutheránus papok is bevádolják közben úrvacsorai tanításai miatt, s mivel ezidőtájt a kálvinista Rómának nevezett Debrecenben is prédikál, egyes református egyháztörténészek egyenesen helvét irányt követőnek tüntetik fel utolsó éveit. Élete végéről csak annyit tudunk, hogy Magyarország keleti részein tevékenykedik, és eljut az erdélyi Brassó városáig. Talán azért, hogy Erdély nagy nevű reformátorával, a lutheri tanokat és liturgiát ott meghonosító Johannes Honterussal találkozhasson. Utolsó életszakasza ködbe vész, 1545-ben már — úgy tűnik — véget ért hányatott élete.

II.

Ami Dévai teológiáját illeti, időhiány miatt nincs mód annak részletesebb kifejtésére. Jellemzésül — pars pro toto — ismertetek azonban néhány gondolatot Johann Faber bécsi püspök előtti kihallgatásának jegyzőkönyvéből. Ennek latin és német kiadása Strassburgban jelent meg 1557-ben Ludovicus Rabus szerkesztésében. A német kiadás címe: "Historien der heyligen auserwählten Gottes Zeugen, Bekennern und Maryrern". A könyv harmadik részében olvashatók "azon cikkek, amelyekre nézve Dévay Mátyás magyar, Bécsben, tisztelendő Konstanzi Faber János atya által elítéltetett".

Dévai Faber püspök vallatási kérdéseire válaszolva nem tagadja, hogy Wittenbergben járt, azt sem, hogy hazatérése után nem misézett és két szín alatt vett úrvacsorát. Két szentséget ismer el, tagadja a szentek közbenjárását, a purgatóriumot, ellenzi a bűntöt és azt akarja, hogy a misék a nép nyelvén tartassanak. A szentek ereklyéiről — vallja — semmi parancs nincs. És sok olyan személy ereklyéit tisztelik a földön, akiknek a lelke a pokolban van. — mondta.

Végezetül — úgy vélem — vissza kell még térnünk arra a kérdésre, hogy 1537-ben, amikor Dévai és Agricola egyidőben tartózkodtak Wittenbergben, találkozhattak-e egymással és ha igen, nem közös szellemi forrásból merítették-e Melancton humanista otthonában, hogy azután hazájukban közkinccsé tegyék reformátori gondolataikat.

Feltételezésemet megerősítette egy tudós magyar nyelvész, Balázs János professzor nemrég megjelent tanulmánya. Már címében is sokat sejtet: "Finn-ugor találkozó Melanctonnál". (Ural-Altaiische Jahrbücher, Wiesbaden, 1961). Milyen találkozóról lehetett szó, — talán

első ízben a finn-magyar kapcsolatok történetében? Amint hallottuk, Dévai 1537-es wittenbergi tartózkodása után Krakkóba ment, hogy Viator nyomdásznál két kéziratát megjelentesse. A bennünket közelebbről érdeklő irat az Orthographia Ungarica. Első, bizonyára 1538-as kiadásának nem maradt fenn példánya, csak a bibliafordító Sylvester János tesz róla említést az 1539-ben megjelent művében, a Grammatica Hungarolatina-ban. A második kiadás már ismert, ez 4 évvel Dévai halála után jelent meg a krakkói nyomdász özvegyénél. A könyv előszavában Dévai — mint anonym szerző — azt írja, hogy a Biblia megismeréséhez elengedhetetlen az írás és olvasás ismerete. A könyv beosztása a következő: magyar ABC, magán- és mássalhangzók, névelők és mutatónévmások, — majd "íráspróba" gyanánt következik a Tízparancsolat, a Hiszekegy, a Miatyánk, a Magnificat, imádságok, s végül a római és az arab számok.

Mindjárt első szempillantásra szembeötön, hogy e beosztás megfelel a 16. század huszas-harmincas éveiben megjelent német protestáns nyelvkönyvek rendszerének, — és ugyanez a beosztása Agricola ABCKIRIÁ-jának is.

Ezzel összefüggésben figyelhetünk fel a Zeitschrift für Ostforschung című tudományos folyóiratban Paul Johansen kutatásának új eredményére (1959). Eszerint már 1525-ben megjelentek Hans Lufft wittenbergi nyomdásznál lettországi reformátorok gondozásában anyanyelvű misekönyvek Riga városa lett, észt és litván lakosainak használatára. Johansen szerint ez a felfedezés kultúrtörténeti szenzáció a Baltikum számára, mert 10 évvel megelőzte a többi észt, 60 évvel a lett és csaknem 340 évvel a litván nyelvi irodalom eddig ismert kezdetét.

Balázs professzor arra a következtetésre jut idézett tanulmányában, hogy a fentiek alapján joggal feltételezhető egy finn-ugor kulturális találkozó létrejötte Wittenberg városában, közelebbről Melancthon otthonában a 16. század huszas és harmincas éveiben. Úgy vélem mindez alátámasztja feltételezésemet és kölcsönösen ad impulzusokat arra, hogy Dévai és Agricola wittenbergi kapcsolatait, valamint egy "wittenbergi finn-ugor protosymposion" esetleges történeti hitelességét további egyháztörténeti kutatás tárgyává tegyük.

Dr. Fabiny Tibor

Albrecht Goes 80 éves

Albrecht Goes, a württembergi evangélikus pap-költő, neve és életműve bizonyára nem egészen ismeretlen a hazai protestáns olvasóközönség előtt. Hiszen három hosszabb elbeszélése, igaz már jó pár évvel ezelőtt, magyarul is megjelent az "Evangélikus Élet"-ben, folytatásokban — könyvalakban sajnos nem. Az "Égő áldozat", az 1959. évf. 7-17. sz., a "Nyugtalan éjszaka", 1962. évf. 36-50. sz., a "Kiskanál", 1966. évf. 2-12. számaiban. Ezeket az elbeszéléseket

többször is kiadták, majd, 70. születésnapja alkalmából az NDK-ban egy kötetben, Günter Wirth utószavával. Az összes európai nyelveken kívül megjelentek héber és japán fordításban is, Japánban és Angliában az iskolai kötelező olvasmányok sorában többek között. Mi a magyarázata rendkívüli hatásuknak s e széleskörű érdeklődésnek? Hazai megjelenésükkor az olvasók leveleinek serege is ezt bizonyítja.

Az "Égő áldozat" egy német boltonsról szól, aki a hitleri Németországban, a zsidóüldözés tetőpontján, amikor egy légitámadás lángba borítja a városkát, önként égő házában marad, hogy életét "égészenégő áldozatként" (holocaust!) ajánlja fel Istennek, népe égbekiáltó rémtetteiért. — A "Nyugtalan éjszaka" egy a német Wehrmachtból Országhoz dezertált közlegény sorsát, kivégzését beszéli el, amelyben három evangélikus lelkész is tragikus szerephez jut. — A "Kiskanál" ugyancsak a háborúban megszállt Ukrajnában játszódik, hőse egy zsidó fiúcska, akit minden mentő igyekezet ellenére, végül is halálba hurcolnak. — Mindhárom elbeszélés egyfajta szembenézés és leszámolás a közelmúlt rémeivel, bűneivel s egyben az emberség jeleinek is felvillantása az embertelenség orgiáiban.

Albrecht Goes 1908 március 22-én, papi családból született a württembergi Langenbeutingenben. Ősei papok, írók, matematikusok, politikusok, egyikük jelentős szerepet vitt az 1848-i németországi forradalomban. 1930-1952 gyülekezeti lelkész volt, a háborúban tábori lelkész — elbeszéléseinek anyagát részben ekkori élményeiből merítette — 1953 óta íróként él Stuttgartban, közben azonban rendszeresen prédikál is. 1934-ben jelent meg első verses köteté s ettől kezdve több mint 30 írása, az említett elbeszéléseken kívül esszék, tanulmányok, színdarabok, prédikációs kötetek is. 60. születésnapja alkalmából kiadja a Fischer Verlag kis ünnepi kötetet adott ki, amelyben többek között Golo Mann (Thomas Mann fia) is köszöntötte a jubilánst, Manfred Mezger teológiai professzor is és mások. E kötetben található — 1968-ig megjelent — műveinek teljes jegyzéke is.

Amikor, 1971-ben, alkalmam volt — úgyis mint elbeszéléseinek magyarra fordítója — felkeresni otthonában, a dolgozószobája falát elborító arcképekre mutatva mondotta: "A — szellemi — őseim." Mörike, Hebel, Mozart, Bach, A. Schlatter, Hölderlin, Hoffmannstahl, Thomas Mann, K. Bart, Martin Buber, H. Hesse képei tekintettek rá.

Most, amikor a 80 éves Albrecht Goest szeretnék köszönteni e pár sorral, magyarul is megjelent elbeszéléseinek ismeretét feltételezve — aki még nem olvasta őket, annak számára hozzáférhetők a fentebb megjelölt helyen — egy más oldaláról szeretnék a költő-papot bemutatni, nevezetesen a prédikátort. Három prédikációs köteté alapján. 1958-ban jelent meg 30 prédikációja "Hagar am Brunnen" címmel, 1969-ben ismét 30 "Der Knecht macht keinen Lärm", s 1971-ben ismét 30, "Kanzelholz" címmel.

Textusválasztása magában is figyelmet keltő. Szívesen prédikál ótestamentomi textusokról; prédikációinak a fele ótestamentomi textusokat szolgáltatta meg. S a szövegeket Martin Buber, a nagy zsidó hittudós fordítása alapján közli. Ezzel is jelzi teológiájának egyik alapmeggyőződését, sőt mintegy életművének, írói és lelkipásztori tevékenységének is hitvallását: zsidóság és keresztyénség összetartozását, hitük közös gyökerét az Ótestamentomban.

Témáit a textusok adják, — s nem fordítva, nem korszerűnek tűnő témákhoz keres textusokat, mint ezt némely kortárs igehirdető teszi. "Megengedhetetlen, hogy a teológia elsőbbségét feladjuk a

pszichológia, a filozófia, a szociológia érdekében. Az ígét, amire hallgatnunk kell, nem találhatjuk meg önmagunkban." (Der Knecht macht keinen Lärm, 71. o.) S ugyanitt: "Látni és hallani, ez a szokványos sorrend. A Biblia fordított sorrendet követel. Az elsőbbség az engedelmességé. Csak így nyújthatunk kövek helyett — kenyeret hallgatóinknak." A bibliai szöveg szavait, mondatait végigtapogatva szólaltatta meg a mai mondanivalót. "Naponta választanunk kell. Reggeltől estig, évről évre, az egész életen át, választások előtt állunk, kiválasztjuk a ruhát, amit ma felvesszünk s az ételt az étlapon s az esti TV-programot. Hol jól, hol rosszul, de választunk." ("A választás", Deut. 30,19., Knecht, 14. o.). S ugyanitt: "Nem élhetünk ma úgy, hogy ne emlékeznénk szüntelen Auschwitzra, ahol egykor nem mi választhattunk, hanem valaki más döntött afelől, hogy az élet vagy a halál útjára indulunk".

A textus mellett témáit, pontosabban az igei mondanivalót, a *de tempore* jelleg is formálja. S itt nemcsak az egyházi év nagy ünnepei adják a jelleget, hanem más alkalmak is: Konfirmáció, Bűnbánati nap (Bet und Busstag), Belmisszió napja stb. Minden prédikációnak van — témáját jelző — címe. Néhány példa: "Az ember az emberért" (Ézs 58,7-11), Belmisszió napja. "Egy út s a másik" (Mt 28,1-10), Húsvétra. Ebben a prédikációban az asszonyok Jézus sírjához vezető útjáról szól s azután a másíkról, amely a sírtól indul el. S a kettő között ott van a másik útra indító anyagi jelenés. S a nagy félelem és az öröm, akár karácsonykor. Egy másik, karácsonyi prédikációjában is, "A nagy félelem" (Lk 2,8-9), megvonja a széles ívet Karácsony és Húsvét között. "Mindenre gondja volt" (Jn 19,25-27), nagypénteki prédikációjában az édesanyját — még a kereszten is — róla gondoskodva Jánosra bízó Jézusról szól, aki mindig velünk tördök, reánk figyel, mert — szeret. "A tanú", (Csel 1,8), pünködsi prédikáció, egy közsímert egyházi ének egyik versét használja ige-kifejtése vezérfonalául. "Életre ijedve", (Ézs 5,1-7), bűnbánati napi prédikáció, jellemző példája annak, hogy Goes sohasem "az ablakon kifelé", vagyis a kívülállókhoz beszél, hanem Isten gyülekezetét hívja önvizsgálatra: a prédikáció elmondásának éve — 1964 — 1911-re és 1944-re emlékeztet! Hogyan gazdálkodott Isten németországi népe a kegyelmi idővel, hogyan élt — inkább visszaélt — a kapott kegyelmi ajándékokkal. A bűnbánatra hívó profétai szó azonban nem halálra akar ítélni, hanem új életre ébreszteni!

Az ótestamentomi textusok alapján is mindig Krisztust prédikálja. Erre csak egy példa, a már idézett "A választás" c. prédikációjából: "Krisztusban Isten már választott, — helyettünk, érettünk. Minket választott ki magának, születésünktől kezdve, életre és nem halálra". Vagy, a "Látó szemek" (Zsolt 25,15), c. prédikációjában: "Nem az a döntő, hogy mi mit látunk, hanem az, hogy Isten lát minket, mint ahogy Jézus meglátta a gazdag ifjút, vagy Isten rátekintett a szegény Lázárra".

Stílusa veretes, bár közvetlen, de emelkedett hangú, pátosz, "Kanzelton" nélkül, de profétai forrósággal. Mindig pástori beszélgetés a hallgatóval — a kötetekben közölt ige hirdetések mind valóban, konkrét gyülekezetben elhangzottak. Egy költő szól itt, aki azonban nem esztétikai élvezetet kíván nyújtani hallgatóinak, hanem az ige üzenetét tolmácsolja, Mörike és Fontane, R. A. Schröder és H. Hesse nyelvezetével, mégis egyszerűen és közérthetően. Nem kétséges azonban, hogy Goes művelt, városi gyülekezethez szól, prédikációban gyakran

használ irodalmi és zeneművekre való utalásokat, feltételezve ezek ismeretét. Mivel prédikációi pásztori beszélgetések hallgatóival, ezért megszólítóak is, mintegy válaszra várva. E mellett a beszélgetés sohasem "zárt ajtók mögött" történik, hanem bár személyhez szólóan, de "az ablakon — a templomén — kitekintve" s azt szélesre tárva, az élet s a világ dolgai felé.

Narratívának is lehetne nevezni olykor ezt a stílust, mert szinte elbeszéli a textust, de sohasem beszél mellé, mégcsak nem is róla szól, hanem magát a bibliai szöveget beszéli. Értelmes gyülekezethez szól s olyanokhoz, akiknek számára a Biblia világa még nem vált egészen ismeretlenné s persze az énekeskönyvé sem, amiből szívesen idéz. Paul Gerhardt költészetéről külön könyvecskéje jelent meg. Narratív, ez nem azt jelenti: fecsegő. Ellenkezőleg: a nyelvet — hiszen költő is — mint kifejezési eszközt a legmagasabb szinten műveli. Mondatai lecsiszoltak, nincs felesleges szó, ismétlés, üresjárat, nincsenek henye hézagpótló jelzők, szóvirágok, férfias és feszes ez a stílus, a tartalom megszabja a formát. S még egy megjegyzés: legtöbb prédikációja üdítően rövid, legalábbis nyugat-európai mértékkel mérve, ahol a 40-45 perces prédikáció ma sem ritka.

Két prédikációs kötetének — "Kanzelholz" és "Der Knecht macht keinen Lärm" — is a végén közli, azonos szöveggel, homiletikai kis-katéját — így nevezhetők e megjegyzéseket — "Marginalien als Nachwort" címmel. Úgy véljük érdemes gondolatait, legalább egészen röviden — ismertetni.

Friszen sült káplán korában, 1930-ban, felkereste Zürichben L. Ragazt. Beszélgetésük során partnere egy mondata felejthetlenné vált számára: "A Teológián négy évig azt tanultam, honnan jön az ige, amit továbbadnom kell. Most egy életen át azt tanulgom, kikhez kell elérkeznie".

De hogyan? Így:

1. A **textusnak** minden egyéb előtt feltétlen elsőbbsége van. Ezt kell mindenképp előtt — az egész Írás összefüggésében — kibetűzni, végigtapogatni, nagy nyitottsággal, előfeltevések nélkül.

2. Ugyanilyen elfogulatlansággal kell közeledni **hallgatóinkhoz**. Ne lássunk bennük eleve hívőket, de kételkedőket sem. A prédikáció: a textusra hallgató, figyelő igehirdető hangos gondolkodása, — vagy inkább dialógus hallgatóival? Mindkettő egyszerre! A prédikátorban legyen egy adag építész, egy kis festő, muzsik és — patikus is. A világos felépítés: irgalmasság hallgatóink iránt.

3. Óvakodjunk a "sokkoló" bevezetésektől! De attól is, hogy a "szép beszéd" esztétikai élvezetével akarjuk hallgatóinkat elbűvölni — s ne is akarjuk "lerohanni" őket. Ami nem jelenti azt, hogy ne éljünk a veretes, míves fogalmazás lehetőségével. Legjobb bevezetés, — ami nincs. In medias res induljunk, kerülgetés nélkül.

4. Más a leírt, az **elmondott** és a **kinyomatott** prédikáció. Pontosság, közvetlenség, tömörség a jellemzői e három változatnak. Az elmondott prédikáció élőbeszéd — ezért tanulhatunk a retorikából is, — módjával. Mert a prédikátor több szónok — üzenetvivő, herold. Ezért legjobb megszólítás a "mi", magunkat is beleértve a hallgató gyülekezetbe. Megszólítóvá válhat azonban néha a textus feletti elmélkedés is (1., 2. pont!). Példa lehet erre Augustinus Vallomásai, ahol a kettő egybefonódik.

5. A befejezés nagyon fontos, lehet pont, felkiáltójel, de

kérdőjel is az utolsó mondat végén. Mindenképpen olyan legyen azonban, amit hallgatóink magukkal vihetnek útravalóul.

6. A "fűszerezés": anekdoták, történetké, stb., ne fedjék el a lényegét. Másfelől érzelmszegényé, rideggé vált korunkban, ne féljünk szívvel és szívből is beszélni. — Az idézetekkel csinján bánjunk, Ne akarjunk "csillogni". Papok vagyunk és nem akadémikusok. Ugyanez vonatkozik a bibliai- és énekeskönyv-idézetekre is. Mértékkel éljünk velük.

7. Egyszerűség. — Nagy művészet! Nem jelenthet azonban primitív-séget. Merjünk hallgatóinkról valamit feltételezni, ne becsüljük le, — e tekintetben sem — őket.

8. Sohasem kezdjük a prédikációt negatívumokkal, a világ és élet bajainak felsorolásával. A sorrend nem törvény és evangélium, hanem megfordítva: evangélium és törvény. A problémák felsorolása a prédikáció negyedik ötödében jöhet legfeljebb. Szólhatunk a gyülekezet kételyeiről és a magunkéről is? Igen, ez a becsületességhez tartozik. Ne féljünk a gyermekket nevén nevezni.

9. Nagyszerű dolog az, hogy vasárnapról vasárnapra emlékeztethetjük az embereket arra, hogy a reánk bízott üzenet: menedék és üdvösség s ezért más, mint minden egyéb emberi beszéd. Ezért a lehetőségért érdemes minden fáradságot — mert az ígéhirdetés ezzel jár! — magunkra vennünk, mert ez a teher édes.

Végül, hogy maga Goes is szóhoz jusson, közöljük magyar fordításban egyik, kötet című prédikációját. "A szolga nem lármáz" (Ézs 42,1-8).

"A szolga nem lármáz. Ez most prédikációcím. Ám alig hogy kimondtam megtorpanok: e szó "szolga" idegenül hangzik, mindannyiunk számára. Vannak még egyáltalában "szolgák"? Vannak munkavállalók s ezek olykor bizony kénytelenek lármát csapni, például a szakszervezetükben. Az angol nyelvben a "The knight" egészen mást jelent, nemes urat, aki királynak szolgálatában áll, s ha már az angolnál vagyunk, Shakespeare drámái jutnak eszünkbe, vagy a jellegzetesen angol regények, s bennük a "Butler" alakja, akinek megbízhatósága mellett fő erénye valóban a hallgatóság.

A szótlanság azonban nem mindig erény. Nem kell-e egy jó ügyért szót emelni, ha kell lármát csapni? Néha derék emberek óvatoskodó hallgatása több bajt okoz, mint a haszontalanok hangoskodása.

Textusunk történeti háttére: Izrael népének babiloni fogsága. S ebben kettős veszély is fenyegette: az egyik, hogy fásulttá és közönyössé válik, s a másik, a még nagyobb, hogy áldozatul esik a babiloni bálványimádás vonzásának s elbűvöli e birodalom hatalmas és dicsősége. Nem kell-e az Úr követének ezért megfűjni a harsonát, elnémíthatatlanul kiáltva igent és nemet? Mégis — így hallottuk — "a szolga nem lármáz". Épp azt nem teszi, ami — úgy tünik — az idők parancsa volna. S mégis, pusztá léte által történik valami.

Kicsoda a szolga? És mi történik?

Kicsoda a szolga? Sokan töprengtek ezen: egy bizonyos személy talán, aki mintegy Izrael népe hangját szólaltatja meg? A keresztyén-ség azután Ézsaiás könyvének ezeket a fejezeteit, egészen az ötven-harmadikig, Krisztusra nézve értelmezte. Akárhogyan is próbáljuk értelmezni: a szolga olyan valaki, aki által Isten maga hallatja szavát a világban. Valaki, akiben valósággá válik a szó: "Lelkemmel ajándékoztam meg".

Mi módon válik ez az isteni jelenlét megtapasztalhatóvá? Úgy, hogy valósággá válik, amiről itt szó van: a gyengék, a megrepedt nádszálak, a füstölő mécsesek számára, érettük van itt valaki, aki feltétlenül érettük van jelen. S amikor ezt kimondjuk, elutasítjuk a másik lehetőséget. Azt, hogy önzően, öntelten és ragyogva éljük világunkat, hatalomra törve s a hatalmasok oldalán. Ha lehet így élni — és lehet így is élni — akkor ez nem az Isten szolgájának élete.

S azután ezt is hallottuk: "Tanítására várnak a szigetek". S ez azt jelenti: a magányosok és magukra hagyottak szószólóra találnak. S itt óhatatlanul a mai meggyötört és háború dúlta "szigetekre" kell gondolnunk, Vietnamba például (1968! — a ford.), s a bibliai szóból lehet megértenünk, amit úgyis tudhatunk: hogy minden segítség, jöjjön bárhonnan is, hiábavaló, ha hiányzik belőle az igazságtétel, hogy a különböző felfogású és világnézetű embereknek el kell egymást viselniük, szót kell egymással érteniük s fel kell ismerniük, hogy minden igazság viszonylagos s nem léphet fel a feltétlen érvényesség igényével, jelenjék meg bármily szépen hangzó köntösből is.

"Hozd ki a börtönből a foglyokat, a fogházból a sötétben ülőket". Ez a harmadik, miről szólnunk kell. A "fogházakra" gondolunk, amiket a gyűlölet emelt s az "aranyketrecekre", amikbe az ember önmagát zárta be.

A régmúltról szólunk csupán? Izraelről és Babilonról? Nem. Az evangéliumot szeretnénk hirdetni. Azt, hogy az üzenet nekünk szól, s nem tehetjük hallatatlanná. Senki, aki a Szolga szavát hallja, nem vélheti, itt nem róla van szó. S hogy az örökkévalóság színe előtt, e szolgálatban való részvételtre hívtunk el.

Három terét említem ennek az elhivatásnak, amire az ige elkötelez. Lárma nélkül, de nem tétlenül.

Megrepedt nádszálak és füstölő mécsesek várnak ránk. E felismerés meg kell, hogy határozza a világban való életünket, tágabba vonva annak látókörét s egyúttal megbízatást is jelent. Az élet élni akar s szívesen keresi a derűset, igéreteset; ezt tudjuk mindannyian. Emellett azonban nem térhetünk ki az élet árnyoldalai elől, ahol a gyengék, kicsinyek, elesettek várnak reánk. Meg kell keresnünk őket, mert nem esnek mindig utunkba. De rájuk lehet találni. Ha a nyüzsgő iparváros utcáit járod, mint amilyen például Bielefeld, ne röstellj kiutazni Bethelbe. Nyiss csak be valamelyik nagy gyermekszobába s ülj le lakóikkal építőkockával játszani. Ne fordítsd el arcodat a gyermekek begörcbül ujjacskáiról, amik alig tudják az építőköveket tartani. Mosolyogj vissza rájuk, habár mosolyok olykor riasztó is lehet, s próbáld érteni sérüléseik jelbeszédét: ha e "megrepedt nádszál"-tól visszariadsz, minden igyekezeted és jószándékod hiábavaló s inkább az ördög vigye el. De ha leülsz velük Bethelben játszani, ezen az angyalok fognak örülni.

S mi van a "szigetekkel", amik tanításra várnak? Valahogy így próbálom ezt megértetni: az életünk s éppen a lelki életünk, óhatatlanul tartalmatlanná válik, ha annak belső, meghitt köre nem tágul ki a távoliak, idegenek, ismeretlenek felé. Családi s baráti körünk s a karácsonyt ünneplő gyülekezet meghitt köre is, bármily szükséges és drága legyen is, megfakul, ha közben elfeledkezünk a "szigetek"-ről. Néha ezekre sem könnyű mindjárt rátalálni. Nem kell lárma-keltéssel felhívni magunkra figyelmüket. Elég, ha mindennapi, megszokott gondjaink közt éberek maradunk és felfigyelünk ezekre az emberekre,

akikért hitünk megvallását mindig újra meg kell tanulnunk s azt is, hogyan adhatjuk át a ránk bízott üzenetet éppen nekik. Ezért fáradozva válhat értelmessé, értékessé az életünk.

És a "fogházak"? Kiváltképp a hatalom, a hiúság, a kivagyiság aranyketrecei, amiket oly buzgalommal építgetünk? Mi lenne, ha arra biztatnók egymást, hogy hagyjunk fel ezzel? Mi lenne, ha a nem lármázó Szolga erőt adna arra, hogy ráébredjünk: az egy, igaz és hűséges Szolga feltörte börtönünk zárait? Persze, tudom, mindig újra ácsolunk magunknak börtönöket s akadnak segítők is s leginkább mi magunk tesszük ezt. Mégis, nem ezé s nem ez az utolsó szó. Valaki, aki nem lármáz, útban van már, az ajtó előtt áll — s felnyílnak a zárok."

1969-ben jelent meg az Egyesült Államokban egy nem mindennapi kötet. "Men of Dialogue" — a párbeszéd emberei — alcíme: "Martin Buber and Albrecht Goes". A kötetet E. William Rollins és Harry Zohn nyelvész-irodalomtörténész professzorok állították össze, Martin Buber a nagy zsidó vallásfilozófus és Albrecht Goes írásából, részben egymáshoz írt leveleiből és egymásról írt tanulmányaiból. 5 közli a vaskos könyv A. Goes már említett három hosszabb elbeszélését is, angol fordításban, továbbá egy magyar tárgyú írását: "Encounter in Hungary" (Találkozás Magyarországon). A kötet címlapja is jelképes: az agg Martin Buber prófétaarca és Albrecht Goes arcképe tekint ránk — az utóbbi a német Weermacht tábori lelkeszi egyenruhájában! A keresztyén-zsidó, elengedhetetlenül szükséges, dialógusának fáradthatatlan művelői és mintegy jelképei e két férfiú. Egész életművükkel e párbeszédet szorgalmazták, valóban a dialógus emberei voltak. A párbeszédé és tanúságtételé, az emberért és az emberségért. Erre tette rá életét Albrecht Goes, akit most 80. születésnapja alkalmával, tisztelettel és szeretettel köszöntünk.

Dr. Groó Gyula

A szekularizáció és a mai magyar társadalom

Nekem jutott az a hálás feladat, hogy a magyarországi szekularizációs folyamat jelenlegi állásáról szóljak. A hálás jelzőt tudatosan használom, mert ugyan igazat adok az előttem szóló kollega sok, számunkra negatív jellegű megállapításának, de a jelenlegi helyzetünket nem tudom egyértelműen a szekularizáció továbbterjedéseként megítélni. Nem, mert most egy éppen ellentétes folyamatnak: a vallásosság fokozatos térnyerésének lehetünk a tanúi. Tudom, hogy ez nem magyar specialitás, de ennek ellenére remélhetem azt, hogy bizonyos hangsúlyok miatt a mai magyar helyzet az Önök számára is tanulságos lehet.

Ez év áprilisában a Magyar Rádió egyik ifjúsági sorozatműsorában került sor arra a megbeszélésre, amely "Terjed-e a vallásosság a

fiatalok körében?" címen hangzott el, és amelyben egyházi és nem-egyházi szakértők szólaltak meg, fejtették ki a véleményüket. Az alábbiakban őket fogom idézni nagy kihagyásokkal, de változtatások nélkül, majd magam teszek szavaikhoz megjegyzéseket, és vonok le néhány meggondolandó tanulságot.

Tomka Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutató Központ:

"Minden azon múlik, hogy honnan nézzük. Ha az idősebb nemzedék vallásossága vagy vallástalansága felől nézzük, akkor alig-alig lehet megítélni. A fiatalság egyértelműen társadalmunk legvallástalanabb csoportja." "Ez a fiatalság vagy legalábbis ennek túlnyomó többsége nem kapott vallásos nevelést." "A szülők generációjának legfeljebb 30-40 százaléka mondja magát vallásosnak és legfeljebb 6-7 százaléka jár el templomba."

"Nagyjából ott tartunk, hogy három fiatal közül kettőt keresztelnek meg. Nagyon sokak számára ezzel aztán vége is van minden vallási kapcsolatnak. Elsődlegesen nagyjából a fiatalok 40 százaléka jut el, a konfirmációhoz alig több, mint 20 százalék. Hitoktatásban alig 10 százalékuk vesz részt."

"A szociológiai, statisztikai tényeken túl vannak mindennapi megfigyelések. A tinédzserkor végén számos materialistaként felnőtt fiatal dönt a vallás mellett, környezete nem kis megdöbbenésére. Aztán az elmúlt években elég sokat csodálkoztunk és beszélgettünk a vallásos fiatalok közösségeinek megjelenésén, szaporodásán, vonzó erején. De ezek, azt hiszem inkább egyedi jelek, és nem azt bizonyítják, hogy a vallásosság egészében terjed, hanem inkább azt, hogy a vallásosság formát vált, és egy termékenyebb, alkotóbb és elkötelezettebb vallásosság alakul ki." "Egy vagy két évtizedben keresztül a fiatalok körében a vallás nagyon erősen visszaszorulóban volt és joggal lehetett azt jövendőlni, hogy teljesen el fog tűnni. Ezzel szemben az elmúlt hét-nyolc évben határozott emelkedést lehet tapasztalni. Már valamivel több a vallásos fiatal, mint 10 évvel ezelőtt, és a vallásosság társadalmi rangja, presztízse megnőtt a fiatalok körében. Jogosan föltételezhetjük tehát, hogy ez az emelkedés a következő években tovább tart."

Aranyos Zoltán református zsinati főtanácsos:

"Egyértelmű, hogy a hit és a vallásos élet iránti érdeklődés megnövekedett az ifjúság körében. A fiatalok növekvő számban látogatják a hagyományos és újabb vallásos rendezvényeket, a gyermek- és ifjúsági istentiszteleteket, bibliaórákat, az iskolai és gyülekezeti vallásoktatás alkalmait, továbbá azokat az összejöveteleket, amelyek a felnőtt fiatalságot érdeklő kérdésekkel, élethelyzetekkel foglalkoznak."

"Ha az okokat keressük, először talán rá kell mutatni arra, hogy bizonyos állandó érdeklődés mindig megfigyelhető volt. Ma azonban világszerte — hazánkban is — fokozza az érdeklődést egy természetesnek tekinthető szellemtörténeti folyamat. Korábban egyfajta egyoldalú természettudományos optimizmus volt jellemző nemzedékünk gondolkodásmódjára. Hazánkban az elmúlt évtizedekben ehhez egy erőteljes társadalmi nyomtaték is járult. Kiderült azonban, hogy a számos felfedezés nem oldja meg az ember életét, nem ad választ végső, egzisztenciális kérdésekre. Nem oldja meg a sokfelé magfigyelhető egyéni és közösségi erkölcsi válságot, amely magát az emberi együttélést fenyegeti."

"A valláshoz történő fokozott odafordulásban talán a keresztyén hit bizonyágtételének, életpéldájának vonzása, a bizalom és a reménység

fejeződik ki. Az, hogy a keresztyén hit és erkölcsiség választ tud adni az emberi élet evilági és ezen túlmutató dimenziói számára is."

Ribár János evangélikus lelkész:

"Az't nagyjából tudjuk, mi történik az egyház falain belül, és ezzel kapcsolatosan megállapítható, hogy tényleg növekedett az ifjúság részvétele a miséken, illetve az istentiszteleteken. Am ezzel egyáltalán nem zárhatjuk le a kérdést, mert az egyház falain kívül is van bizonyos vallásoskodás, vallásosság, egyáltalán az ilyen kérdések iránt." "Ezekkel az egyház falain kívüli mozgalmakkal kapcsolatban van egy szomorú megfigyelésem: a legtöbb esetben jelentős színvonalvesztésről van szó, mert az egész mögött nincs semmiféle reflektált Biblia-olvasás, azaz hiányzik a teológia."

"Olyan világban élünk, ahol a közösségre rendkívül nagy szükség van és a Bibliának ilyen közösségteremtő ereje mindenképpen tapasztalható. Sajnos egyelőre ezek az egyházon kívüli fiatalok csak türelmetlenséggel találkoznak az egyház részéről és a szekularizált világ részéről is. Természetesen én ennek nem látom át összes okát, csak néhányat. Első talán az elterjedt és elterjesztett racionalizmus. Ennek a világképe kicsit fantáziátlan, unalmasan lapos." "Aztán — semmiképpen sem kívánok valakit is megbántani — a materializmussal kapcsolatosan tennék egy megjegyzést amikor anyagra redukálja a létet, akkor az embert is redukálja, anyaghalmazzá degradálja, pedig az ember olyan lény, aki érzi, hogy több, mint anyaghalmaz." "Harmadszor említeném, hogy mindenki szeretne egy hiteles szellemi koordináta rendszert, amiben tud valamit kezdeni a halállal." "Negyedszer: az etikai kérdések rendkívüli módon középpontba kerültek. Ki ad olyan etikát, ami igazán életszerű és népszerű? A Biblia nagy előnye, hogy tele van életszerű és népszerű etikai útmutatásokkal." "Még egy okot említenék: a vallás korábbi elfojtását. 20-30 évvel ezelőtt nemcsak nem illett a vallásosságról beszélni, de elhangzott: ostoba, műveletlen, tudománytalan az, aki vallásosnak tartja magát. A legtöbben aztán elfojtották a vallással kapcsolatos gondolataikat, érzéseiket, esetleges vágyaikat. Ma szülőkként ezt közvetítik gyermekeik felé, így nem tekinthető meglepőnek a gyermek válasza."

Fehér Márta filozófus, Budapesti Műszaki Egyetem:

"Én úgy gondolom, hogy terjed. A jeleket tekintve nem a statisztikai adatokra hivatkoznék, hanem arra, hogy tanítványaim, a műgyetemisták körében egyszerű, laikus, empirikus tapasztalatok alapján úgy találok, hogy a vallásosság, elsősorban a bevett vallások iránti elkötelezettség, de egyáltalán a vallásos mentalitás és a vallásos közösség iránti igény növekszik. Az én megítélésem szerint elsősorban a világnézet és a közösség hiánya okozza a fiatalokban a vallásos világnézet és a vallásos közösségek iránti igényt."

"Kezdjük talán a közösség hiánnyal. Közismert, hogy az ifjúsági közösségek — elsősorban azok, amelyeket hivatalosan szerveznek — nem töltik be azt a feladatot, amelyet elvárnának tőlük."

"Másodikként említenék a világnézeti hiányt, a világnézeti igény kielégületlenségét a fiatalokban. Sajnálatos módon jelenleg az a helyzet, hogy a hagyományos nagy filozófiák, a nálunk hivatalosan előnyben részesített marxista filozófiát is ideértve, valahogyan érvényüket veszítették, valahogyan elérték telenedek a fiatalok szemében." "A marxizmus helyzete különösen problematikus."

"Említenék még egy harmadik okot is: a mai fiatal számára a világ, mind a természeti világ, mind a társadalom, egyre kevésbé, egyre

nehezebben érhető — talán pontosabb, ha így fogalmazok —, egyre nagyobb szellemi erőfeszítést igényel már a mindennapi élet ügyeiben való eligazodás is, nem beszélve a nagyobb, kozmikus, már a természetudományok körébe tartozó összefüggések megértéséről. A vallások ... viszont általában nagyon egyszerű, évezredek során bevált, letisztult, kikristályosodott mitológiaiakat nyújtanak. Ezek elfogadása viszonylag könnyű, mivel nem diszkurzív, logikai elemzés, analitikus bizonyítás útján történik, hanem hitserű viszonyulást igényel, amely az ember számára eleve természetes. Mindennapi életünket úgyszólván kizárólag hitserű viszonyulások vezérik."

Gönczi János, a Kommunista Ifjúsági Szövetség KB titkára:

"Az a véleményem, hogy az utóbbi időszakban, úgy 10 – 15 éve terjed a vallásosság." "Ugyanakkor az a véleményem, hogy az emberek tudatában nem terjed mélyebben a vallásosság. Ezt azzal tudnám alátámasztani, hogy ha terjedne, akkor egyre többen lennének, akik valóban betartanák, mondjuk a tízparancsolatot, akik elkezdene közösségi életet élni, akik az egyháznak azokat az egyetemes értékeit magukénak vallják, amelyek tulajdonképpen bőven beleférnek a marxizmus ideológiájába is. Ezért nagyon komolyan gondolom, hogy a KISZ-nek is és bizonyos értelemben a pártnak is szövetségesnek kell lenni az egyházzal."

"Abból is következhethet a vallás szinten maradása, esetleg enyhe növekedése, hogy kevés olyan értéket tudunk ma az ifjúság elé állítani, amiben biztosak lehetünk, hogy visszaigazolódnak a közéletben. Kevés olyan dolgot tudunk tanítani, amiket 5-10 évvel ezelőtt így értettünk, mint ma, és kevés olyan értékről beszélünk, amelyek egyetemes emberi értékek, amelyekhez kötődni lehet. Az egyház pedig az értékek mellett nyíltan kiállt — nagyon helyesen."

"Mondanék én erre példákat: a közösség mint érték nagyon fontos az ifjúság számára, korosztályából következően is. A másík: amikor romlik a helyzet egy országban, akkor az emberek valamiféle fogódzót keresnek. Márpedig ma Magyarországon több réteg számára romlik az életszínvonal..."

"Én borzasztó fontosnak tartom, hogy mi is adjunk hitet, hogy érdemes, mert ha ezt az országot építjük, akkor együtt, egymásért cselekedve egyre jobban fogunk élni, egyre többet érhetünk el. Ebben bizonyos értelemben szövetségesnek kell tekinteni az egyházat, másrészt nekünk sokkal többet kell tennünk."

Horn György, a II. Rákóczi Ferenc szakközépiskola igazgatója:

"A kérdésre igennel felelek. Konkrét napi tapasztalataim is ezt igazolják, és ha az ember elmélkedik az okokon, akkor szükségesszerűnek is látszik."

"Úgy gondolom, hogy először azok az alaptételek lettek lejárta, amelyek a közösségre, az egyenlőségre, az igazságosságra vonatkoztak, aztán lejárodta azok a szervezetek, amelyek ezeket képviselték, majd pedig eltűntek ezek a gondolatok és érzelmek is. Nagyon racionálisak a mi gyerekeink, két lábbal állnak a földön. Ma ott tartunk, hogy hiányoznak ezek a vágyak: közösség, hit, távlatok, nagy érzések, érzelmek. Nem ismerem a statisztikai adatokat, nincsenek erről széles körű tapasztalataim, de ezt a hiányt tapasztalom nagyobb méretekben, és azt gondolom, hogy a hiány miatt növekszik az ilyen típusu (vallásos-egyházi) kisközösségek szerepe is."

Raj Tamás rabbi, történész:

"Az elmúlt ötven esztendőben a szekularizáció, a vallás háttérbe szorítása olyan erős mértékben jelentkezett, hogy ma már ennek a

fordítottját tapasztaljuk. Ma az emberekben hiányérzet jelentkezik. Szükség van olyan stabilizáló, konzerváló elemre, amelyen a vallás, az egyházak. Érthető, hogy a vallás ezért kezd terjedni, és ennek terjedését minden állam legalábbis megtűri, ha nem segíti."

"A vallás reneszánszának terjedése jóformán egyetlen komoly akadályba ütközik. Meglehető módon nem az állam, nem az állami szervek, hanem az egyházak vezetői képezik a legnagyobb akadályát a vallás terjedésének mert az elmúlt negyven esztendőben olyan konzervatív szellem alakult ki a különböző egyházakban és felekezetekben, amely elriasztja az érdeklődő fiatalit és a gyerekeket is.

A papok meglehetősen személyeskedők, hiúk, a templomok — legalábbis a zsidó templomok — leromlott állapotban vannak. Az egyházak vezetői pedig nagyon ósdi szellemet képviselnek. Így az istentiszteletben is érezhetőek a régi, elavult elemek, és ez nem csupán az egyházi zene hagyományos mivoltában keresendő, hanem elsősorban abban a szellemben, amely már ötven évvel ezelőtt is elavult volt. Ha nem terjed a vallásosság az egyház keretein belül, szerintem az veszélyt jelent, mert a vallásosságra szükség, igény van, és ha a vallás az egyházakban — s ez nemcsak a zsidó egyházra vonatkozik — nem találja meg a maga kereteit, akkor azon kívül fogja fellelni azt, és olyan, esetleg szélsőséges vallásos mozgalmak fognak tért hódítani, amelyek nemkívánatosak."

Lendvai L. Ferenc, filozófus:

"Az emberek ismeretei a vallásról, az egyházakról, az egyházak történetéről katasztrófális mértékben leromlottak, ennek ellenhatása nyilván nem maradhatott el. Az a nyomás, ami az állam részéről e téren megvolt, természetszerűleg kezdett egyhülni, s napjainkban egészen normális állapotokig jutott el."

"Az ellenhatás tehát az volt, hogy mielőtt ez a nyomás eltűnt, abban a mértékben ahogy a normális állapotok bekövetkeztek, úgy szabadultak föl az emberek. Ha tényleg vallásosok voltak és akarták a vallásukat gyakorolni, akkor természetszerűleg visszatértek ehhez, elkezdték gyakorolni nyilvánosan, nem csináltak már titkot belőle. Ez azzal a látszattal jár, hogy volt idő, amikor a vallás háttérbe szorult volna, most meg újra visszatér. Ez azonban látszat, hiszen abban az időszakban, amikor úgy látszott, hogy háttérbe szorult vagy szinte eltűnt a vallás, akkor sem tűnt el, csak elrejtőzött. A kulisszák mögött. vagy hogy nagyon kemény szóval éljek, katakombák mélyén rejtekezett, de valójában nem tűnt el."

"De inkább annak köszönhető, hogy nem az ötvenes, hanem a hatvanas évektől kezdve, az életforma modernizálódása ment végbe Magyarországon és ez folytatódik napjainkban is, ezzel pedig együtt jár a szekularizáció. A nyugati társadalom nagyon nagy mértékben szekularizált társadalom, nagyon régen hozzászoktak az emberek ahhoz, hogy a vallás magánügy. Nem közügy többé, mint ahogy a középkorban volt.

Nagyon sok fiatal körében terjed a teológiai tanulmányok iránti érdeklődés. Amennyire teológus barátaimtól tudom, a teológiai akadémiák nem győzik szinte már energiával az oktatást." "Nagyon nehéz megítélni, hogy az érdeklődés mit jelent. Jelentheti egyszerűen a tudásvágyat, mert hiszen nem tudnak semmit az egyházról, a vallásról. A mai fiatalok jóformán nem tudják egymásról, hogy mi a protestáns, mi a katolikus, és ha valaki református vagy evangélikus, az tulajdonképpen hova tartozik. Nyilván ennek is szól az érdeklődés. Szólhat azután annak is, hogy ma otthon nagyon kevés családban kapnak vallásos

nevelést. Tehát ha a gyerek érdeklődik, és sem az iskolában, sem otthon nem tudja kielégíteni érdeklődését, szükségképpen elmegy oda, ahol kielégítik, tehát elmegy a templomba, vagy elmegy valamilyen egyházi rendezvényre."

Lukács László, a Vigilia főszerkesztője:

"A jelenséggel kapcsolatban nem a számokat tartom a legfontosabbnak. A szociológusok dolga megmérni hogy hány fiatal vesz részt vallásos összejöveteleken, érdeklődik a vallás iránt, teszi magáévá a keresztyén értékrendszert."

"A vallásos érdeklődés azonban elsősorban a városi fiatalok körében nőtt meg. Középiszkolások és egyetemisták, tehát olyanok, akiknek tágasabb az érdeklődési horizontjuk, nagyobb az intellektuális igényük, s ezért rákérdeznek az élet alapvető kérdéseire: Mi az értelme az életnek? Lezárul-e az élet a halállal? stb. Ahogy egy 18 éves fiú megfogalmazta: Eddig csak voltam, most már gondolkodom is."

"Még egy kérdést fontosnak érzek. Örülünk-e a vallásos édeklődés növekedésének vagy bosszankodjunk, esetleg aggódjunk miatta, hívők és nem-hívők? Ugy is mondhatnám: Milyen hatással van a hit, a keresztyén közösség a hozzá csatlakozó fiatalokra? Sem az intézményes egyházat, sem a társadalmat nem kell félteni tőlük. Sőt. Nálunk is, mint sokfelé Európában, tőlük várhatjuk az egyház megújulását. De részben társadalmunkét is. Ezeket a fiatalokat hitük is készíteti arra, hogy becsületesen teljesítsék kötelességüket, segítsék a szegényeket, betegeket, öregeket. A tudatosan keresztyén házasságok stabilítása, megtartó ereje lényegesebben nagyobb az országos átlagnál, ugyanígy az egy családban születő gyermekek száma is. Bárhogyan nézzük is: a keresztyén emberek értékteremtő funkciókat töltenek be hazánkban: az emberség értékeit növelik."

Eddig tartottak az idézetek, amelyekhez csak két kritikai megjegyzésem van: 1. Tomka Miklós szociológus statisztikai adatai nem helytállóak, és hogy mennyire nem azok, azt az egész beszélgetés is bizonyította. 2. Raj Tamás rabbi-történész azon megállapítását, hogy a konzervatív egyházi vezetők és a hiú papok akadályai lennének az ifjúságnak az egyházakban való nagyobb térhódításnak, azzal helyesbíteném, hogy nálunk is vannak konzervatív egyházi vezetők — és minden egyházban vannak —, vannak hiú papok is, de a többségre a nyitottság és az alázatos szolgálat a jellemző.

Amiért pedig érdemesnek tartottam a tisztelt Hallgatóság és a tiszteletreméltó Kollegák előtt éppen ennek a nagy nyilvánosság előtt elhangzott és nagy nyilvánosságot kapott beszélgetésnek az ismertetését, az egyszerűen a következő: a beszélgetőpartnerek — a maguk módján, a maguk meggyőződése szerint — a magyar valóságot írták le. Azt, hogy ifjúságunk körében — én idesorolom a harmincéveseket is — a vallás, az egyház, a krisztusi hit és életvitel iránti igény nőtt. Ugyannyira megnőtt ez, hogy most ők — ha nem is közvetlenül, hanem közvetve — misszionálják, evangélizálják szüleiket, nagyszüleiket. Számunkra ezért nem a szekularizáció a főprobléma, hanem az, hogy miként tudjuk őket ige- és életszerűen megtartani abban a hitben és keresztyén életben, amire eljutottak. Így is fogalmazhatok: az a nagy problémánk és megoldandó feladatunk, hogy még vonzóbbá tegyük atyáink és a magunk hitét. Súlyos kérdés ez, mert ha nem használjuk ki ezt a számunkra Istentől és az Egyház Urától kapott kegyelmi időt, akkor kell majd az utódainknak — ha lesznek — azt megállapítaniok, hogy — nem az országunk, nem a társadalmunk — hanem az egyház szeku-

larizálódott. Isten Szentlelke adjon nekünk és az egész egyháznak segítséget.

Dr. Vámos József

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

"HISZEKEGY — evangélikus szívvel"

...FÜLMENT A MENNYEKBE...

Az Úr Jézus a mennyből, Isten láthatatlan világából szállott alá, és feltámadása után 40 nappal tért vissza oda e látható világból. A mennybe jutni önerőből lehetetlen. A Biblia kivételes eseként ír Énókról, akit Isten magához vett (1Móz 5,24), és Illésről, aki forgószelelben ment föl az égbe (2Kir 2,11).

Az Újszövetségben Jézus mennybemeneteléről Mk 16,19-ben, Lk 24,50-ben és Csel 1,9-ben olvashatunk szűkszavú bizonyágtételt. (Szűz Mária mennybemenetelének 1950. nov. 1-én kihirdetett r. kat. dogmája minden bibliai alapot nélkülöz!)

Jézus Krisztus — feltámadása után — 40 napon át jelent meg tanítványainak. Ahogyan a zsidók Egyiptomból szabadulásuk után 40 évig vándoroltak a pusztában, hogy Isten választott népe "hit-közösségé" válják, Jézus 40 napig "formálta" még a tanítványi közösséget, meghitt találkozásokon az Isten országáról beszélve nekik, hogy Őt hitben követők legyenek, s a hívők igazi gyülekezetté, egyházzá váljanak, s a Lélek erejével Krisztus bizonyágtévői legyenek.

A szemtanúk számára felejthetetlen lehetett, amikor az elválás pillanatában Jézus Krisztus áldásra emeli értünk átszőgezett két kezét. Ezután "fölemeltetett", és felhő takarta el Őt a tanítványi szemek elől. (A "FELHŐ" a Bibliában Isten titokzatos üdvöcselekményei során gyakorta tapasztalható.)

Ettől fogva a mindenkori tanítványok a szemmel már nem látható, viszont láthatatlanul mindig, mindenütt jelenlevő Krisztus folyamatos uralma alatt, Vele valóságos életközösségben, szoros hitbeli kapcsolatban élnek. Tudjuk, hogy Jézus Krisztus mennybemenetele nem örök időkre szóló elbúcsúzás, mert Ő az idők végén visszatér...

A mennybemenetel betetőzi a feltámadást. Jézus Krisztus — küldetését betöltve — dicsőségben tér vissza oda, ahonnan "karácsonykor" lejött hozzánk. Nem pihenőre ment: szüntelen imádkozik értünk, mint egyetlen közbenjárónk, és készíti a helyet a hívőknek, hogy visszakap-

ják az elvesztett mennyei örökséget (Kol 3,24). Jézus Krisztus úgy ment el, hogy itt maradt, úgy halt meg, hogy él, és úgy távozott, hogy közelebb került. Hogy TE az Ő szívében élj és Ő a TE szívedben éljen!

...OTT ŰL...

A megdicsőült testben föltámadott Krisztus Jézust (miután fölment a mennyekbe, vagyis visszatért Isten láthatatlan országába) szemünk elől "felhő" takarja, de hitünkkel "láthatjuk". A Szentírás segítségével a menny "nyitott" (!) ajtaján betekintve sok mindent meg is tudhatunk Róla, ha a keleties képes beszéd gyakorta homályos is, hogy milyenek az OTTANI "körülmények", és "mit csinál" az Úr Jézus, aki ott ŰL.

A lélekben elragadott apostol látomása szerint (Jel 4) a MENNY egy végeláthatatlan trónterem, közepén a nagy fehér (Jel 20,11) királyi székekkel, melyet a 24 vén széke vesz körül, akik Isten tanácsosaiként vannak jelen (amint az Űszövetségben is 24 papi rend volt), és a trón közelében 4 "lény" áll díszörséget, (a természeti erőket, a négy égtájat, a négy napszakot, az erőt (oroszlán), a szaporaságot (bika), az értelmet (ember), és a képzelet világát (repülő sas) jelképezve), akik a leboruló vénekkel együtt szünet nélkül dicsőítik Istent, a Teremtőt, és a mindenség Urát. Eközben hatalmas hangok és félelmetes fények törnek elő, miallatt a lobogó lángú lámpások égnek. (A korabali görög világban a "fény" az istenség megtestesítője: a jóság, az igazság, az erő és a hang. Ez képezi az Úr "öltözkét" és jelképezi mindenható erejét.)

Az evangélium szerint az Úr Jézus ott ŰL "a Hatalmas jobbján" (Lk 22,69 és Mt 26,64 s Mk 14,62), hallja a Hozzá intézett imádságokat, dicsőítéseket, és imáddóival "lakik" (közösségben van velük), amennyiben a nyomorúságaikból Jézushoz mentek, és a Bárány vérében megmosták és megfehérítették "ruhájukat" (Jel 7,14-15). Ilyen alapon kerülhet "oda" mindegyikünk, ha az előttünk álló küzdőpályát győztesen megfutjuk (Jel 3,21). Hogy ki számít győztesnek, azt egyedül a Megdicsőültnek van joga megítélni, Akinek fején korona, kezében "éles sarló" van (Jel 14,14). Ő azonban mégsem valami lélektelen Bíró, mert szüntelen könyörög érettünk (egyetlen Közbenjárónk!), s készíti a helyünket az Ő országába, trónusa közelében, ahol a Benne hívők osztályrésze és öröksége az üdvösség. Űmellette nem lesz könny, fájdalom, betegség, megkötözöttség, bűn és halál, hanem — Jézusért — boldogság: szeretet, öröm és békesség, — ö r ö k k é !

...JOBBJÁN...

A Feltámadott nem a porból vétetett, ezért nem is a porba tért vissza, hanem mennyei dicsőségébe, az Atyával szoros közelségbe. Ezt fejezi ki a Hitvallás: "ott Űl Istennek, a mindenható Atyának **JOBBJÁN**."

Akinek az ókorban a király átadta végrehajtó hatalmát, trónjára ültette a jobb keze felől. (Az akkori trónusok emiatt "kétszemélyesek" voltak.) Lk 22,69-ben Jézus ezt jelentette meg önmagáról abban az értelemben, hogy Űbenne új korszak kezdődik, melyben már Ő fogja

gyakorolni Isten hatalmát: Jézus Krisztus tehát Isten hatalmának részese.

Az új korszakot jellemzi az evangélium hirdetése a földön. Az evangélium tartalma: a világ — Jézusért, — Isten kegyelmének, szeretetének és türelmének új korszakában él, melyben — rejtetten és láthatatlanul — Jézus Krisztus kormányozza a világot, a Mindenható hatalmával és változatlan szeretetével.

A "jobb kéz" köznapilag is általában a "pozitív" kéz: ügyesebb és erősebb a másiknál. Akit a "jobbunkra vesszünk", meg akarjuk tisztelni. — A Bibliában a "jobb kéz" az adakozó kéz (Mt 6,3), az esküre emelt kéz (Jel 10,5), az áldó-, védelmező-, fölsegítő, kézzátételhez használatos kéz (Jel 1,17), a segítséget elfogadó kéz (Csel 3,7), amely persze bűnre is vihet (Mt 5,30).

Ha szívből mondjuk, hogy "ott ül... a mindenható Atyának JOBBJÁN", azzal Krisztus Jézust dicsőséges és győzelmes uralkodónak ismerjük el, és Neki vetjük alá akaratunkat, önszántunkból vállalva Őt legfőbb vezetőnknek, az Egyház egyetlen (!) fejének (Kol 1,18 és Ef 1,22). Érdeemes is ezt tennünk, minthogy csak az lesz maradandó, amit Őréá építünk. Ami azonban nem egyedül Őréá épül, (hanem esetleg másra "is), az mind elpusztul.

Aki hisz Krisztus Jézusban, az Krisztus jobbára kerül (került!), és vallhatja, hogy Ő Istennél a mi "képviselőnk", amint hogy Ő Isten "képviselője" volt a földön jártakor, nálunk, embereknél.

Krisztus, mennybemenetele után az Atya jobbán ül, és uralkodik. Igazában tehát nem a pénz, szex, a "véletlen", ill. démoni hatalmasságok vagy az ördög kormányozza a világot, hanem — Jézus Krisztus által — az Atya! Aki vállalja Krisztus uralmát, egykor őt fogja vállalni a Krisztus.

...ELJÖN...

Eljön, Aki itt volt; mert mi két advent között élünk: advent után, de a második advent előtt.

1.) Az első advent előtti kort jellemzi a teremtettségéből kiválasztott Izrael népének élete a törvény Isten-adta útján.

2.) A két advent közötti időszak jellemzője az új szövetség újjáteremtett népének, a keresztyén Egyháznak élete a kegyelem Krisztus-hozta útján.

3.) A második advent utániakat az új ég és új föld új teremtetése és Istennek színfőszínpontjára látása jellemzi. Mi számoltunk az Úr viszszejövetelével, de nem számoltuk, (mint pl. az adventista felekezet), hogy mikorra is várható, mert mindenféle számolgatás és spekuláció fölösleges; időpontját senki sem tudja (Mt 24,36.44), sőt az Úr teljesen váratlanul jön vissza (1Thess 5,2): mint egy "éjszakai tolvaj". Nem fölösleges azonban, a várakozási "készenlét" és "ébrenlét", mert segíti a krisztuskövetőket a serénységre, hogy a kegyelmi időt (2Pt 3,9.15) használjuk ki jó cselekedetekre és bizonyosságtételre, és hogy minden pillanatban az Úr színe előtt tudjuk magunkat, mint akik "a 24. órában élünk"!

Előjelek fognak figyelmeztetni az Úr jövetelére: pl.

- = tévtanítók föllépése,
- = természeti és más csapások,
- = a krisztuskövetők gyötrése sokak elbukására (2Pt 3),

= az evangélium a világ minden népéhez eljut (Mt 24,3-14).

Ezrekre figyelünk szabad, lehet, és szükséges is!

Az első eljövétel a betlehemi istállóban szegényesen kezdődött. A második eljövételkor Krisztus Jézus királyi uralkodóként jelenik meg (Mt 25,31), Aki előtt mindenki térdet hajt (Fp 2,10), és minden nyelv vallja Róla, hogy Ő ÚR! (Fp 2,11). "Az 'ÚR' szócscsa egyszerűen azt jelenti: 'Mégváltó', vagyis olyan valaki, aki az ördögtől Istenhez, halálból életre, bűnből igazságra vitt minket és megtart ezekben." (Luther: Nagy Káté, Pröhle 198. o.)

A keresztyén ember olyan, aki tud várni. Legyünk hát mindenkor készek! Élünk úgy, hogy bármikor megérkezhessék a mi Urunk! Mert Ő valóban ELJÖN! — Imádkozzuk Bibliánk utolsó lapjáról (Jel 22,20): "Jöjj, Uram Jézus!" Hogy Isten legyen minden mindenkben! (1Kor 15,28).

...ÍTÉLNI...

Egy mindenki előtt ismeretlen órában vége szakad Isten kegyelmi idejének, és "elkezdődik az ÍTÉLET az Isten háza népén" (1Pt 4,17), vagyis azokon, akik hisznek Jézus Krisztusban, mint Megváltójukban. Ez az ítélet azonban nem az "üdvösség — vagy kárhozat" kérdésében dönt, mert "aki hallja az én ígéret és hisz..., annak örök élete van: sőt ítéletre sem megy, hanem átment a halálból az életbe" (Jn 5,24b). Ez az ítélet a hívők krisztuskövető életvitelének és élet-szolgáltatának az elbírálása (1Kor 3,13), amikor minden egyes hitben járó (1Kor 5,7) hívő "megkapja, amit megérdemelt, aszerint amit e testben cselekedett" (2Kor 5,10). Vagyis nem mindegy, hogyan követi Jézust, aki hívő: jutalmat is lehet ekkor kapni, de "éppen csak nagy" is lehet üdvözülni. Ez "megmenekül ugyan, de úgy, mint aki tűzön ment át" (1Kor 3,15b — v.ö. még 1Thess 4,16-17). Szó sincs tehát valamiféle "tisztítótűzről, ami az ember halála után bármit is módosíthatna az üdvösség-kárhozat tekintetében, mert ez halálunkig dől el: utána már nem lehet rajta változtatni. A gazdag és Lázár jézusi példázatából is egyértelműen kitűnik: "közöttünk és közöttetek nagy szakadék van..., hogy innen át ne mehessenek, se onnan ide... ne jöhessen senki" (Lk 16,26). A Szentírás kategórikusan szól: "aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözül, aki nem hisz, elkárhozik" (Mk 16,16b). Halála után már senki sem juthat Krisztusban való hitre — tehát üdvösségre sem! A halottakért való imádkozás tehát hiábavaló és hatástalan.

Az UTOLSÓ ÍTÉLETKOR összegyűjtjenek Krisztus Urunk elé "minden népet" (Mt 25,32) azaz a pogány népeket. Ítéletük mércéje: az irgalmas szeretet cselekedetei — "Jézuson" (!), mert "amikor megtették ezeket akár csak egygel is a legkisebb atyámfiai közül, velem tettétek meg" (Mt 25,40) — mondta Jézus.

Ezek az ítéletre vonatkozó és ránk tartozó kinyilatkoztatott dolgok. Vannak persze itt is homályos részletek, sőt titkok is, amelyek "az Úréi" (5Móz 29,28): Ezekről azonban inkább ne spekuláljunk, hanem fogadjuk el az Úr Jézust Megváltónknak, fogadjuk be tanítását szívünkbe és elménkbe, és vegyük komolyan az Ő követésére hívó szavát: cselekedjük akarataát, amíg tart a kegyelmi idő! Amíg el nem jön az Úr Jézus — ÍTÉLNI!!

...ÉLŐKET...

A pusztza létét illetően is fenyegetettségben élő emberiség számára, — számunkra is — reménység forrása lehet ez az igei mondanivaló a Hitvallásból: nem hal ki az ember a földről, lesznek élő emberek az Úr Jézus második eljövetelekor (Mt 24,34), amint ezt megígérte Isten Noénak az özönvíz után (1Móz 8,21).

Tudjuk, hogy életünk végső soron Istentől származik, s a bűn miatt megrövidült. Felelősségünk, hogy "Életadónk" tetszésére, akarata szerint éljünk. Igaz, hogy ami a szívünkben van, mások előtt rejtett, legtöbbször még cselekedeteink is rejtettek. Amikor Krisztus ítéli az élőket, minden nyilvános lesz — örömnkre, vagy szégyenünkre. Isten azonban kezdettől ilyen leplezetlenül "lát" bennünket!

Mi a teendők?

1.) Tiszteljük az "Élet Urát" és becsüljük a Tőle kapott életet, akár a sajátunk az, akár másvalakié! Akkor is, ha nem szimpatikus, vagy éppen ellenszenves. Óvjuk azt a károsodástól, bajtól, betegségtől, veszedelmektől.

2.) Tiszteljük az "Élet Urát" és szeressük a Tőle kapott életet. Ez a szeretet a szívünkben akkor kezdődhet el, miként az ennek ellenkezője is (harag, gyűlölet, irigykedés, — vagy a "kisebb" véteknek tűnő csúfolkodás, a lenézés ill. megszegényítés: Mt 5,22). E szeretethez előbb meg kell tisztulnia szívünknek. "Hogyan" mehet ez végbe? Megmutatja ezt Jézus tanítása (irgalmas samaritánus (Lk 10,25-37), az Ú igéje (Mt 5,43), a példamutatása (Lk 23,34) és értünk hullott vére (1Jn 1,7b. és Zsid 9,14). Így ad Ő tisztulást.

3.) Tiszteljük az "Élet Urát" és bízunk Őbenne, hogy adott esetben Őrá tudjuk bízni a bosszúállást és ítéletet (Rm 12,19), s ne vegyük azt "saját kezünkbe", hanem amint azt Krisztus a mi bűneinkkel tette, úgy hordozzuk el embertársaink gonoszságát. Jézus szeretetének hatalmával képesek lehetünk arra, hogy a gonoszt jóval győzzük meg (Rm 12,21).

Az élet érték, de nem önmagában, és nem, ha önmagunknak élünk, hanem, ha szolgálatba állítjuk és szolgálatban odaáldozzuk Istennek — a felebaráti szeretet gyakorlásában. Az így élők jutottak el az élet céljához és értelméhez. Ne éljünk hát önmagunknak, hanem az ÚRNAK!

...HOLTAKAT...

Ábel a legelső halott, akiről a Biblia szól. Gyilkosság áldozata, a bűneset után (!) s következtében! Ő a bűneset "első áldozata". A bűnhöz szorosan kapcsolódik a halál. A bűn útja egyben a halál útja is. E sötét árny minden élőre kiterjed, ha nem szívesen gondolunk is rá. Szeretnénk a halál hatalmából szabadulni és vég nélkül boldogságban élni. Isten szavát bizakodással hallgatjuk, hogy Ő nem kívánja a bűnös ember halálát (Ez 33,11).

Jézus Krisztus "a második" halott, akinek ártatlan halála már döntő és az egész emberiségre kiható, mert Ő mindenkiért meghalt (2Kor 5,14), s 1Thess 5,10 alapján személyesen "értünk" halt meg, hogy megszabadítson a halálfélelemtől (Zsid 2,15), "a bűn és halál törvényétől" (Rm 8,2) és a rossz lelkiismerettől (Zsid 9,14). Ez már valóban teljes "diadal a halál fölött" (1Kor 15,54). De hogyan

használ ez nekem? Úgy, ha elmondhatom magamról: én is egy vagyok azok közül, akiknek a keresztsége azáltal, hogy eltemettünk Krisztussal "a halálba, ... hogy új életben járjunk (Rm 6,4) — hit révén (Mk 16,16) — hatékonyá lett. Életünk ezáltal Istenben elrejtett élet! (Kol 3,3). Vagyis üdvösségünk, örök életünk van! (Jn 5,24)

A "meghalás tudománya" nem létezik. A halál titokzatos titok; nem vizsgálható. Van, aki a halál végzettségét kényszerűen tudomásul veszi. Van, aki — Isten kezéből — belenyugvással fogadja. Van, aki Isten ítéleteként szenved el. Akik azonban Pállal tudják mondani s élni: "ha élünk, az Úrnak élünk, ha meghalunk, az Úrnak halunk meg, ezért akár élünk, akár meghalunk, az Uréi vagyunk" (Rm 14,8) — mindazok életükkel s halálukkal (!) is szolgálják Isten dicsőségét (Jn 21,19). Az ilyeneknek Jel 2,11 szerint "nem árt a második halál", ami a kárhozat.

A halni készülőket Luther arra tanítja: 1. Végrendelkezz (javaidtól elszakadva)! 2.) Bocsáss meg és kérj bocsánatot (lelki terheidtől szabadulva)! 3.) Fordulj egyedül Isten felé! 4.) Úrvacsorázz hited erősítésére és ösztönzésére! 5.) Higgy Isten Igéjében és ígéreteiben. 6.) Nézz Krisztusra, Aki számokra az élet, a kegyelem és az üdvösség, hogy haláltól, büntől és kárhozattól szabadon — Isten legyen erőd és segítségéd legutolsó percedben is!

...SZENTLÉLEKBEN...

Bibliánk első lapján olvashatunk először Isten Lelkéről, Aki lehelethez, szél(vihar)hoz hasonlatos. A képet az Újszövetség is átveszi (Jn 20,22 és 3,8) jelezve, hogy a Szentlélek dinamikus, erőteljes, bár nem látható és nem is konzerválható, mégis valóságos, sőt teremtő erő! (v.ö. Zsolt 33,6) Az "Isten Lélek" (Jn 4,24). A Lélek tesz élővé. Ő munkálja az Isten előtti alázatot, az összetört szívet, az Istennek engedelmes életet. "Akiiket Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai" és "Akiben nincs a Krisztus Lelke, az nem az Ővé" (Rm 8,13 és 8,9)!

A Lélek szférájával áll szemben — a Biblia szavaival élve — a test. A "testnek gondolata halál; a Lélek gondolata pedig élet és békesség" (Rm 8,6). Aki tehát úgy dönt(ött), hogy elfogadja az Úr Jézus szolgálatát — a Golgotán hozott áldozatát, (csak ezáltal áll helyre bármely embernek Istennel — eredetileg megromlott — kapcsolata), és hálás szíve ettől fogva Krisztus Jézust tekinti Urának, az — Bibliánk szavával — "megelevenedett" (mint életre keltett) — Rm 8,11 — és kapta (ajándékul!!) a Szentleket, és szolgálatához — új életéhez a kegyelmi ajándékokat (görögül: karizmákat). Nem szabad a karizmák közül valamelyiket önkényesen kiemelni, mint pl. pünkösdistá testvéreink teszik a nyelveken szólással, vagy "karizmatikus" testvéreink a gyógyítás ajándékával, pedig tudhatnák, hogy ezeket maguk a korinthusiak sem kapták mindnyájan, mégis mindnyájan hívő, újjászületett, új életben járó keresztyének voltak (1Kor 12,30). A karizmák kieroszakolása egyébként is lehetetlen. Kérni szabad! De csak kapni lehetséges. — Aki az "új" életben elindul, Szentlélektől vezérelt lelkiületet kap. Ebből fakad a "szeretet, öröm, békesség, békétűrés, szívesség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség" (Gal 5,22). Az új életben járókra áll: "ti Isten temploma vagytok és az Isten Lelke lakozik bennetek" (1Kor

3,16).

A Szentlélek munkáját Luther tömören foglalta össze a Kis Kátében: A Szentlélek a hívők mindegyikét és az egész egyházat 1.) elhívja, 2.) gyűjti, 3.) megvilágosítja, 4.) megszenteli és 5.) Jézus Krisztusnál megtartja az egy igaz hitben. — Ad 1: nincs kényszer. Ad 2: nincs "magányos" keresztyénség. Ad 3: Isten szemével láthatom önmagam és a helyzetem. Ad 4: Istené leszek s Ő az Uram. Ad 5: Isten közelségében megőriz. Őnéki ellenállni: káromlás! Mt 12,31b.

...EGY...

EGY az Egyház, térben — időben egyetemes; globális. Ez hitbeli valóság. Sok és sokféle keresztyén felekezet van, ez pedig a látható valóság. Miért van ez így? Mert valamely igazságát önkényesen túlhangsúlyozni, vagy esetleg a Szentírással egyenrangú tényezőnek elfogadni mást is (!), pl. a "keresztyén hagyományokat". Vita vagy nézetkülönbség egyébként már az őskeresztyén időkben is volt, de pl. az apostoli gyűlésen Jeruzsálemben Péter Pállal teljes egyetértésre tudott jutni (Csel 16,25).

Az Egyház EGY, és ma már a róm. kath. felekezet sem tartja (hivatalosan) úgy, hogy látható szervezeti határain kívül — azaz más felekezetek keretén belül — az EGYHÁZ nem épülhetne, mert "ami Krisztustól indul ki, és ami Őhözza odavezet, mindaz igazában az EGY keresztyén Egyházhoz tartozik" (II. Vatikáni Zsinat).

A felekezeti különbségek sok családban járnak keserű és áldatlan vitákkal. Ezért sem lehetünk nyugodt lelkiismeretűek az EGYSÉG hiánya miatt: saját bűnünk is, hogy nem épül láthatóan a keresztyének egysége.

Az egységre irányuló törekvések fáradhatatlan szervezője volt a lundi (svéd) evangélikus érsek, Söderblom Náthán. Őt tekintik az "ökumenikus mozgalom" elindítójának. ("Gyakorlati keresztyénség" világkonferencia, Stockholm 1925. "Hit és Egyház" világkonferencia, Lausanne 1927. Ezekből: "Ökumenikus Tanács", Amsterdam 1948...)

Az Úr Jézus imádkozott az Egyház tagjainak egységéért (Jn 17,21-23). A láthatatlan Egyház azonban EGY azért is, mert ennek feje maga a Krisztus Jézus, Akinek teste az Egyház, melynek tagjai azok, akik Isten hívására Hozzá tértek és Hozzá is tartoznak (1Kor 12,27). A tagoknak Isten elhívásához méltóan kell élniük az "egy Lélek" által, mint akiknek egy Uruk van (Ef 4,1-6). Akik így élnek, azok — minden különbözőségük dacára is — "egyek" a Krisztusban (Gal 3,28).

Augusztinusz egyházatya mondta: Legyen "a szükséges dolgokban egység, a bizonytalanokban szabadság, mindenekben pedig szeretet!"

Imádkozzunk azért, hogy ne legyünk elbizakodottak, ítélezők, viszálykodók, hanem kerüljünk közelebb Krisztushoz a hitben és testvéreinkhez így a szeretetben, szolgálatban, a kölcsönös bizalomban, és egymás megbecsülésében!

...KERESZTYÉN...

KERESZTYÉN az Egyház! Ez a legfontosabb jellemzője. Ez a szó a Szentíráásban csupán három helyen fordul elő.

1.) Csel 11,26: "A tanítványokat pedig Antiókiában nevezték

először KERESZTYÉNEKNEK", ami azt jelenti, hogy Krisztushoz tartozó. Röviden: a tanítvány hitében és életében a középpont: Krisztus! A szíriai Antiókiában történt először, hogy a pogányok között miszcionáló tanítványokra mintegy "ráakasztották" ezt a nevet, hogy megkülönböztessék őket a zsinagógái gyülekezettől, némi melléki-csengést is adva a névnek. A tanítványok már ekkor is készséggel vállalták, és megtiszteltetésként fogadták ezt a megkülönböztetést, amelyből világosan kiérezhető a világ enyhe lenézése, de érzékelhető benne az elismerés, sőt titkos vágyakozás is. A "KERESZTYÉN" nevezet a tanítványok már ekkor is tömör programjukként fogták föl: Krisztushoz tartozni, Őbenne hinni, Ővele járni, Őnéki engedelmeskedni, és mindezt egymással való bensőséges összetartozásban, egymást erősítve, szorosan összefogóval; együtt!

2.) Csel 26,28: Agrippa így szólt Pálhoz: "Még hamarosan meggyőzől és keresztyénné teszel!" A tanítványok (igazán keresztyének, hívők) Krisztustól kapott feladata a misszió: mindenkit tanítványná tenni, a keresztyénséget terjeszteni, amely így eljutott nemcsak Szíriába, hanem Cézáréába, Fesztusz helytartóhoz és Agrippa királyához is, a fogoly Pál apostol szabad bizonyságtétele által. A helytartó így reagál: "Bolond vagy te, Pál!" A király szinte a hitrejutás küszöbéig is eljut: "majdnem" keresztyénné lesz. Akik megtértek, ez alkalommal névtelenek maradtak, de egy biztos: csak az Úr "megragadottai" tudnak "megragadóan" bizonyságot tenni.

3.) 1Pt 4,16: "Ha azoban valaki mint keresztyén szenved, ne szégyenkezzék, hanem dicsőítse Istent ezzel a névvel. — Keresztyénné lenni — a történelem során soha nem jelentett egyértelműen előnyt. Még csak közömbösnek mondható sem volt soha, mert az igaz keresztyénséggel mindig együtt járt a kereszt, a szenvedés — Krisztusért. Nem kell ezt keresnünk, de nem szabad tőle megfutamodnunk sem. Vállaljuk! És imádkozunk a próbatételesekért, hogy "aki áll, el ne essék!". Se kigúnyoltatástól, sem a mértíriumtól. Mert a szenvedés skálája ilyen széles.

...ANYASZENTEGYHÁZAT...

ANYA-szerepet hordoz az egyház. Luther megfogalmazása szerint a Szentléleknek "külön gyülekezete van a világban. Ez az az anya, aki minden egyes keresztyént fogan és hordoz Isten igéje által, amelyet a Szentlélek jelent ki és terjeszt, amellyel megvilágosítja és lángra gyújtja a szíveket, hogy megértsék és befogadják az ígét, csüngjenek rajta és ragaszkodjanak hozzá". Mert "a Szentlélek az egyház ölébe helyez bennünket, és Krisztushoz visz" (Luther). Ahogyan édesanyánk megszült minket, Isten újjászült minden megtérő — hitrejutó keresztyént az ANYA-szentegyházban, egymás testvérévé. "Akinek az egyház nem ANYJA, nem lehet annak Isten az ATYJA!" — mondta Cypriánusz egyházatya.

SZENT az egyház, mert Isten kizárólagos tulajdona.

HÁZ-hoz hasonlatos az egyház (1Tm 3,15), amelyben Isten népe (Ef 2,19) él, mint egy család, és ahol a családfő, az Atya akarata szerint folyik az élet, és a HÁZ sarokkövéhez (Ef 2,20) — aki "maga Krisztus Jézus" — épülnek a hívő testvérek "mint élő kövek... lelki házzá" (1Pt 2,5), "szent templommá" (Ef 2,21), "az Isten hajlékává" (Ef 2,22).

EGYHÁZ szavunk az újszövetségi görök "ekklézsia" (helyi gyülekezetek összesége) jelentést hordozza. Szó szerinti jelentése: kihívottak, "akiket Isten igéje kihívott a maguk bűnéből, sötétségéből, elveszett életéből, a kárhozatból. Ők engedtek ennek a hívásnak, s örülnek, hogy ennek nyomán megváltozott egész életük. Hálásak a Krisztussal s az egymással való összetartozásért, s boldogan viszik tovább az örömhírt, hogy ők is kihívjanak másokat erre az új életre" (Cseri Kálmán).

Az **ANYASZENTEGYHÁZ** nem látható valóság, úgy mondjuk, hogy "hitbeli valóság". A látható evangélikus egyházban — mint emberi s ezért gyarló szervezetben — mégis ott él hitünk szerint a láthatatlan **ANYASZENTEGYHÁZ**, és napontkénti feladata, hogy egyre inkább tisztán és igazán **ANYASZENTEGYHÁZZÁ** legyen, ahol a hamisítatlan **IGE** és **SZENT-SÉGEK** által a Szentlélek újjászülő, megújító, megvilágosító, megszentelő munkáját akadálytalanul végezheti, s ahol az Úr napról napra növelheti "a gyülekezeteket az üdvözülőkkel" (Csel 2,47).

Kérdések: Újjászülettem-e? Betagolódtam-e gyülekezetembe? (Fentiek szerint) épülök-e? Szolgálók-e az Egyház épülésére? Építő bizonyosságtétel-e életem a Krisztusról?

...SZENTEKNEK...

SZENTEK a Krisztuban hívők, akik ezáltal Isten "hozzátartozói" és egészen Isten oldalán állnak. Ez jelenti azt is, hogy a **SZENTEK** a démonikus (ördögi) — enyhébb szóval "világias" vonzerők köréből Jézus Krisztus segítségével győzelmesen kiszabadultak, és hátat fordítottak azoknak.

A **SZENTEK** — Isten Lelkének erejétől megragadottan, szeretetének melegétől áthatottan, akaratáról megvilágosítottan — Istennek engedelmesen élnek és Őneki szolgálnak. Ez az "odaszenteltség" a Szentlélek ajándéka; megszerezhetetlen, és csak ajándékképpen elfogadható. Aki azonban elfogadja, annak feladatává is válik, hogy ti. **SZENT** legyen, azaz megmaradjon Isten oldalán, mint Isten hozzátartozója, Isten országának polgára, az **ÚR** birodalmának engedelmes alattvalója. E "feladat" megvalósítását is a Szentlélek végzi: ez a megszentelés, a **SZENTEK** oldaláról nézve pedig megszentelődés.

Hogyan történik ez? Úgy, hogy Jézus szabadít ki az ördög kötelékéből váltságszerző halálával és diadalmas feltámadásával, ártatlan tisztaságát s igaz voltát nekünk átadva, bűnösségünket és bűneinket tőlünk átvéve. Ez a szabadulás nem természetes jellemnevelési eredmény, hanem természetfölötti adomány, amely úgy lehet az enyém, ha elhiszem, hogy Jézus szabadítása az enyém is, és ezt Őneki őszinte imádságomban hálaosan megköszönöm.

Hol történik ez? A gyülekezetben, Isten igéje, hívó **SZENTEK** bizonyosságtétele által, a Szentlélek titokzatos működése nyomán.

A **SZENTEK** nem büntelének, de a Szentírás szerint a világias életmód (paráznaság, tisztátalanság, szerzési vágy, szemérmelenség, ostoba beszéd vagy kétértelműség) nem méltó hozzájuk (Ef 5,3-4). A megszentelődésre nagy veszély, ha akaratunkat Isten iránti engedelmessegre szorítani elhanyagoljuk. Ezért harcosan törekednünk kell a **SZENT** életre (Zsid 12,14). "A nem gyakorolt hit legyöngül és elfogyatkozhatik" (Luther). Veszélyes az is, ha önnön kegyességünk tudatában kialakul bennünk a "hívó gőg". **SZENT** voltunk ugyanis egyedül Isten

bűnbocsánatának köszönhető, melyet hittel elfogadtunk. Tartsuk meg szerénységünket Isten és emberek előtt, **türekedve** a keresztyén alázatra is! ("Vajha volnék hív keresztyén, Szívem mélyén...")

...KÖZÖSSÉGET...

KÖZÖSSÉG sokféle van. Alapvonásuk, hogy a résztvevőknek "közük van" egymáshoz valamiképpen. A "szentek közösségének" egymáshoz a feltámadatott és élő Jézus Krisztusban van "közük", Akinek ők megváltottai. Ez a közösség az első pünkösdkor indult el az Isten országa felé vezető zarándokúton. Közülük az "első" már elérték az örök Siont, amely felé mi még csak vándorolunk (az oda vezető "keskeny úton").

KÖZÖSSÉGRE mindenkinek szüksége van, de a keresztyéneknek különösen is, nemcsak az egymáshoz tartozás miatt, hanem mert egyedül nem lehet megmaradni és növekedni a hitben. Nincs "Robinson-keresztyénség". A "magányos farkasok" "veszélyeztetett hitűek". A közösség nem fakutatív ügy. A "test"-be nem lehet nem beletartozni. Ide árad a Szentlélek öröme, ereje (szőlőtő — szőlővesszők). Mindenkinek szüksége van egymásra és Jézus Krisztusra. Senki sem fölösleges. Így együtt számítanak "összegyülekezettnek" (Mt 18,20). Együtt vannak, imádják Istent, építik a gyülekezetet, újra- és újra odaszánják magukat Istennek, figyelnek az Igére, segítik egymást keresztyén tapasztalataikkal, tanácsaikkal, szeretet-közösségben. Anyagi javaikkal és munkájukkal is segítik egymást: így lesznek "fölfelé" tekintők és mégis "földön-járók". Így képesek erőteljes szolgálatra, Jézus Krisztusnak engedelmességre, űiránta és egymás iránt hűséges szeretetre, szívből fakadó bizalmas őszinteségre, egymás iránt érzett felelősségre, türelemre, bocsánatkészségre. Másoknak végzett szolgálatuk pedig elnyeri koronáját: Isten országa gyarapszik üdvözülőkkel.

Hogyan jött létre EZ A KÖZÖSSÉG? A Szentlélekkel teljes apostol igehirdetése megállította, engedelmességre hangolta, eligazította és a hit zarándok-újtán elindította és az apostolokhoz csatlakoztatta a hallgatókat (Csel 2,36-41) pünkösdkor, Jeruzsálemben. Ezt követően azután rendszeresen összejöttek, egymással igei-, ima- és úrvacsorai közösségre léptek. Tudtak egymásnak adni, és tudtak egymástól elfogadni is.

Hogyan működött ez AZ ÚJ KÖZÖSSÉG? Gal 6,2 szerint: "Ha van kenyerem, akkor neked is van! Ha bajban vagy, segítek elhordozásában!" 1Kor 12,26 szerint: a szenvedőkkel együtt szenvedett valamennyi, a dicsőségben részesüléssel együtt örült valamennyi. Mint "egy test tagjai".

...BŰNÖKNEK...

A bűn gyökere a hitetlenség (Jn 16,9). Ez abban nyilvánul meg, hogy nem bízom magam Istenre, hanem Tőle függetlenül én akarom intézni dolgaimat. A bűn lényege ez a tudatos és szándékos elkülönülés Istentől. Ez messze több és egészen más, mint az erkölcsi rend emberellenes megbontása (ahogyan a közgondolkodásban tartják).

A bűn ellentéte — az Isten szentsége.

A bűn ellentéte — az ember hite. Ez a hit kapcsolatot jelent

az élő és szent Istennel. Ez a hit a gyakorlatban Isten iránti bizalomra változik. Ez a bizalom: gyakorlattá váltott hit.

A bűn az Isten és ember között egy elválasztó fal. Hasonlatos a sötét felhőhöz, mely eltakarja a Napot, és gátolja a világos látást. Ezért van az, hogy — hiten kívül — senki nem látja a saját bűnét igazán. Ezt egy kívülálló sokkal jobban látja, sőt azt is, hogy miben kellene megváltoznom.

A bűnt Jézus Krisztus leleplezi. Ő a világ Világossága — ezért. A bűn-látás nagy kegyelem, Isten ajándéka: mely az Ige, az isteni világosság fényénél következik be. Az Ige megítéli a gondolatokat és a szívnek indulatait: nyilvánvalóan szétválasztja az Istentől valót és a nem Őtöle valót; azaz a belőlem valót.

A bűnből ki lehet szabadulni — Jézusért, az Ő kereszten hozott véres áldozatáért. A keresztt beszél: vízszintes szára az én cselekedeteimről, a függőleges pedig az Isten cselekedetéről. A keresztt az Isten szeretetének és az én bűnömnek összeütközése. Azért győzelmi jel a keresztt, mert Megváltónk itt győzte le a bűnt "drága és szent vérével, ártatlan szenvedésével és halálával". Ne annak higgyünk, amit látunk (a dicstelen halált), mert a saját látásunk megcsalhat. A hit több, mint látás. Higgyünk Istennek, ígéretének, Igéjének, Jézus szavának, Aki meghirdeti Isten irgalmát a bűnös iránt, Aki gyakorolja a bűnösökkel a szeretetet és gyöngédséget, magához gyűjtve a bűnösöket, vállalva "az igazak" megbotránkozásának kockázatát, Aki megszabadítja a Hozzá fordulókat bűntől, bajtól, betegségtől, békétlenségtől.

Bűnbánat tartására alkalmas Igék: 2Móz 20,1-17; 1Sm 15,23; Rm 1,29-31; Rm 5,11; 1Kor 5,11; 1Kor 6,9-10; 2Kor 12,20b; Gal 5,19-21; Ef 5,3-6; Kol 3,5-9; 1Tm 1,9-10; 2Tm 3,2-4; Tit 3,2-3; Jel 21,8. Sommásan: Jn 16,9.

Havasi Kálmán

Ötvened vasárnapja 2Pt 1,3-11

Igehirdetésünk szempontjából lényegtelen a szerzőség kérdése, a levél "hätteréből" azonban jó tudnunk azt, hogy a gnosztikus tévtanítók tevékenysége adott okot a névtelen levélírónak levele megírására. Két ponton vezetik félre a hívőket. Félremagyarázták az evangéliumi szabadságról szóló tanítást és szabadosságra változtatták. Ennek következménye bűnös életfolytatás lett. A másik félrevezetés a parüziával kapcsolatos; Jézusnak a visszajövetelére vonatkozó ígértét gúnyolták ki és kérdőjelezték meg. Textusunk az első téma körébe

esik inkább, bár az utolsó (11.v) verse céloz az ítéletre és az örök életbe való bemenetelre.

Különösebb egezetikai probléma nincs, ha azt figyelembe vesszük, hogy a levél a hellenizmus korának jellegzetes görög kifejezéseit használja, — és ez érthető, mert hallgatóit — olvasdít így tudja helyes gondolkodásra tanítani az általuk ismert, de rosszul értelmezett kifejezések megvilágításával.

3. v. "Az ő isteni ereje..." kifejezés Jézusra vonatkozik. Őbenne kaptuk meg Isten teljes ajándékát: "megajándékozott minket mindazzal, ami az életre és a kegyességre való." Az életen itt a "teljes" életet kell értenünk, tehát "új életünket" itt a földön és az örökkévalóságban. (11. v!) Ezt megismeri, aki Jézust megismeri és ez a helyes értelemben vett "gnószis". Jézust megismerni azonban nemcsak értelmi belátás, befogadás, hanem egyben annak felismerése is, hogy "elhívott" minket.

4. v. Az ismeret nem egyszerű tudás, hanem életünk átalakulása, megújulása is egyben: "istenti természet részesei" lettünk. Ez ismét korabeli görög kifejezés! A kifejezés a keresztény életfolytatást, a hitből folyó erkölcsiség, erkölcsi tisztaság megvalósulását rejti magában.

5-7. v. E három versben láncszerű felsorolást találunk. Ez könnyen vezethet arra, hogy bizonyos utat, fokozatot lássunk benne. Károli fordítása is könnyen félrevezethet: "hitetek mellé ragasztatok jó cselekedetet..." Arról van itt szó, hogy hitünk tartalmába kell, hogy beleférjen mindaz, amit itt az író felsorol. Mutassátok meg, "lássék meg" hitetekben az emberség, az ismeret, az önuralom, az állhatatosság, kegyesség, testvéri szeretet és minden ember iránti szeretet. (görög: epihorégészate; Luther: bewist; Die gute Nachricht: sich entfaltet. Valamennyi szó tartalomra, annak kifejtésére, megmutatkozására vonatkozik!) "Az 5-7. versek láncolatossága felsorolásának az az értelme, hogy a hit mutatkozzék meg igazi hitként a felsorolt erkölcsi követelményekben, melyeknek betetőzése és összefoglalása a szeretet. A görög szöveg értelme tehát nem az, hogy a hit "mellé" odakerül vagy, hogy mi "ragasztjuk" melléje a különféle erényeket." (Kärner Károly) A felsorolásban végig található "en" praepositio ezt teljesen világossá teszi!

8. v. Megerősíti mindezt a befejezés: így teljes a Krisztus-ismeret, ha a hit is teljes és tevékeny, nem télen.

9. v. A vakság abban realizálódik, ha valaki ezt nem látja és mindebben az a veszélyes, hogy aki ilyen módon "vak", az erkölcsileg is labilis, szabados életre hajlik.

10-11. v. "szpoudadzo" ige igen tarka jelentésű, de két motívum feltétlenül benne van jelentéstartalmában: az egyik a sietés, gyors mozgásra utalás, a másik a szorgalmatoskodás, buzgókodásra való utalás. A "patópáloskodás" a hit elhalását, tartalmi szegényedését a "botlást", bűnös életfolytatást hozza maga után.

Ötvened vasárnapjának introitusza a 31. zsoltárból megszólaltatja a hívők imádságát: "vezess és gondozz" engem és azt a bizonyosságot is, hogy "gondod van gyötrődő lelkemre." Textusunk a vasárnap üzenetébe azon a ponton kapcsolódik, hogy utal vakságunkra, ebből következő erkölcsi labilitásunkra, ill. az abból való szabadulásra, a teljes "tartalmú", tevékeny és gyümölcsöző hitre.

Ötvened vasárnapja a böjti idő felé fordít minket az egyházban. Most is a teljes evangéliumot kapjuk: Jézus "isteni ereje megajándékozott minket mindazzal, ami az életre és a kegyességre való". Megvan mindenünk, — mégis mennyire lemaradtunk, mennyi a bűn, a labilis erkölcsi megatartás, az "árral együtt úszás", a szeretetlenség papi és gyülekezeti köreinkben. Hitünk "teljességét" mutatja fel mai igénk és jó most szembenéznünk ezzel, mert sokszor nem merítjük ki ezt a teljességet.

1. A hívó ember is lehet vak és rövidlátó. Ismerjük azt a magatartást, amikor a hitnek a "holt lendületéből" próbálunk csak élni. Friss hit, naponként megújuló, a közösségben erősödő, egymást hordozó hit helyet csupán egy helyben toporgunk, mindig másokat okolunk, elfeledkezünk arról, hogy "régii bűneinkből megtisztultunk" (9. v.). Pedig a bűnbocsánat is arra kötelezne, hogy azt igaznak vegyük magunkra nézve és új lapot kezdjünk életünkben. Különböznünk minék mondjuk utolsó gyónó-kérdésünkre a feleletet: hiszem — t.i. hogy Isten Krisztusért megbocsátott nekem. Ennek a vakságnak azonban nemcsak az a következménye, hogy elhomályosul a látásom, de erkölcsi életfolytatásban is megmutatkozik hatása.

2. Segít nekünk a Jézusban kapott ajándék abban, hogy "elkerüljük azt a romlottságot, amely bűnös kívánság által uralkodik a világon." (4. v.) Az "isteni természet részesei" azok, akik hit által életükben tudják aprópénzre váltani mindazt, amit Isten akarataként élénk adott. Pál a galatáknak írja: "fiaim, akiket fájdalommal szülök újonnan, amíg ki nem formálódik bennetek a Krisztus". (Gal 4,19) Hogyan formálódik bennünk a Krisztus? — kérdezzük meg magunktól böjt felé menet. Az ajándékban minden adva van. Hogyan fogadtuk el?

Jézus ajándékából nem akármilyen elhívást kaptunk. Ő a "saját dicsőségével és tökéletességével hívott el minket. (3. v.) Ez meglát-szik és megvalósul abban a hitben, melyről részletesen hallunk itt. Amikor böjt felé megyünk és az igaz megtérés útját keressük, ez a tartalmi felsorolás világosan mutatja: miben kell megtérnünk? Emberség — hogyan vesszük "emberszámba" az embereket, a reánk bízottakat és a kívülállókat? Mennyire vagyunk emberségesek ott, ahol segítenünk, gyógyítanunk, vagy éppen rendre kell utasítanunk. Lelkészek egymás-közt, lelkesek a gyülekezeti tagokkal, gyülekezeti tagok a lelkesükkel, gyülekezeti tagok egymással és valamennyien a kívülállókkal, — minden embertársunkkal — hogyan gyakoroljuk az emberséget? Nem abból ered sok nyomorúságunk, hogy "lekezelünk" embereket és átnézünk fölöttük. Megbecsülöm-e a másokban "Isten teremtményét"? Az "ismere-tünkéből" ennek kell következnie.

Önuralom — rohanó, kapkodó világban élünk, egymást irritáljuk, kifakadunk és "kiborulunk". Hol van a hitünkben az a tartalom, mely megállásra késztet, lefogja kezünket, befogja szájunkat és fegyelemre, önuralomra segít. Megvan benne, — csak erősebb bennünk az, hogy "hát mi is emberek vagyunk". Igen — emberek, de olyanok, akiken a Krisztus ábrázolódik ki. Jézus szelídsége, alázata, önuralma álljon előttünk még rohanó, kapkodó életünkben is.

Állhatatosság — stabilitás, kitartás. Szavainkban is, tetteinkben is. Tartjuk-e szavunkat, hűek vagyunk-e prédikálásunkhoz. Vagy más a szó és más a tett? Ugyanez a helyzet kegyességünk, istenfélel-

münk dolgában is. Megelégszünk egy általános "vallásosság"- mázzal leöntött életfolytatással. Lelkes konfirmándusok később elfeledkeznek. A házastárs megválasztásakor már megingo az állhatatosság. A gyermekek hitben való nevelésénél már hiányzik az a hit, melyet át lehetne adni, melyet a gyermekek "tartalmában" megismerhetnek. És ez így megy tovább. Sokat kell imádkoznunk kedves énekinke: "Adj erőt, hogy megálljunk mindvégig a hitben!" (277. ének 6. verse)

Testvéri és általános szeretet — a filadelfia éppen úgy benne van hitünkben, mint az agapé. Ez nem a szeretet minőségét jelzi, csupán az irányát. Mindkettő a csúcsa hitből való életünknek. Talán egy árnyalati különbséget ott kell éreznünk, hogy a keresztyén testvér szeretete a kölcsönösségben mutatkozik meg. Mindketten kaptuk a feloldozást, a szeretetet, ezt adjuk egymásnak. A "minden ember iránti" szeretetben áldozatosabban, önmagunkat sokszor megerőltetve, viszonzást egyáltalán nem várva, nem dicsőséget keresve kell szeretnünk.

A teljes hit ilyen gazdag tartalmú. Mennyi mindenben kell megtérnünk, hogy böjt felé igaz megtéréssel haladjunk!

4. Még egy fontos dologra hívja fel figyelmünket textusunk. Kétszer is halljuk benne: "minden igyekezetekkel törekedjétek arra"; és "testvéreim, igyekezzetek még jobban megerősíteni elhivatástokat és kiválasztásotokat..." (10. v.) Igyekezzetek! Sürget és hajt minket a Jézusban kapott isteni ajándék. Sürget az idő. Sürget a szükségszerrőség. Sürget az emberi együttélés sok-sok problémája.

Szükség van a "krisztoforoszokra", — akikben "formálódik a Krisztus". Böjt kapujához érkezésünk is sürget: Jézus előttünk megy a Golgotára, meghal bűneinkért, tisztára mos bennünket, feltámad, hogy örök életre vigyen. Mit teszünk ajándékával? Igyekezzetek!!! A hitben való erősödés, a teljes hit, a tevékeny, gyümölcsöző hit előre vetíti az örök élet fényét. "Dicsőségesen fogtok bemenni a mi Urunk és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus örök országába." (11. v.)

Tóth-Szöllös Mihály

Böjt első vasárnapja Lk 9,37-45

Ezt a történetet a szinoptikusoknál megtaláljuk. A legtömörebben Lukács írta le ezt az eseményt, melyben Jézus isteni hatalmát, a gonosz feletti győzelmét kívánta kihangsúlyozni.

Ebben az egymásbafonódó két részben magasság és mélység közelségét látjuk. Jézus isteni dicsőségének meglátása — a gyógyításban — s az érthetetlen kiszolgáltatottság — szenvedésére előremutató szavaiban. Böjt 1. vasárnapjának az ígéje arra a hitre kíván elvezetni illetve abban kíván megerősíteni, hogy Krisztust dicsőségében és megaláztatásában is annak lássuk, aki mindent az emberért cselekedett.

GONDOLATOK AZ IGÉHEZ

"Amíg ott fent a hegyen Jézus úgy mutatkozott meg három tanít-

ványának, mint még eddig soha, de ezek nem értették meg, addig lent a hegy tövében az ott maradt tanítványok tehetetlensége okozott súlyos problémát: a beteg gyermek meggyógyításának kísérletében vallott kudarcuk a tömeg szemében nyilván Jézusnak a démonok feletti hatalmát tette kétségessé." (Ref. Jub. kommentár)

"Míg Jézus odafent járt a dicsőség hegyén, lent már egybegyűlt a sokaság, mely őt kereste. Az édesatyja, aki keserves panaszával elébe siet, csak "egy a sokaság közül". Mindnyájuknak megvolt a bajuk, fájdalmaik, terhük, mely odahajtotta őket hozzá segítségért. A távollévő Jézust nem pótolhatták tanítványai. Tőlük hiába várta az édesatyja, hogy gyermekének az életéről vegyék le az átkos terhet... A legnagyobb szükség pillanatában csődöt mondott az erejük. Senki sem pótolhatja Jézust. Amíg ő maga nem jön segítségül, nyomorultak maradunk. Mihelyt Jézus megérkezik megváltozik a helyzet. Most már olyasvalakihez fordulhat kérésével az édesatyja, aki nem csak akar, de tud is segíteni a bajon." (Viktor János)

"Miközben a hegy lábánál váraoztak, egy apa a fiát hozta a tanítványokhoz, hogy szabadítsák meg gyermekét attól a gyöttrő lélektől, mely gyakran kínozza. A démon még jobban érvényesítette hatalmát, megcsúfolva őket. S akkor jött Jézus. Körültekintett és látta a félelemtől lenyűgözött tömeget, a gáncsoskodó írástudókat, a kétségbeesett tanítványokat... Fájdalmas hangon felkiáltott: "Óh, hitetlen nemzetség, meddig leszek még veletek?" Ismét találkozott egymással a harc színhelyén az élet Fejedelme és a sötétség hatalmainak ura. "De Jézus megdorgálta a tisztátalan lelket és meggyógyította a gyermeket és odaadta atyjának." (E. G. White)

43-45 versekhez. "Voltak pillanatok, amikor mindenki előtt nyilvánvaló volt,... hogy Jézus által nem emberi erő működik... Éppen egy ilyen pillanatot használt fel Jézus arra, hogy tanítványai szemei előtt újra féltrelibbentse a jövőndő függönyét és megmutassa közelgő megáldoztatását..." (Viktor János)

Jézus itt másodsor jelentette szenvedéseit. Itt röviden csak ennyit jegyzett fel az evangélista: "Vegyétek füleitekbe ezeket a beszédeket: Az Emberfia az emberek kezébe fog adatni." Feltámadását itt nem említette.

"Az általános csodálkozás közepette ismét közelgő szenvedéseiről szól Jézus a tanítványoknak: a fény-árnyék-hatás itt különösen éles. Nem csoda ha a tanítványok nem értik meg: hogyan kerülhet emberek hatalmába az, aki Isten hatalmát ennyire "nem rész szerint" kapta. Annyit azonban nyilván megsejtenek, hogy amiről Jézus beszél, az Isten titka, de szükségszerűen így kell történnie. E kettősség miatt nem is mernek kérdezősködni sem." (Ref. jub. kommentár)

AZ IGEHÍRDETÉSHEZ

Bőjt első vasárnapja igéjében élesen rajzolódik ki előttünk az emberi tehetetlenség és az isteni hatalom éles kontrasztja. S most ennek az ellentétnek a látása vezessen bennünket arra a felismerésre, hogy bajok, gondok, szenvedések, bűnök nyomorúságai közül ezt a két szót írja szívünkbe és emlékezetünkbe: **JÖJJ JÉZUSHOZ!**

Jöjj Jézushoz, akkor is amikor tehetetlenségedet tapasztalod, mint a történetben szereplő apa. Csak látja gyermeke betegségét, sokféle módon kereste már a segítséget: hiába. Mindjobban át kellett éreznie azt a gyötrelmes felismerést: nem tudok rajta segíteni. A kisbéri kórház melegszívű főorvosára emlékezem (Harmath főorvosra) milyen sokszor örült, hogy gyógyultak távozhattak a kórházból és

sokan emlegették halásán a nevét... és az ő fiát nem tudta meggyógyítani. Ahol tehetetlen volt az apa is. — Ha tapasztalod tehetetlenségedet, ne feledd: **JÖJJ JÉZUSHOZ!**

Tehetetlen volt a sokaság is, mely látta a helyzetet, ismerte a gyermeket, de nem jutott tovább az együttérzésnél, a betegség ismeretén és a szánakozáson. Biztos, hogy ott volt bennük is a segítőkészség, az együttérzés, de... nem tudtak segíteni.

Tehetetlenek voltak a tanítványok is. Pedig ők már sokakon segítettek. Boldogan mondhatták több ízben: "Uram, még az ördögök is engedtek nekünk a te neved által". Betegek gyógyultak, megszállottak megszabadultak. De most... tehetetlenek. Egyre jobban bénított mindenkit a tehetetlenség tudata.

S akkor jön Jézus három tanítványával a hegy felől. Az apa nem is várta meg, hogy odaérjen, Jézus elé fut és hangosan kiált: "Mester, kérlek, tekintsd az én fiamra, merl ő az egyetlen fiam. Valami lélek szokta megragadni és hirtelen kiáltozni kezd és tajtézkzik, nehezen távozik tőle, miután gyötörte. Megkértem tanítványaidat, hogy őrizzék ki, de nem tudták."

S az eredmény? "Jézus ráparancsolt a tisztátalan lélekre, meggyógyította a gyermeket és visszaadta az apjának." Ez a tény bátorít ma is: **JÖJJ JÉZUSHOZ** a magad nyomorúságával, bűnével, s jöjj és segíts oda másokat is, mint akkor az apa gyermekével, jött Jézushoz.

JÖJJ JÉZUSHOZ! — bátorít ez a történet. Jöjj ahhoz a Jézushoz, akiről az Útmutató heti igéje így tesz bizonyosságot: "Azért jelent meg az Isten Fia, hogy a sátán munkáit lerontsa." (1Jn 3,8/b) Jézus teljes szabadulást adott: testileg és lelkileg is meggyógyította. Ámul és csodálkozik a sokaság, amikor egy egészen kicserélt ifjút lát maga előtt. A gyógyulás mögött az Isten hatalmát látták meg.

Jézus szabadításában ma is részesülhet mindenki. Sokféle bűn, nyomorúság hatalma alatt roskadozók felé ma is hangzik: Jöjjetek Jézushoz! Igaz, a gonosz nem adja meg könnyen magát és nem akarja kiadni kezéből azt akit eddig fogva tartott. A történetben is azt olvassuk: "Még feléje tartott a fiú, amikor leteperte az ördög és megrázta." De Jézus megszabadította a gonosz hatalmából. Az aki Jézus felé tart, az bízhat abban, hogy Jézus megszabadítja, mert van hatalma a gonosz felett. Azért: **JÖJJEK JÉZUSHOZ!**

Jézusra van szüksége mindenkinek. "...nincsen senkiben másban üdvösség, mert nem is adatott az emberek között más név, mely által kellene nekünk megtartatnunk" — mint Jézus. Látjuk a bűn megkötöző hatalmát, de boldogan látjuk a Jézusban szabadulást nyert életek megújulását is.

JÖJJ JÉZUSHOZ ÉS KIÁLTS! — Amikor Jézust meglátta az apa, még távol volt tőle. A tömegben keresztül nem is juthatott volna könnyen és hamar Jézushoz. De ezt olvassuk róla: "És akkor egy ember kiáltott a sokaságból..." Ő tudta, hogy Jézusra van szüksége neki is gyermekének is. Nem várt türelmesen, hogy ott halkan mindent elmondjon, mint ahogy egy beteg vagy a hozzátartozója elmondja a problémákat az orvosnak, hanem kiáltott. Messziről mindent hangosan elmondott, hangosan mindenki hallatára kiáltott. Jöjjünk Jézushoz és kiáltsunk!

Nem hiába jött Jézushoz, nem hiába kiáltott: Jézus meggyógyította a gyermeket és úgy adta vissza apjának. Bízunk mi is ebben!

A csodálkozó tanítványok felé csendesen így szól Jézus: "Jegyez-zétek meg jól e szavakat: az emberfia emberek kezébe adatik." [Ezzel arra az útra mutat, amit nem értenek a tanítványok, csak később tárul

fel előttük ezeknek a szavaknak az értelme. De nagyon a szívükre helyezte: "Jegyezzétek meg jól!" Aki hatalmasan cselekszik, aki minden hatalom mennyen és földön, az kiszolgáltatja magát az embereknek. Érettünk. Majd a Szentlélek eszükbe juttatja ezeket a szavakat és akkor megnyílt szemekkel rácsodálkoznak azok értelmére.

Számunkra már mindez érthető. Isten Szentlelke segítsen abba, hogy hitünk számára is valóság legyen.

A böjti út kezdetén vagyunk. JÖJJEtek JÉZUSHOZ ÉS KIÁLTSAOTK! Jézushoz jöjjünk, aki a mi számunkra is adhatja, ma is a szabadulást bűneinktől. Az én számomra is. Ő hatalmas! Ő megszabadíthat! Ő megtartthat! Jézussal induljunk, Jézussal járjunk a böjti úton s mindvégig egészen a célig.

Varga György

Böjt második vasárnapja Mt 12,15/b-21

A textusról

Alapigénk helyes megértéséhez figyelembe kell vennünk, hogy az a sorvadt kezű meggyógyításához csatlakozó farizeusi határozattal kapcsolatos összefüggésbe van beállítva. Annak elhatározása, hogy Jézust el teszik láb alól, azt eredményezi, hogy ő csendben folytatja tovább messiási működését. Nem jött még el az ő órája. Ebben a csendben a messiási jelek — gyógyításai — tesznek róla bizonyosságot. Csendes munkálkodásában az evangélista a deuteróészaiási prófécia beteljesedését ismeri fel. Alapigénk nagy részét az az Ézsaiás 42,1-4-ben található "Ebed Jahve" ének alkotja. Az ének eredeti formája szerint egy királyi bemutatási aktust elevenít meg, ahol az uralkodó bemutatja utódját, vagy vazallusát alattvalóinak. (Ld: von Raad) Az említett összefüggés alapján Rienecker ezt a címet adja a szakasznak: Üldözve ellenségektől, szeretve az Atyától. Az evangélista számára azonban nemcsak Jézus csendes működése mutat a deuteróészaiási prófécia beteljesedésére, hanem minden valószínűség szerint az is, hogy neve, híre, sőt a benne való hit már a pogányok közé is eljutott. (Ld: 8,5-13) Bár az exegéták egy része csupán Jézus csendes működésével látja kapcsolatba hozottnak az idézetet, meggyőződésem azonban, hogy az a fentiek alapján az evangélistának Jézus világtávtatú művéről való reménységét és meggyőződését is tükrözteti. (V.ö: óegyházi evangélium: kananita asszony)

A prófétai idézetre nézve meg kell jegyezni, hogy magyar szövegünkben a "kriszisz" kétféle fordítása — ítélet és igazság, 18. és 20. vers — félreérthető. (Luther mindkét helyen "Gericht"-et, a zürichi Biblia "Recht"-et fordít. A magyarázók egybehangzóan "Recht"-et, melyet a "Gerchtigkeit" irányában érvényesítenek.) A szöveg értelme éppen a 20. vers miatt semmiképpen nem az, hogy a pogány népek felett hangzik az ítélet, hanem csakis az, hogy hozzájuk is ő juttatja el

az isteni törvényt és igazságot, melyet csendben és rejtetten — szenvedése és halála által — győzelemre visz. Ebben az értelmezésben erősít meg az irgalmasságára és hosszútűrésére utaló két példa is, a megrepedt nád össze nem törése, és a füstölgő kanóc ki nem oltása.

Az idézett "Ebed Nahve" ének nem a Szolga megaláztatásáról, szenvedéséről és helyettes elégtételül szolgáló haláláról szól tehát, hanem személyének, jellemének vonásait tárja fel. Maga az Úr szól választott és szeretett Szolgájáról, akire lelkét helyezi. Ő mutatja be. Szavaiban három lényeges vonás rajzolódik ki előttünk. 1. Nem proklamálja hangosan uralmát, és nem dicsőítetteti magát nyilvánosan. 2. Irgalmassága és hosszútűrésére minden emberi mértéket meghaladó. 3. Szolgálat, mely az igazságot viszi győzelemre, világtávlátú. Ez a három vonás tükröződik Jézus arcán. Nem robbant ki messiási mozgalmat. Csendesen, messiás voltát nem hirdetve követőinek is meghagyva, hogy kiletét fel ne fedjék, végzi szolgálatát. Irgalmas szeretetének cselekedeteiben valósággá váló ténye, hogy nem megy el emberi nyomorúság, betegség mellett, hanem kinyújtja a gyógyító kezét. Csodái nemcsak messiási hatalmának, hanem irgalmának is jelei. Szolgálat nem marad saját népének korlátai és határai között. Így jön hozzá a kapernaumi százados, a kananita asszony, de a többi pogány is, aki hisz benne, akik "eljönnek és letelepednek Ábráhámmal, Izsákkal és Jákóbbal a mennyek országában" (8,11)

Az igehirdetés felé

Lehet-e egyszerűbb dolog, mint Jézust prédikálni? Lehet-e csodálatosabb feladat, mint róla szólni? Igaz, mindannyian őt prédikáljuk mindig. Mégsem egyszerűen szónoki kérdések ezek, mert bár általános értelemben igaz, hogy minden igehirdetés róla szól, most azonban direkt módon adja eléink textusunk. Feltűnő, hogy milyen kevés szó esik benne az emberről, azokról, akik együtt vannak vele, körülveszik őt. Egyedül az ő személye, magatartása és cselekvése emelkedik ki és kap hangsúlyt.

Csendes, magát nem dicsőíttető megjelenése valóban ~~nehe~~ uralkodói. Merőben más, mint azoké, akik utódlási jogot, vagy vazallusi hatalmat kaptak. "A szolga formát felvette". Ez nemcsak karácsony csodája, hanem egész életének valósága. Értelmünk számára megfoghatatlan, végtelen csoda: Isten Fia, az örök Isten szolgai formában. Csendesen és szolgai formában közeledő Krisztus a mi Urunk. Tudjuk jól, hogy csendes és alázatos volta most azt is jelenti, hogy az emberi bizonyosságtétel sokszor nyomorultúl és szegényesen hangzó és a szentségek emberileg nagyon is egyszerű formájában közeledik. Mégis sokszor nehezen tűrjük és viseljük el ezt a csendes és szolgai formát. Az egyház örök kísértése, hogy valami mást kívánjon. Hogy már most a jelenvaló világban mutassa meg dicsőségét és hatalmát, hogy mindenki számára nyilvánvalóan hirdesse meg Megváltó voltát, hogy közügyet csináljon hitünk személyes dolgából, stb. Pedig az, hogy ő csendben munkálkodik nagy vigasztalás is. Vigasztalás igehirdetőknek és gyülekezeti tagoknak, ha szegényesnek és szűknek érzik gyülekezetük és szolgálatuk kereteit. Más szóval, ha nyomasztja őket, az igehallgatók, a hittestvérek kicsi száma, az észrevétlenség, stb. Személyes életünkre nézve is új erőt adhat: Urunk ezt az utat járta. Csendesen, szolgálva menni, nem saját céloktól, vagy kívánságoktól vezéreltetve, hanem egyedül az Atya akaratára tekintve — ez a mi utunk is, ha ő utána megyünk.

Kívánnánk, hogy mutassa meg hatalmát? Ő csak irgalmasságában mutatja meg azt. Akkor is irgalmas szeretetének cselekedetei voltak

annak jelei. Ha csendes volta új erőt jelent és vigasztalást, irgalmasága végtelenül sokszorosan azt. Megrepedt nád és füstölő kanóc semmire való, csupán kellemetlenséget okozó dolgok, ő mégsem töri össze és oltja ki. Megfáradt és alkalmatlanságuk tudatában megkeseredett igehirdetők, elrontott életű gyülekezeti tagok, céltalan életű fiatalok és megfáradt, életunt öregek, zátonyra futott emberi sorsok nem közömbösek számára. Betegségükben fájdalmasan vergődők, lelkük szenvedésében könnyet hullatók, az élet terhe alatt megroskadók tudhatják: irgalmas szemmel tekint rájuk. Egyre inkább elemberteledik a világ, mert kivesz az emberekből az irgalom — mondják sokan. Ő nem embertelenedik el. — Irgalmassága túlnő földi határokon. Az vár és takar be odaát is bennünket. A végső számadásban és ítéletben is ez a reménységünk. Nemcsak itt élünk belőle és általa, hanem odaát is, mert irgalmas szeretete akkora, hogy magát nem kímélve feláldozta, halálra adta, hogy mi bűnbocsánatot és életet nyerjünk, hogy elrontott életeteket újra kezdhessünk, jóvátehetetlen vétkek ne örökre terheljenek. Irgalmasságának nincsenek határai. Idői, nagysági, ethnikai, illetve vallási korlátai. Irgalma Izraelen túlra is kiterjed. Így nyertük el mi is, akik nem tartozunk a test szerinti Izraelhez, az igazságot. Irgalmasságának ez az egész világra kiterjedő távlatú üdvözítő evangéliumának terjedéséért való felelősségünket is magában hordozza. Ő az egész világ üdvözítő Ura. Ez azt is jelenti, hogy ő tartja az irgalmas kezében, és vezeti a cél felé. Félelmekkel át meg átszőtt világunkban legfőbb reménységünk ő, az Úr irgalmas Szolgája, akinek kezében tudhatjuk az egész emberiség holnapját.

Ezt a hármas jellemvonást hordozó Szolgájáról jelenti ki Isten, hogy ő a szeretett, akit kedvel lelke. (v.ö: megkeresztelkedése és a megdicsőülés hegye) Nem szabad felednünk, hogy őt uralkodóként mutatja be. A szeretett Szolgának engedelmesség és tisztelet jár, hiszen nevében cselekszik, akaratát hajtja végre. Szeretett — ez a szó nemcsak pecsét, helyeslő elismerés az ő működésén, hanem intő figyelmeztetés is felénk: fejet, térdet hajtsunk előtte.

Bánfi Béla

Gondolatok az igehirdetésekhöz

Ütvened vasárnapja
2Pt 1,3-11

(1d. még: Lp. 1987. februári szám, 118 kk old.
lévő idézetek, gondolatok)

Az erények felsorolása szigorú pszichológiai logikát követ: miközben Istentől indul és Őhöz érkezik, végigjárja a keresztyén élet döntéseinek állomásait.

a. Minden igyekezettel törekedjete: ez azt jelenti, hogy a hívő ember erőbevetésének és akaratának az Istentől kapott erővel tudatosan irányított aktivitásnak kell lennie, s ennek az igaz emberségben kell kifejeződnie.

b. Miközben az ember a hitének megfelelő erkölcsiséggel él, új felismerésekre jut. Az isteni Ige és az ígéretek, melyek lehetővé teszik ezt az új erkölcsiséget, egyúttal új látásmódot is biztosítanak, amellyel az ember önmagát és környezetét szemlélheti és mérlegelheti.

c. Ez az új látásmód tesz képessé az önuralomra, mely megőrzi attól az eleve halálra ítélt féktelen vágyakozástól, hogy az élet minden kínálkozó lehetőségét fenntartás nélkül kipróbáljuk és kihatározzuk.

d. Ez a feltétlen élet-élvezéstől való távolság egyúttal kitartást és állhatatosságot is eredményez a történelem és a hétköznapi események sokszor kísértésekkel is teli, átláthatatlan folyamataiban.

e. A hívő ember belső életének ez a négy lépése elmélyíti az Istennel való kapcsolatunkat. Ez az elmélyült kapcsolat tesz képessé arra, hogy az embertársakkal is elmélyüljön kapcsolatunk, hogy felülemelkedjünk mindenfajta műveltség- és társadalmi helyzet adta előítéleten. A hívők közössége hordozza az egyéneket. Enélkül a közösség nélkül az egyes hívő ember hiába fáradozna. Az átélt közösség teszi lehetővé azt is, hogy megértéssel forduljunk a "kívülállók", a nem hívők felé is. (Dietrich Müller)

A keresztyén életünkhöz szükséges belső tartást nem úgy nyerjük el, hogy az egyszer s mindenkorra érvényes és változatlan marad. Ez az elénk kerülő feladat a fejlődésnek egész széles skáláját fogja át, a belső érték senkinél sem maradhat változatlan. Mindannak, amiért a hitünkkel küzdünk, állandóan gyarapodnia és alakulnia kell. (...) Amit ennek az állandó erőfeszítésnek során nyerünk, az a Jézus megismerése, erejébe és hatalmába való betekintés. (...) Természetesen, létezik egy másfajta keresztyénség is, amelyik nem a Krisztus megismeréséből indul s ezáltal is ismerheti fel, mire van szüksége a természetes állapotában és nem is képes segíteni rajta. A látás az ilyen "vak" keresztyéneknél nem hiányzik teljesen, csak rövidlátóvá lesznek. Csak a hozzájuk legközelebb eső dolgokat, elsősorban önmagukat veszik észre és csak közvetlen környezetükben tudnak biztonságosan eligazodni. Nem látnak el azonban a felebarátig és nem érnek el Jézusig. Nem látják és nem értik, mit akar Jézus és mire akarja őket indítani. Nem értik Isten kormányzását. Mivel az ilyen keresztyén ember rövidlátó, ezért cselekvésében is nehézkes; állandóan ezt kérdezi: mit tegyek... hogyan tegyem...? (...)

Jézus megismerése tehát az indulás feltétele, mert csak úgy hallgathatunk hívő szavára, ha az Ő szava megérint és átjár minket. Jézus megismerése azonban cél is, a végső drága gyümölcs, amire vágyakozunk és amit az Ő segítségével el is nyerhetünk. (Adolf Schlatter)

Krisztus megismerését kiváltképpen is polemikusan kell értelmeznünk. Krisztus igazi megismerése először is szembenáll minden olyan mágikus cselekménnyel, ami az üdvösség elnyerését valamiféle templomi varázslat vagy egyszerű vakbuzgóság révén ígéri. (Másodszor szembenáll minden olyan nézettel, mely szerint az üdvösség megszerezhető a Krisz-

tusban való hangulati elmélyülés által. A mágiának és a misztikának ez a veszélye ma is fennáll, és jó, ha emlékszünk arra, hogy az igazi lelki nagyság a Krisztus valóságos ismeretén nyugszik. Az üdvösség elnyerése nem történhet mechanikusan, csakis hit által. A megismerés is csak a hitben juthat tökéletességre. Ez azonban nem öncélú kincs, hanem a gyakorlatban hozza meg eredményét. A megismerés elvetett magja a 6. és 7. versben mint érett gyümölcs jelenik meg újra. (Friedrich Niebergall)

Milyen magatartást tanúsítson a gyülekezet az üldöztetés és szorongatás idején? Mit feleljen a mindennapi élet ezer kisebb-nagyobb zaklatásaira? Hogyan viszonyuljon az ellenséges és őt elutasító környező világhoz? Hol találja meg a zsinórmértéket gondolkodása és cselekvése számára? Hogyan is történhet meg, hogy az élő Krisztus szenvedni engedi gyülekezetét? Hol vannak a gyülekezet erejének és kitartásának forrása? Ez az egyik kérdéskör, amellyel Péter apostol foglalkozik. S bizonytalanság az évszázadokon keresztül mind a mai napig mit sem veszített aktualitásából. S ezután az élet alakításának, a naponkénti engedelmisségnek, a megváltás hatóerejének teljesen személyes kérdései... a valódi közösség, az élő gyülekezet lényege és kialakulása körüli kérdések ... ezek indítják levélírással az apostolt s ezek miatt szólal meg itt. Egyszerűen bámulatos, hogy a Szentlélek vezetése alatt mi minden kerül feldolgozásra! (W. Pfendsack)

Böjt első vasárnapja Lk 9,37-45

Mialatt a három tanítvány fent volt a hegyen és látta Jézus megdicsőülését, lent a völgyben csődöt vallott a tanítványsereg. Jézus nélkül a tanítvány semmit nem ér. Mert Ő az erőforrás, csak az Ő jelenlétében tisztít, újít a szeretet. (...) Hatalmas evangélium, hogy Jézus lejön a mélybe, ahol csupa nyomorult ember várja és azért, hogy szolgáljon nekik. (...)

Invocavit vasárnapján felragyog előttünk az erős Jézus alakja. A legfatálisabb tévedés, ha gyengének tartjuk Őt. A világ beleeshet ebbe a tévedésbe, de az egyház soha! Csak távol tőle, szakad ránk a kudarc és vagyunk tehetetlenek, de az Ő jelenlétében felragyog előttünk az új nap, amikor a bűn, halál, ördög feletti győzelme nyilvánvaló lesz.

Mi sem lenne természetesebb, mint hogy Jézus a beteg gyermek meggyógyításához fűzne néhány olyan szót, amit várnak tőle. Jézus azonban hallgat és amikor később megszólal, azt a lélegzetelállító bejelentést teszi, hogy Ő emberek kezébe kerül. Ez az igazi emberi nyomorúság mélypontja. Az egész emberiség történelme arról tanúskodik, hogy ez micsoda mérhetetlen szenvedéssel jár: emberek kezére kerülni! (...) Jézus a csúcson jár: királyi szavával sötétet oszlat, életet ad... és ugyanakkor rálép a kikerülhetetlen kereszt, a szenvedés útjára.

Jézus szavai mindig dialektikusan értendők. Isten dolga sohasem

fér bele egy mondatba. Jézusé a győzelem, mert engedi magát odataszítani a legnagyobb szenvedésbe, az emberek kezébe. Azért győz, mert önmagáról lemond. Saját életét rábízta az Atyára, ezért van ideje, szeretete, türelme velünk törődni. Mert a démoni mindig az, amikor csak a magunk dolgával, a magunk igazával törődünk. Csak a mélységen keresztül visz az út a magasba. (Balikó Zoltán)

Ennek a textusnak centrális fogalma a hit, még akkor is, ha csak negatív értelemben szerepel benne. H. Golwitzer e gyógyítási történetről szóló prédikációját 1939-ben éppen erre építette: Miként vezet el Jézus a hitetlenségből a hit erejével való életre? Ennek vázlata:

1. A világ különféle elvárásokkal közeledik az egyház felé, de nagyon gyakran csalódik. A tanítványok ugyanis önmagukban nem képesek arra, amire Jézus képes. De mint egykor a tanítványok mögött ott állt Jézus, úgy ma az egyház mögött is ott áll Ő, akinek az erejében senki sem csalódhat.

2. Az emberek hite tehát Jézusnál kezdődik és nem a tanítványoknál, nem is az egyháznál. A hit a Megfeszítetre, a sötétség legyőzőjére, az isteni mű elvégzőjén alapul.

3. Mi, mint tanítványok, csatlakozhatunk Őhozzá, elvégezhetjük feladatunkat az Ő erejével, de nem végezhetjük el helyette. Feladatunk az imádság, továbbá — ez a böjt —, személyes kívánságaink feladása, mert sokszor a legjobb szándékaink mögött is csak érvényesülni akarásunk húzódik.

Hasonló felépítettséggel prédikált Kurt Marti is, kissé más karakterrel. 1. Az egyház csődje, blamázsá: úgy tűnik, imádságaink nem találnak meghallgatásra, ezért mi, akik Krisztust képviseljük, elbizonytalanodunk, gyakran tehetetlenné válunk. Ezért a világ sem jön hozzánk. A hiba onnan ered, hogy a saját erőnkkel és tehetségünkkel akarjuk "lekopírozni" Jézust. 2. Jézus ezzel szemben hitet vár tőlünk. Ha nem Őbelé vetett hittel dolgozunk, akkor legkegyesebb életvitelünket és legjobb vállalkozásainkat is hitetlenségnek nevezi. Azt várja tőlünk, hogy mondjunk le az önhatalmú választásokról és megoldásokról, állandóan kérdezzünk vissza Isten akaratára, az imádság segítségével. Isten munkájának ugyanis nincs utánozható sémája: a mi gyógyulásunknak is egyetlen feltétele, hogy alávetjük magunkat az Ő hatalmának. (idézi: Gerhard Simpfendorfer)

Ebben a textusban Jézus tanítványainak két kudarcra áll elénk. Egy külső és egy belső kudarc. Egy hivatásbeli és egy hitbeli. Az egyik a szeretetnek a kudarcra, a másik pedig a hitnek a csődje. (Jézus tanítványainak az volt a feladatuk, hogy hirdessék az evangéliumot és gyógyítsanak. S amikor az édesapa ment hozzájuk, könyörögve az egyetlenegyért, a tanítványok kudarcot vallottak. S ebbe a tehetetlenségbe bele is nyugodtak. A másik kudarc egy belső, intellektuális jellegű. Jézus, miután meggyógyította a beteg gyermeket, reá váró szenvedésekről beszél. A tanítványok nem értették Jézusnak ezt a gondolatát sem. Nem értették s ebbe a kudarcba is belenyugodtak. (...)

Különös, hogy Jézus nem nyugszik bele ebbe a kettős kudarcba. Megfeddi tanítványait, miután gyógyított. Jézus akarata tehát: az ő tanítványai legyenek értelmes hitű emberek és legyenek egyúttal aktív szeretetű emberek, akik semmiféle kudarcba nem nyugodnak bele. Ma is ez a mi Urunk kettős akarata. (Keken András)

Nemcsak a három tanítványnak volt élménye, akik felkísérték az Urat a hegyre, hanem közben a völgyben lenti maradt kilencnek is. (...) Raffael híres képén, a "La Transfigurazione"-n a hegyen történt megdicsőülést és a völgyben a gyermek meggyógyítását joggal ábrázolja együtt. A két esemény valóban összetartozik. A művész mindenekelőtt az ellentétet látta, a kontraszthatást ábrázolta. (...) Lukács egyenesen célzatosan beszél itt a völgyben történt eseményekre tekintettel Isten dicsőségéről. Itt egy epileptikus gyermek nyomorúságában és gyógyulásában Isten dicsőége nem kevésbé nyilvánvaló, mint a fent a hegyen a megdicsőülésben. A maga módján mindkettő Isten dicsőségéről beszél és a tanítványoknak mindkét helyen megvolt az okuk a rémületre. (...) Isten dicsőége lehetett nyilvánvalóvá a tanítványok kudarcra által is. (...) Feltűnő és nem véletlen, hogy éppen ebben a pillanatban, amikor az ember egész nyomorúsága ennyire nyilvánvalóvá lesz, Jézus ajkáról újra szenvedésének megjelentése hangzik el, immár másodszor. (W. Lühti)

Böjt második vasárnapja Mt 12,15/b-21

Ez az Ige az Urat kilencszeres szépségében mutatja meg: Jahve szolgája, az Alázatos, a Helyreállító (gyógyító), a Kiválasztott, az Én Szerelmesem, a Felkent, az Ítélethirdető, a Győztes, a Menedék. Éles ellentétekkel találkozunk. Az éppen most történt csodával, az elszáradt kezű ember meggyógyításával kapcsolatban a farizeusok tanácsot tartottak arról, miként tudnák őt félreállítani, megölni. Amikor a farizeusok az elvesztésére törnek, a Szentlélek bizonyoságot tesz Róla, mert épp akkor idézi az Ézsaiás 42-ben lévő csodálatos Igéket. Míg mások gyűlölték, Isten megbecsülte és a legnagyobb dicsérettel halmozta el. (G. R. Brinke)

Az a csodálatos kép, amit Máté az Üdvözítőről fest, újra és újra vigasztalást jelent és erőt ad az egyéni élethez. Azt az utat, melyet Isten minden egyes embernek kijelölt, csak Hozzá hasonlóan, csendben lehet végigjárni, anélkül, hogy jobbra-balra tekintgetnénk vagy saját céljaink és kívánságaink kielégítése vezetne, egyedül és kizárólag az Atya akaratára kell hagyatkoznunk. Szerényen és mégis céltudatosan, igénytelenül és mégis határozottan, alázatosan és mégis biztos léptekkel kell haladnunk minden akadályon keresztül az Ő útján, Őt követve. (F. Rienecker)

(A messiási titok). Isten gondolatai nincsenek a kezünk ügyében, nem engedi, hogy ott ragadjuk meg Őt, ahol akarjuk. Az egyháznak okosan kell sáfárkodnia Isten titkaival. Ő ugyanis titokzatosságban van. Az Ő léte is titok számunkra öröktől fogva. Titok azért, mert olyan hazában él, melynek mi még nem vagyunk polgárai. Azoknak a gondolatoknak, melyeket Istenről alkotunk, sohasem szabad ennek a titoknak a felfedezésére irányulniuk úgy, hogy Istenből valami megfogható, mindenki számára azonnal érthetőt csináljanak. Sokkal inkább azt kell szolgáltatnia az Istenről való gondolkodásnak, hogy ezt a magasabbrendű titokzatos valóságot láthatóvá tegye. Ne rabolja el tőle a titkot, hanem az Ő szentségét, rejtettségét, az ő rejtett bölcsességét bemutassa. Az egyház minden igehirdetése utalás Isten titkára. (D. Bonhoeffer)

Úgy gondolom, hogy ma a történelmi problémák egyetlen megoldása az itt idézett prófétai kinyilatkoztatásban rejlik. Mert a mi szétszakított világunkban két erő él és munkálkodik. Az egyik azoknak az ereje, amik — mint Isten szenvedő Szolgája is — nem láthatók, de valamennyi országban ott vannak. Nem tudjuk, hogy ezek a "szolgák" hol élnek vagy hogy mit fognak alakítani a jövőből, de tudjuk, hogy vannak és szenvedésük nem hiábavaló. Ők a történelem Istenének rejtett erői, eszközei. Őregek és gyermekek, fiatal férfiak és nők, üldözöttek, foglyok, és mindazok, akiket feláldoznak a jövőért, hozzájárulnak ahhoz, hogy az Isten Országá épülete, amelynek alapköve Isten tökéletes szenvedő szolgája, épüljön. És a világ másik hatalma azoké, akik uralkodnak mások felett, de így is Isten eszközei, csak ők ezt nem tudják, nem veszik észre. Nem tudják, hogy cselekedeteikből mi fog kibontakozni. (P. Tillich)

Bőjtben a 2-ik vasárnapon szerte az anyaszentegyházban minden gyülekezet tekintete Jézuson, az Úr szolgáján pihen meg. Milyen is az Ő ábrázata és szolgálata? 1. Hiányzik róla a megkülönböztetés. Aki hozzá megy, azt Ő feltétel nélkül, megkülönböztető kikötés nélkül meggyógyítja. Mert Ő csak a szenvedő embert látja. — És azt sem várta, hogy erről beszéljenek. Mert Ő nem szorul ilyen propagandára. Előtte ismeretlen a reklám. 2. Csendben végzi szolgálatát. Így csak azok veszik észre, akiknek szeme már tiszta, akik már bizalmatlanok a látszatbenyomásokkal szemben és növekedő szomjúsággal keresik a valóságot. Talán azért vagyunk képtelenek a szolgálatra, mert nincs bennünk és körülöttünk csend. Pedig imádkozni és látni csak csendben lehet. 3. Jézus arcának legcsodálatosabb vonása az irgalmasság. Szíve megesett minden szenvedőn. Akkor leszünk hasonlónak Jézushoz, ha arcának három vonására igent tudunk mondani. (Balikó Zoltán)

Mi gyengébb s megrepedezett nádszálnál és a pislogó gyertyabélnél? A nádszál oly törékeny, hogy már akkor is letörik, ha vadlúd ereszkedik feléje. Minden szellő, mely a vizen átvonul, ide-oda ringatja. — Aztán nézzétek a pislogó mécsbelet! Mi az? Van még benne szikra,

de persze már majdnem kialudt: egy gyermek lehelete is elfújhatja, nincs bizonytalanabb lét, mint ezé a szikráé. Itt tényleg gyenge adottságokat ecsetel az Írás és mégis az Úr Jézus azt mondja róluk: ... (ld. 20. v.) — Ha még oly gyengék vagyunk is, sőt épp azért mert gyengék vagyunk, a Megváltó ígérete egész különösen nekünk szól! Itt kegyelem van és irgalom. Szeretet és barátság. Megmutatja nekünk ez a mondás az Úr Jézust egész szelídségében és hűségében. (C. H. Spurgeon)

A Messiást az eddigieken túl még valami jellemzi, mégpedig nagyon kiemelkedően és feltűnő módon. Az tudniillik, hogy bármekkora hatalom van a kezében, bármennyi üldöztetésben van része az emberek részéről, ebből a kettős meghatározottságából sem adódik számára soha az a következtetés, hogy lesújtson ellenségeire vagy hogy elvonja jótevényeit, irgalmas szeretetét a reászorulóktól. Nem tétlenkedni vonul vissza a nyilvánosság elől, hanem szolgálni. Olyan gyengéden hajlik oda az emberhez, hogy soha a legkisebb mértékben sem tudna megbántani senkit. Ő, akinek pedig mindenfelől csak bántalomban van része. Nem él vissza hatalmával, de ez nem jelenti azt, hogy valamikor nem fog élni vele! Mert az Ő gyöngédsége nem megalkuvás. Reá van bízva, hogy meghirdesse Isten királyi uralmának rendjét. És reá van bízva ennek a rendnek az érvényesítése is. Amíg az irgalom ideje van, addig az Úr rejtőzködő szolgálója gyöngéden jár az emberek között s elhalmozza őket irgalmassága jeleivel. (Varga Zsigmond)

Böjt harmadik vasárnapja Jn 1,35-40

"Követni kezdték Jézust" — a követés ebben az esetben azt jelenti, hogy mögötte mentek. Benne van azonban a két tanítvány mélységes vágyakozása is: a te tanítványaid szeretnének lenni, veled szeretnének lenni úgy, ahogyan eddig Jánossal voltunk. Fogadj el minket. Ez az elfogadás még nem történhetett meg. Abban a szituációban még senki sem lehetett pusztán saját elhatározásából Jézus tanítványává. Nem csatlakozhatott hozzá csupán egyéni döntése alapján. A követésre el kellett hívatniuk! (...)

"Mit kívántok?" Ez az egyszerű kérdés, ami az adott helyzetben nagyon természetesnek tűnik, Jézus első kimondott szava János evangéliumában! Ilyen tárgyilagosan és ilyen természetesen szólal meg a Prológusban bemutatott, hatalmas, örök Ige. A kérdés azonban bizonyára több a tárgyilagosságnál és egyszerűségnél: mély és hatalmas. Azt is jelenti: tudjátok már valóban, mit is akartok? Tudjátok egyáltalán, mit kerestek és hogy mit találhattok nálam? (...) És pontosan erre a kérdésre adott válasz válik döntő fontosságúvá. Akik hallják, zavarukban és meghatározottságukban csak ennyit tudnak szólni: "Hol van a lakásod?" (...) "Jöjjetek és lássátok meg" — ez számukra a meghívás nagyon különleges, aminek igazi értelmét és jelentőségét akkor még

nem ismerhették. Jézus azonban már tudja, hogy nemcsak lakását fogják meglátni, hanem annál végtelenül többet. (Werber de Boor)

A két tanítvány hallotta János biznyságtételét és ez ösztönözte őket arra, hogy kövessék Jézust. Így kezdődik tehát a követés: valaki utalást tesz Jézusra, valaki elmondja a másiknak, ki Ő és mit jelent Ő a világban. Ezáltal nemcsak a figyelmét kelti fel hallgatóinak, hanem bátorítja is őket arra, hogy csatlakozzanak Jézushoz. (...) Az események azonban nem állnak meg a pusztá meghallásnál. Ebben az esetben egy másik ember Krisztus-élményétől való függőségénél. Minden igehirdetésnek, ma is, akkor van értelme, ha a hallgatót elvezeti a Jézussal való személyes kontaktus kialakulásához. Keresztelő János biznyságtétele nyomán a két tanítvány eljut odáig, hogy nemcsak valami eszmét, valami igazabbat és izgalmasabbat keresnek eddigi mesterük tanításánál, hanem egy személyt! Most már az ő keresésük mögött konkrét cél áll: a lakására kérdeznak rá, vagyis nem csupán pillanatnyi kíváncsiság hajtja őket, hanem szeretnének huzamosabb ideig Vele lenni. Szeretnék Őt alaposabban megismerni. Tartalmilag itt még nem jut kifejezésre, hogy ők Jézustól mit várnak és mit tartanak. Egyszerűen vágyakoznak arra, hogy kapcsolatba kerüljenek vele és tapasztalatot gyűjtsenek róla. (...) "Jöjjetek, lássátok" — ez Jézus válasza. Nem program, nem ígérlet, nem kész dogmatika. Jézus követése egyszerűen azt jelenti, hogy rátalálni és együtt lenni Vele. (G. Voigt)

János és András, e két istenkereső ember előzőleg Keresztelő Jánoshoz csatlakoztak s most Jézus felé fordulnak. Keresztelő János biznyságtétele ez: "Íme, az Isten Báránya" adta ehhez az indítást. Az a prédikáció, mely a lelkeket nem indítja keresésre s a keresőket nem segíti abban, hogy rátaláljanak, teljesen értéktelen, még ha szépen hangzó és érdekes is. Átütő ereje igazán csak Jézusról, az Isten Bárányáról való biznyságtételnek van. Róla, aki magára vette s ezzel elvette a világ bűnét. Az Isten Bárányáról való biznyságtétel annyira mélyen belevésődött annak idején János apostol szívébe, hogy később evangéliumában és a Jelenések könyvében főleg Jézusnak ezt a képét állítja elének. (C. Eichhorn)

"Másnap" megismétli Keresztelő János az ő biznyságtételét, és erre két tanítványa útnak indul Jézus nyomába. Nem mondott semmi újat. De már másodszer mondta ugyanazt! S ami először nem idézett elő látható eredményeket, most megtermi hatását. Milyen nagy hiba megfáradni és megrestülni a Jézusról szóló biznyságtételben csak azért, mert nem mutatkozik meg mindjárt a hatása! (Victor János)

"Mit kerestek?" Ez a kérdés is ama bizonyos "szórolapát", melyre Keresztelő János figyelmeztetett. A szó nem hangzik nyersen... sőt,

bizalomkeltő. E kérdés tulajdonképpeni céljukat akarja megfogalmaztatni velük. És egyúttal biztosítja is őket afelől, hogy a Jézus követéséhez fűzött váradalom teljesülni fog. "Mit kerestek?" Hiú kíváncsiság, üres csodálkozás vagy a lélek igaz szüksége vezet-e hozzám benneteket? Ha nem ez utóbbi, akkor nincs dolgom veletek. (...) Jézus ma és minden időben kezében tartja a kérdezés e szórólapátját, hogy általa kiválassza a jó magot a polyvától a rendületlen lelkeket az ingatag követőktől. (M. Dods)

Nyilván még maga Keresztelő sem tudja, mit mond azzal, hogy a Názáreti Jézust Isten Bárányának nevezi, aki a világ bűneit hordozza. És mégis mondja! Magán Keresztelőn is csodálkozás hatalmasodik el, hogy Isten mindkettőt meg akarja tenni: büntet és a bűnt hordoztatja és elvéteti. Ő ezt ezzel a különös "emberrel" szándékozik megvalósítani, aki tegnap keresztelkedni jött hozzá, és aki felett megnyilatkozott az ég, akire vonatkozott a hang, mely így hangzott: "Ez amaz én szerelmetes fiam...". Keresztelő egyébként kétszer is mondja, szinte mentegőzve: "Én nem ismertem Őt". Mintha azt akarná mondani: tegnap még nem tudtam, hogy ma már ilyet mondok, magam sem gondoltam volna, de most bizonyosságot teszek, mert egészen egyszerűen bizonyosságot kell tennem. (W. Lühti)

Böjt negyedik vasárnapja Jn 6,48-59

János evangéliumában a Krisztusról szóló minden kijelentés az 1,14 alapján értendő: a történeti Jézusra mutat, aki személyében elhozta az isteni kinyilatkoztatást a profán világba. Ezért az "Én vagyok az élet kenyere", nem egy túlvilági lény értelmünket meghaladó kijelentése, hanem egy pillantás Jézus történetiségébe, pillantás az Ő keresztútjára. Nem a mennyből alászálló káprázatos személyre kell rácsodálkoznunk, hanem a testté lett Igének, az ember-Jézusnak a földi útját kell az isteni szeretet kifejezésének felfognunk. Ez vezet el ugyanis az embert a saját életútjának, életvitelének megváltoztatására és Isten szerinti újraértelmezésére. Jézus az élet kenyere, azáltal, hogy elment a keresztig és megtörte a halál erejét az isteni szeretet segítségével —, így vált képessé arra, hogy a mi életünk terhére is hodozza. Ő az "élet kenyere", azért is, mert Őt lehet követni az élet nehézségei között és megelégit minket azzal, hogy Isten túlradó szeretetével állandóan vezet. Csak ebbe a szeretetbe vetett hitnek a segítségével fordulhatunk a világ és embertársaink felé is, úgy, hogy közben Jézusban és Jézusnál maradunk. (...)

A kenyérre nagy szükség van, a mi életünk mégis a textus üzenetével szöges ellentétben áll. Ahogy mi éljük az életünket, az pontosan Jn 6,48 ellenprédikációja. Minden aktivitásunk életünk biztosítására, kézben tartására irányul, arra, hogy szeretnénk valamit élvezni az életből (biztosítani). Jézus ennek a magatartásnak az ellentípusa.

Ő azért lehet az élet kenyere, mert áldozatosan adja magát; mi pedig azért nem lehetünk azzá, mert csak fogyasztjuk. Az Ő életereje a hit bizodalmlára épül, ezért képes arra, hogy ne csak saját életét vezesse, hanem mindenkit elvezessen élete áldozatával a végső meglegedettségre. (Hans-Jürgen Quest)

Ezekben a versekben az evangélium döntő pontjáról van szó. Az evangélista által megrajzolt Jézus-kép könnyen félrevezethet, mégpedig abba az irányba, hogy itt nem a valóságos, hanem valamiféle "lelki-Krisztusról" van szó, akit minden nehézség nélkül közvetlenül magunkba zárhatunk, hogy elérjük általa az igazi életet. Eszerint a "Jézushoz térni" vagy "Jézusban hinni" nagyon egyszerűnek tűnhet. Ez a fajta misztikus egyesülés Krisztussal azonban félreértésen alapul és nem veszi figyelembe a kereszt botránkozató igéjét és Jézus vérének mentő erejét, valóságos bűnöktől tisztító áldozatát.

Ez ellen a félreértés ellen fordul Jézus. Szavai az Ő keresztjére, mint az új élet elnyerésének kikerülhetetlen stációjára mutatnak. (...) Ami tehát pusztán a vele való benső lelki közösségnek látszik, hogy t.i. "mi Őbenne, Ő pedig mibennünk marad", az nem közvetlenül lelki folyamatokból jön létre, hanem azt jelenti, hogy egész életünk kapcsolatban áll az Ő odaáldozott testével és kiontott vérével. (...) A Vele való közösségünket Ő tette realitássá, az Ő áldozatából lehet élnünk, hogy elkerülhessük a pusztulást, az ítéletet. (Werener de Boor)

Minden, amire az életben, az élethez szükségetek van, amit kerestek, amit hajszoltok, ami után vágyakoztok, az EN VAGYOK. Jézus ezt a szavát nem légüres térbe kiáltja bele. Ahol (és ahova) Ő szól, ott zajlik az élet, folyik a küzdelem a mindennapi kenyérért. A valóságos kenyérért. (...) Amit itt hallunk, az azonban túlmutat ezen a mindennapi kenyéren. Megmutatja, hogy amit mi valójában kívánunk, az Ő maga! (...)

A kenyér nem luxuscikk, hanem életünk legfontosabb feltétele, amit csak napfényel, vízzel vagy a levegővel lehet összehasonlítani. Ha Jézus valóban az élet kenyere, akkor valóban elképzelhetetlen, hogy valaki Jézus nélkül akarjon és tudjon élni. (...)

Jézus kenyeret ad. Ez önmagában még semmiféle csodálkozásra nem ad okot. Különösen akkor nem, ha figyelembe vesszük a fejezet elején írtakat. Fokozatosan kiderült, hogy amit a szó szoros értelmében életnek nevezünk, az maga Jézus. Itt jön azonban a meglepetés: Jézus nem csupán képviseli a mi kenyér-ügyünket a mennyei Atya szintjén, nemcsak helyettesítőnként és pártfogónkként áll a mennyei Atya előtt életünk érdekében, hanem arra utal, hogy az Ő valóságos testét és vérért fogja eledelül adni. Jézus az élet kenyere, az igazi élet csak az Ő áldozata árán válik elérhetővé. Így mutat előre keresztjére és annak jövőjére, az úrvacsorára. (Gottfried Voigt)

Attól természetesen még senki nem lakott jól, hogy rátekintett

a kenyérré és örvendezett felette. A kenyeret meg kell ennünk, magunkba kell fogadnunk, hogy tulajdon testünk állománya legyen. Az "életnek kenyérével" sem áll másképp. Ahelyett, hogy éhezve és ürességünk tudatában a lelki megelégedés és jóllakás után vágyakozva tétlenek maradnánk az előtt, Aki ezt mondotta: "Én vagyok az élet kenyere", és ahelyett, hogy kétségeskednénk, hogy Jézus valóban adhat-e nekünk életet és teljes megelégedettséget, inkább nyújtsuk ki kezünket utána, menjünk Hozzá, "együk Őt", táplálkozzunk Őbelőle. Akkor majd azonnal megérezzük, hogy milyen életerő árad Belőle! Csak fogadjuk Őt magunkba! Táplálkozzunk Igéjével és Szentlelkével, és észrevesszük, hogy általa új életerő kezd el munkálkodni bennünk, és hogy Általa erősek leszünk erre az életre és gazdagok az örök életre. A kenyér nem akar csak felkínált lenni. A kenyér nem akar csak csodált és dicsőített lenni. A kenyér elfogyasztott kenyér akar lenni! Minden más mellékes. Minden egyes kenyérdarab, amelyet nem eszünk meg, eltévesztette célját. Jézus Krisztus, ha csak prédikálják, ha csak tanulmányozzák Őt, de nem fogadják emberek a szívükbe, azok számára "eltévesztett cél" marad. (...) Az a kérdés, hogy milyen gyakran érezzük, hogy szükségünk van a lélek kenyérére?! Sokszor éhezni, lassan éhenhalni hagyjuk a lelkünket. (J. Egger)

Böjt ötödik vasárnapja Jn 11,46-53

János evangélista fontosnak tartotta lejegyezni az utókor számára, hogy Isten felhasználta Kajafást akaratának közvetítésére. A főpap szavainak mélyebb tartalma isteni üzenet. Ugyanazt fejezte ki, amit Jézus tisztán látott és vállalt. Vagy vállalja a keresztet vagy elveszik a nép. Ha Jézus kikerülte volna a kereszti isteni tervét, nem jelenhetett volna meg a kegyelem és az igazság, nem törte volna át reménységár az emberi élet sötétjét és bűneikben meghaltak, a pusztulás kötelekeiben maradtak volna anélkül, hogy feltekinthettek volna valakire, aki nekik életet és feltámadást jelent Kajafás döntése valójában az embert szerető Atya és az engedelmes Fiú közös elhatározásának kifejezése. (...)

A Jézus halálával megjelenő kegyelem azonban sokkal nagyobb volt, mint ahogy azt Kajafás szavai mutatják. Ő ugyanis csak a saját népére gondolt és Jézus feláldozását kizárólag a saját népének megmen-tésére tartotta elegendőnek. Az evangélium leglényegesebb üzenete húzódik meg e sorok mögött, ld. 52. vers: a kereszten történt esemény nemcsak egy népnek hozta el a szabadulás lehetőségét, hanem Isten minden gyermeke számára, azok számára is, akik egymástól térbeli, időbeli és vallási, hagyománybeli távolságban, szétszóródottan éltek és élnek ma is. Az egy gyülekezetbe való összegyűjtést, melynek során a pásztor egybetereli nyáját, s így a nyáj tagjai megtalálják Istenüket, a kereszti tette lehetővé. (A. Schlatter)

Ezekben a versekben Kajafás szava uralkodik, ezen kereszti

fejeződik ki egy olyan, a politikában és az egyházi életben ma is fellelhető szemlélet, mely előszeretettel fordul "az esetek" felé. Gyakran csak "esetek"-kel találkozunk, miket meg is oldunk, anélkül, hogy észrevennénk a mögöttük élő, tevékenykedő, érző embereket. (...) A közösségek vezetőinek mindig óvatosan kell bánniuk az egyénekekkel, mert az egyének önálló értéke van, mely érték az egész közösség számára fontos lehet. A rossz vezetők gyakran azt képzelik, hogy azért olyan ingatag pozíciójuk, mert baj van a közösség jelenlegi állapotával, baj van egyes egyénekekkel, és közben figyelmen kívül a saját hiányosságaiikkal szemben. Ez a magatartás a legtöbb esetben nemcsak naiv, hanem igazságtalan és hazug.

Isten azonban az ilyen rossz körülmények között is véghezviszi tervét. Amiképpen egykor Bálám, most Kajafás szájából sem átok hangzik, hanem áldott prófécia. (F. Niebergall)

Igaz ugyan, hogy a csodák néha hitet ébresztenek, de a csodák nyomán létrejött hit sohasem tartós. Ezenfelül a hitetlenséget a leghatásosabb csodatétel sem képes meggyőzni. (v.ö. Lk 16,31)

Míg a nagytanács tagjai azon vitatkoznak, hogy mit kezdjenek a Jézus által említett jelekkel, míg azt mérlegelik, vajon milyen hatalomról tanúskodnak e jelek és egyáltalán be szabad-e avatkozni a Jézussal elkezdődött folyamatba, addig Kajafás főpapat teljesen hidegen hagyják mizedek. Nem fél-vallásosan, hanem teljesen politikusan gondolkodik. Kijelentése egy olyan hatósági személy megnyilvánulása, aki az Isten népe fölötti döntésben semmilyen más szempontot nem ismer, csak a "hasznosságot". Helyes eszerint az, ami jó "a nép"-nek. (...) A közösség számbavett érdekei mögött azonban egyéni érdekek is meghúzódnak. Ez derül ki, amikor Kajafás elszólja magát és ezt mondja: "jobb nektek...", ha Jézus nem tevékenykedik tovább. A népért való aggodás tehát ebben az esetben csak fél-igazság; a háttérben a hatalmi pozíció féltése húzódik meg. (...) A Jézussal szembeni hitetlenség gyökere is gyakran az önszeretet, a gőg, a kényelem, és általában a saját érdekek isteni rangra emelése. (Werner de Boor)

Volt valami igaza ennek a beszédnek (Kajafás beszédének), amiről Kajafás sem tudta, milyen örök és szent igazságot mond ki vele. Csakugyan Isten akarata volt az, hogy egy meghaljon a sokakért. Nem azért, hogy zavartalanul fennmaradhasson ellenfeleinek uralma az ő népük felett, hanem azért, hogy halálának árán Ő gyűjthesse össze a maga népét és uralkodhassék felette dicsőségesen. Így lett és így lesz örökké! (...)

Jézus pedig nem alkalmazkodot sem ellenségeihez, sem az érte lelkesülökhöz. Egy cél vezérelte, hogy az Atya akaratát betöltse. Az Atya kedvéért várt hűsvét ünnepéig, és az Ő akaratából jelent meg ott, nem mint a papi fejedelmek haragjától rettagó alattvaló, nem is mint lelkes népvézér, hanem mint Isten Báránya, aki elvette a világ bűneit. (...) Hadd legyen hát előttem is az egyetlen cél: az Ő akaratát cselekedni. (Victor János)

A 46-48 versek vetik fel a nézőpont kérdését. Milyen nézőpontok vagy másnéven: milyen szempontok alapján döntünk adott esetekben? Néhány ilyen szempont:

1. Jó ez nekem? Ez a leghétköznapibb és legemberibb, sajnos a szempontok között. Amikor mindent magamra vonatkoztatok. 2. Jó ez neki is? Ez már a másik emberrel is számol. Ez az ú.n. hétköznapi humanizmus. A kecske és a káposzta esete. Járjon jól mindenki. Az élni és élni hagyni liberalizmusa. 3. Jó ez neki, ha nekem nem is nagyon jó? Valahol itt kezdődik a keresztyén magatartás. Az irgalmas samaritánus nem volt opportunist, hiszen nem nagyon hasznos megállni egy olyan országúton, ahol rablók fosztogatnak. Mégis megáll. (...)

4. Egyáltalán jó ez? Ez a jézusi szempont.

A jeruzsálemi nagytanács tagjai csak magukra néztek s úgy látták, hogy ez a jézusi élet s maga a tény, hogy Jézus él, nem jó nekik.

A 49-52 versek alapján megint el kell gondolkodnunk. Isten bárkit felhasználhat. Még hitetleneket is vagy ellenségeit is, egy-egy nagy igazság kimondására. Hiszen amit itt Kajafás mond s amit János hite szerint nem magától mond, az tökéletesen egybeesik a János 3,16-al az evangéliumok evangéliumával. (Gyökössi Endre)

Böjt hatodik vasárnapja Jn 10,17-18 (19-21)

A Jó Pásztorról szóló evangéliumi üzenet bátorítás. A nyáj nincs egyedül az élet küzdelmében. Ha szétszéled is, van, aki összetereleje. Az övéi vagyunk. Ebben az Őrzésben és összetartozásban azonban nem megy minden automatikusan. A hatalmával és szeretetével közénk jövő Pásztornak be kell teljesítenie küldetését. Úgy tűnik, a bátorító evangéliumi kinyilatkoztatás nem áll meg önmagában. Ahhoz, hogy az egész emberiség a nyájhoz tartozhasson, ahhoz a mérleg másik serpenyőjét is meg kell terhelni. Ezt jelenti Jézus áldozata és ezért jelenik meg olyan sokszor az örömteli üzenet közvetítésében a Pásztor életének odaadása. (...)

Hogy a Jó Pásztornak meg kell halnia, az ellene mond az emberi logikának. Ugyanis éppen akkor széled szét és semmisül meg a nyáj, ha a Pásztor meghal — gondolnánk mi. Miért nem az a jó Pásztor, aki "az életét kockáztatja" a nyájáért, aki előreláthatólag terelgeti, aki "gondoskodik" róla és okosan óvja a nyáját? Miért kell a Pásztornak életét adnia ahhoz, hogy "jó Pásztor" legyen? (...) Mindezt megválaszolhatjuk és megismerhetjük az eredményben: az Ő önként vállalt halála révén válunk igazán az Ő nyájává. (W. Brandt)

Keresztyén hitünk alaptétele, hogy Jézus önként, saját elhatározásából vállalta a kereszting vezető kínos utat, s Ő mégis azt hangoztatja, hogy az Atya küldetésében jár. Hogy Jézus elindult és végigjárta a megváltás földi útját, az nagyon is határozott isteni akarat eredménye — ezen az úton Jézus a személyes szabadságát az Atya iránti

engedelmességre használta. (...) Jézus hallgatói közül azonban sokan elbizonytalanodtak az Ő beszéde hallatán. Nem tudták egyértelműen megállapítani, hogy szavait a feldúlt lelkiállapot inspirálta csupán, vagy valóban isteni üzenetet közvetít. Közülük így még senki nem beszélt. Jézus szólt a farkasról, a nyáj legfőbb veszedelméről. De hol ez a farkas? A hallgatóság nem látta sehol. Jézus szólt az Ő személyes hatalmáról, amellyel odaadja és újra visszaveszi életét, mintha bárki is képes volna rá, hogy saját akaratából meghaljon, aztán újraéledjen. Jézus a nép vezetőit, akik szent férfiaknak számítottak, tolvajoknak és rablóknak nevezte. Beszéde egyszerűen bevehetetlen volt, tettei azonban mégsem származhattak pusztá felindultságból... ez sokakat visszatartott a teljes elutasítástól. (...) A feszültségek állandóan növekedtek. Jézus küldetése azonban nem arra irányult, hogy elfogadtassa magát a nyájjal, hanem hogy megmentse a nyáját. (A. Schlatter)

Különös virágvasárnapi evangélium. Bár már évek óta Isten az ő iskolájában úgy vezet, hogy a megszokott történelmi esemény mögé ad bepillantást és szellemi téren tárja elénk az evangéliumi valóságát, de ennek az evangéliumnak hallatára úgy érezzük, hogy nemcsak a szentélybe vezet Urunk, hanem bepillantást ad a Szentek Szentjébe. (...) Nincs itt szó zárandokok hozsanna-kiáltásáról... semmit sem hallunk arról, hogy a nép hogyan viselkedett ott abban a történelmi helyzetben és kinek jutott eszébe az a régi prófécia erről a királyról, mint Dávid Fiaról. A jól ismert virágvasárnapi történet egészen háttérbe szorul. (...) Jézus látja tanítványai szívének szorongását, ezért fellebbenti a fátylat arról a mélységes titokról, hogy Neki van hatalma életét letenni és van hatalma újra felvenni azt. (...) Jézus az egyetlen a világtörténelemben, Akivel nem sorsszerűen, szükségszerűen történnek az események, hanem aszerint, hogy Ő mit fogad el azokból, hogyan engedi véghezmenni és hogyan irányítja azokat megrendítő szent titokként. (...) És mindezzel Jézus példát mutat nekünk is a szeretetben szolgáló életre. (Balikó Zoltán)

Nagycsütörtök Lk 22,14-30

Amilyen mértékben elváltak egymástól a keresztyén egyházak útjai a történelem során, olyan mértékben távolodtak el az egyes felekezetek felfogásai éppen ebben a kérdésben, aminek az Úr szent adománya révén le kellett volna bontani a különbözőségeket. Eljutottunk tehát oda, hogy Nagycsütörtökön, az Úr Jézussal való közösség ünnepén sem beszélhetünk igazi keresztyén közösségről, jóllehet, mindegyik keresztyén egyház középpontjában a szent vacsora igazi ünnepi átélésének kellene állnia. Ebben gyökerezik az Újtestamentum és ebben válik legvilágosabbá, kik tartoznak valójában az Úr gyülekezetéhez. (...) Kiváltképpen mi lutheránusok tudjuk, miként harcolt nagy reformátorunk éppen ezen

a ponton sok ellenségével, és milyen szenvedélyes erővel vetette bele magát abba, hogy az addig félrevezetett tömegeket ráébressze annak a közösségnek a valódi tartalmára, értékére és jelentőségére. (...)

Lukács evangélista szavainak kimeríthetetlen tartalmát a következőképp kísérelném meg összefoglalni. Az úrvacsora: 1. a legbensőbb kapcsolat a mi Urunkkal. 2. Tekintetünket a mennyei lakomára irányítja. 3. Tudatos önvizsgálatot igényel ahhoz, hogy eredményes legyen. (G. Voigt)

Ha az úrvacsoraosztás alkalmával pénzt adnának és Krisztus teste és vére helyett mindenki száz magyar forintot vagy még csekélyebb összeget kapna, akkor lenne aztán nagy rohanás, versenyfutás és tolokodás. Könnyen meglehet, hogy az elvakult emberek még az Elbát vagy a Rajnát is át mernék úszni, csakhogy hozzájussanak a pénzhez. Hát nem szégyeljük magunkat, mi szerencsétlenek, hogy egy csekély összegért ilyen rohanást vagyunk képesek rendezni? Itt azonban nem száz forint van, amit egykettőre elköltünk, hanem Jézus Krisztus teste és vére, ami által megváltattunk. Önmaga kincsét ajándékozza nekünk az Ő rendelkezése által és örök életet ígér, hogy bízhatunk benne, s mindig megleljük vígasztalásunkat és állandóan emlékezzünk rá. (Luther Márton)

A 21. vers: Ez a szó villámcsapásként éri a kis kört. Hiszen azért keresték ki ezt a helyet, hogy legalább ebben az órában még biztonságban legyenek. Nyugtalan kérdezősködés kezdődik, ebben még Júdás is részt vesz. (Mt 26,25 ld még Jn 13,26kk)

Jézus szereztetési igéi az ŐSZ-i szakrámentum-teológia szerint isteni jogi aktus rangján állanak s olyan szertartást teremtenek meg, amelynek végrehajtása új viszonyt létesít Isten és emberek között. A sokat vitatott szó: "ez az..." (touto esztin) az ŐSZ-i pászka teológiai formakészletéből való s a zsidó pászka-szertartásban már megvan a szilárd helye (ha lachma anja). Ezekben a szavakban "érvényszerű" valóságról van szó. A kenyér és a bor Jézus testének és vérének "számít Isten előtt". Sajátos rendű valóság, amelyet a szereztetési igék isteni meghatalmazása létesít és nem ragadható meg sem materiális, sem spirituális kategóriákban. (...) Jézus önmagát értelmezi úgy, mint Isten pászka-bárányát és a saját maga véres áldozati halála kiengeztelő erejéről beszél. Már az ŐSZ-i páskavacsora is szövetségi vacsorának mutatkozik. Jézus utolsó vacsorája pedig az ŐSZ szereztetésének lakomája. A tanítványoknak Jézus halálát, az új vacsorai szertartást, szabályszerű időközökben kell megismételniük. (Lk 24,19, 1Kor 11,24kk) Ez nem lehetőség szerint való előírás, hanem parancs. (E. Stauffer)

A páskalakoma szentté és jelentőségteljessé válik. Jézus vágyva vágyott utána. Most elérkezett, ami működése alatt mindig szeme előtt volt. (Lk 12,49kk, Lk 13,32kk) Műve csak akkor fejeződött be, amikor elszenvedte a halált. Az utolsó vacsorával megkezdődik szenvedése és megdicsőülése, megveti a keresztyénségnek és a Lélek elküldésének alapját. (...) Jézus tekintete, mint mindig, itt is Isten Országára

szegeződik. (...) A húsvéti bárány elköltése fölébreszti a Messiás eljövételének és a jövőendő életnek a reményét. Jövendülés, előkép, amely most teljeseedik. (...) Az itt elhangzott szavak tartották ébren a reményt, hogy felvirrad Isten uralma és a reménykedők résztvesznek majd azon a lakomán, amelyről Jézus beszél. (A. Stöger)

Nagypéntek Lk 23,33-49

Jézus keresztyén a halál a legsötétebb valóságban jelenik meg. Egyfelől Jézus teljesen magányos. Magányossága azonban teljesen egyedi, mert ebben a magányos szenvedésben és halálban az emberiség legfontosabb ügye dől el. Akkor még sem az övéi, sem az ellenségei nem ismerték fel ennek jelentőségét. Ezért imádkozik értük Jézus — Ő ugyanis már régen felismerte szükségüket. (...) Neki teljesen meg kell halnia a kereszten, ezzel pedig ki kell szolgáltatnia magát a nevelésnek, a tanítványok csalódottságának, a "hatalmasok" ítélezésének, a botránkozásnak, a lator és a katonák gúnyolódásának. Egyedül kell lennie a halálban.

Másfelől teljesen egyedi Jézus viselkedése is. Ez is elkülöníti Őt minden más haláltól. Az Ő halála megnyitja a mennyet, imádkozik az ellenségeiért, vígasztalja a lator, és még e kínos események után is Atyjának nevezi Istent. A megvetett Magányos halála minden idők középpontjába kerül. (...) Ki képes megszámlálni azokat, akik ennek a haldoklásnak az imádságából életet nyertek?! Sokan azok közül, akik maguk semmi pénzért és senkiért sem vállalták volna az ehhez hasonló sorsot, megtapasztalták és megtapasztalják ma is, hogy a kereszteseménye órettük történt, és az az Úr, aki a kereszten van, órettük van ott. Nincs olyan keresztyén-ellenesség, amely érintetlen tudna maradni ettől a szenvedő Krisztustól! (Trillhaas)

Ma mindannyian hálát adunk Urunknak azért, hogy 1. felszabadít bennünket a halál elleni lázadás állapotából, 2. a halállal szembeni tehetetlen megadás állapotából, és 3. megadja nekünk is, hogy lelkünket az Atya kezébe tehesse le. (...)

Míg az első lator látását elvakítja a kilátástalanság keserűsége és lázadó követeléssel fordul Jézus felé, nem veszi észre, hogy Ő éppen a magunkon való segíteni akarás gyerekes dacosságából szabadít meg azáltal, hogy csendesen, imádkozva hal meg a kereszten. (...)

Jézus azonban a másik lator gondolkodásmódjához sem igazodik, amikor az a jövőben kiteljesedő királyságra utal. Kijavítja szavát és a MÁ-ra utal. A tökéletes kegyelem isteni jelene, ami életünk minden helyzetében valóság, nem engedi meg, hogy Istennel kapcsolatban csak távoli jövőben elérkező dolgokat várjunk, halálunk óráján pedig kizárólag az elmúlás evilági eseménye vegyen erőt lelkünkön. A Jézus által kimondott ma azt jelenti, hogy már elkezdődött a holnap. (...)

De tudunk-e mi így tekinteni saját múlandóságunkra? Vagy inkább

a halálra tekintve tanácstalanul csaponganak gondolataink a lázadás és a tehetetlen lemondás között? Nem gondolunk arra, hogy nekünk is van lelkünk, amit az Atya kezébe tehetünk?! Azt hisszük, csupán agyunk, tudatunk van, aminek el kell múltnia testünkkel együtt? Jézus a kereszten lehetővé tette nekünk is, hogy lelkünket az Atya kezébe adjuk. Aki életünkben kísér minket, magához fogad halálunkban is, akár élünk, akár halunk, az Úrúi vagyunk. (A. Schlatter)

Lukács segítségünkre van annak megértésében, hogy a keresztnél történtek leírása több, mint utólagosan összeállított történetteológia. Az ő leírása a kereszti köré nem elvont "hatalmakat" állít, hanem hétköznapi embereket, akik mind a maguk módján, emberileg szemlélik az eseményeket. Ebben a szemlélésben azonban részeseivé is válnak az eseményeknek. Ábrázolásukban a magunk képére is ráismerhetünk. Ott vannak Jézus ellenségei, akik nem mások, mint "emberi bűneink szolgálói és rabjai" (Luther).

A két gonosztevő a Jézussal szembeni kétféle állásfoglalást testesíti meg. Magunkra ismerhetünk bennük is, mert elítéltek vagyunk mindannyian. A kérdés csak az, hogy beismerem-e ezt Istennel szemben? Ahol pedig már minden emberi erőfeszítés csődöt mond, átadom-e magam a Megfeszítettnek, vagy az ellenkező táborhoz állok és sem Jézustól, sem Istentől nem várok már semmit? Jézus keresztye alatt ebbe a két csoportba tömörülnek az emberek. (M. Doerne)

Nagyszombat Mt 22,31-32

Jézus szerszint a reménység alapja az, hogy Isten felvállalja az embert, Istenév lesz, közösségre lép vele és megtartja hűségét, vagyis abban nyilatkoztatja ki magát, amit az emberekkel tesz. Ennek az isteni cselekvésnek a tárgya az élő és nem a halott ember. Az élő Isten az övéinek életén keresztül mutatja meg magát. Azáltal tartja meg a közösséget velük, hogy életet ad nekik. Aki Isten közösségében él, örök élete van. (...)

Jézus összekapcsolja az életet és a feltámadást, — az egyik benne van a másikban. Számára az élet sokkal átfogóbb értelmű fogalom, mint a múlandóság alá vetett ember számára. Szavai nyomán egyértelmű, hogy Istennek az ösatyákhoz való viszonyulása nem csak azok rövid földi életidejére vonatkozott, hanem az evilági életen túl is érvényes. Isten nem csak addig volt Ábrahám Istene, amíg ő élt, hanem pl. Mózes előtt is úgy állt Isten, mint aki szoros kapcsolatban van Ábrahámmal. Ismét mondjuk tehát, hogy aki Istennel közösségben él, annak örök élete van. (A. Schlatter)

Az Írás Istenről, mint a pátriárkák Istenéről beszél, s már ez is mutatja, hogy a szaduceusok tanítása helytelen. Amikor Isten

Mózesnek így nyilatkoztatja ki magát (2Móz 3,6), akkor ezzel arról tesz bizonyosságot, hogy "élőknek Istene". Mert Isten Mózesnek azt mondja, hogy Ábrahámnak, Izsáknak és Jákóbnak Istene, jóllehet az ősatyák akkor már rég sírban voltak. Ez nem azt jelenti, hogy Ő az az Isten, akihez egykor az ősatyák imádkoztak. Ez esetben t.i. "holtak" Istene volna. Nem, Isten még akkor is, amikor Mózesnek kinyilatkoztatja magát, Ábrahámnak, Izsáknak és Jákóbnak Istene. Vagyis az ősatyák Istennél élnek. Akiknek Istenevé lett, azok részesülnek Isten életében. Ezért Ő "élőknek" Istene. Mivel az élők Istene, azért élete kifogyhatatlan s örökkévaló gazdagsággal árad ki mindazokra, akik az övéi. (Karner Károly)

A hit igazsága két dolgot akar mondani a "pokolraszállással". Először azt, hogy Jézus valóban meghalt, másodszer azt, hogy Jézus minden ember üdvözítője. Jézus, mivel ember volt, átment a halálra, amelyen mindenkinek át kell mennie. Megtapasztalta a végső elhagyatottságot. (...) A pokolraszállás azt is jelenti, hogy elvitte a szabadulás hírének mindazoknak, akik a megváltásra vártak. (...) Hiszszük azt, hogy Krisztus minden ember üdvözítője, tehát azoké is, akik hosszú évezzel elötte költöztek el e világból. (Szabó Ferenc S. J.)

Jézus egyszerű szava kiemeli a szent múlt keretéből Izrael pátriárkáit. Isten nem a régen megholt atyák múlt homályába elvesző Istene. Isten él, Isten az élők Istene. Tehát mindaz, ami régen volt, ma is van, érvényesen és hitelesen. A pátriárkák nem a lezárt, kegyes múlt emlékei. (...)

Jézus szava nagyszombat evangéliuma: Isten nem a holtaknak, hanem az élőknek Istene! Ha meg is haltak a pátriárkák, valójában ma is élnek, és mindig élni fognak, mert Istenhez tartozni annyi, mint élni, örökre kikerülni az enyészet hatalma alól. (Balikó Zoltán)

A perikópa megrövidítése és a "de tempore" jelleg arra figyelmeztet, hogy igehirdetésünkben ne az apologetikus tendencia uralkodjék. (Madocsi Miklós)

Aki áttekintette azt, amit az emberek a halhatatlanságról évszázadok óta mondtak, tudja: minden időben csak egyetlen egy bizonyíték volt a másvilágról. E bizonyíték pedig az, amellyel Jézus ma méltóságteljesen veri vissza ellenségeit: Isten nem a holtaknak, hanem az élőknek Istene. (...) Aki bizonyossá lett Isten felől, az az ellentmondás minden hatalmaival szemben is diadalmasan vallja: amit Isten teremtett, azt meg is akarja tartani. (F. Rittelmeyer)